

ზუხაბ თოჩია

კედელი

გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი
2012

რედაქტორი
მხატვარი
დამკაბადონებელი

მანანა ჩიტიშვილი
ელენე თორია
თამარ ტყაბლაძე

© გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2012

© ზ.თორია

ISBN 978-9941-10-549-4

ყოფილ სამურზაყანოში, ანუ ძველ საბედიანოში, გავიდასა და ილორს შორის ძღებარეობს სოფელი გუდავა. IV-V საუკუნეთა მიჯნაზე აქ რომაელთა კოპორტები ძღვარა. VII-X საუკუნეებში ამ სანაბებში ლაზიკის ოთხი საეპისკოპოსო კათედრალიდან ერთ-ერთი მოქმედებდა. არქანჯელო ლამბერტის რუკაზე იგი ზიგანის ციხესიმაგრედ მოიხსენიება. გვიანი ანტიკური ხანისა და ადრინდელი შუასაუკუნეების გუდავა – ქლაქის ტიპის დასახლებას წარმოადგენდა – ცნობილი ზიგანიოსის სახელწოდებით.

ამ უძველესმა ზღვისპირა სოფელმა საუკუნეთა ქარტეზილებს გაუძლო, იყო დოვლათის შემქმნელი მხნე, კეთილშობილი და ულამაზესი ადამიანებით დასახლებული და თითქოს მის კეთილდღეობას „მშვიდობიანობის“ პერიოდში არაფერი ებუჭებოდა, მაგრამ XX საუკუნის სამოცდაათიანი წლების მიწურულს ზღვის პირას ვიღაცის სურვილით კედელი აღიმართა, რომლის შიგნით ელვისებური სისწრაფით ააგეს მრავალსართულიანი შენობები, შეძვევ კი იქაურობა გაავსეს მხედროულად შემოსილი, თითქოსდა ერთ თარვზე მოჭრილი ჩლისფერთმიანი, მკაცრსახიანი ტანმაღალი უცხოტომელებით და ამ სამხედრო დასახლებამ, რომელსაც „პრიმორსკი“ ეწოდა, გუდავა სრულიად მოწყვეტა ზღვას. კედლიდან ოცი, ოცდაათი მეტრის სიანხლოვეს მოსახლე მკვიდრთ ზღვაზე მოსახვედრად დიდი გზის გავლა უხდებოდა. რა იყო ამ კედელს შიგნით აღმართულ შენობებში და საერთოდ რა მიზნით ააგეს ისინი, საიდუმლოებით იყო მოცული.. „პრიმორსკში“ შლაგბაუმის გავლით თუ მოხვდებოდი. ზოგჯერ იხსნებოდა ეს შლაგბაუმი, რათა „პრიმორსკის“ მიძღებარე სოფლების მოსახლეობას მაღაზიებში მოჭარბებული საკვები თუ სხვადასხვა მონმარების საგანი შეეძინა.

„პრიმორსკის“ არსებობა და ამ დასახლების დანიშნულება ქართულ საზოგადოებას თავის ღროს დაუმაღეს. მისი მშენებლობისთვის სოფლის ერთმა ნაწილმა ვარკვეული წინააღმდეგობის გაწევა მინც სცადა, მაგრამ უკმაყოფილო ხალხის სუსტი გაბრძოლება იმთავითვე ძირშივე მოაშთეს. მიუხედავად იმისა, რომ ამ კედლის სახელოვეს რამდენიმე ვავლენიან პიროვნებას, მათ შორის ერთ-ერთ სახელომოხვეჭილ, საბჭოთა იმპერიის მასშტაბით დეპუტატის უფლებებით აღჭურვილ მეცნიერს ჰქონდა აგარაკი წამოჭიმული და ყოველ ზაფხულს იქაურობას სტუმრობდა, სოფლის ავბელობის შესახებ კრინტი არსად დაუძრავს.

დღეს არა მხოლოდ გუდავას, მთელ აფხაზეთს ქართულ სამყაროსთან უფრო საშიში წყალოგამყოფი კედლის აღმართვა დაეძუქრა. თვით სოფელი გუდავა ფაქტობრივად არც არსებობს. მოძალადეებმა სოფლის მაცხოვრებელთა ერთ ნაწილს მუსრი ვაავლეს, მეორეს კი წილაღ დევნილობა არგუნეს. მიტოვებული სოფელი ვაველოურდა, ვაუვალმა ტყემ ვადაუარა. დღამებისთანავე ვაუდაბურებული ნასახლარებიდან მგლებისა და ტურების ზროვის ყმული და ვალაღიღა ისმის...

ვრცელი მოთზრობა „კედელი“ XX საუკუნის ოთხმოციანი წლების დასაწყისში დაიწერა, მოცულობითაც ვაცილებით დიდი იყო. რედაქციებში ცდილობდნენ მისი შინაარსი პოლიტიკური კონიუნქტურისთვის მოერგოთ, მირჩევდნენ მოვლენების სხვა ეპოქაში ვადატანას, სოფლის ადვილმდებარეობისა და სახელის შეცვლას, ბრალს მდებდნენ ფაქტების უტრირებაში და იგი ჩემი სურვილის საწინააღმდეგოდ ვადაკეთდა. საბოლოოდ ნაწარმოებმა ჩემთვის მიუღებელი ფორმა და შინაარსი შეიძინა: ათეისტური აზროვნების კვლობაზე მისი გვერდებიდან ვაქრა – უფლის, სულის და რწმენის ხსენება. მიუხედავად იმისა, რომ უკვე „პერესტროიკის“ ვითომცდა „თბილი“ სიო ქროდა და ცენზურასაც უფლებები შეუზღუდეს, იგი არც ერთმა ჟურნალის რედაქციამ არ დაბეჭდა, მაგრამ შესანიშნავი მთარგმნელისა და გამომცემლის აკაკი ბრეგაძის ძალისხმევით, 1988 წელს გამომცემლობა „ნაკადულმა“ წიგნად გამოსცა.

„აქედელში“ სამართლიანობისთვის ბრძოლის ღრმა ფსიქოლოგიური განზოგადებაა გადმოცემული. მოქმედება ერთგვარი არარეალური ამბის ფონზე ვითარდება, სადაც მუცელქმნილი ზღვა და სოფლის კეთილდღეობისთვის თავგადასებული ჭაბუკი ერთსულ და ერთხორც იღვწიან სოფელთან ნების წინააღმდეგ საფრთხობელად წამომართული კედლის დასამხობად... და მასში მთავარია იდეა – თუ ერმა მოიწადინა, თვით ყოვლისდამანგრეველ სტიქიასაც კი გაიხდის თანამოაზრედ და არნახულ ძალას შთაბერავს კეთილშობილური მიზნის მისაღწევად.

ამჯერად შევეცადე ნაწილობრივ მაინც აღმედგინა მოთხრობის მთლიანობა და თუ მოცულობას მხედველობაში არ მივიღებთ, მკითხველისთვის მისი თავდაპირველი ვარიანტი შემეთავაზებინა და ამით, საზოგადოებისთვის ერთხელ კიდევ შემეხსენებინა ოდინდელი ჭეშმარიტება: ყოველი ადამიანის, საზოგადოებისა და ქვეყნის ცხოვრებაში გარდაუვალი აუცილებლობით ღვება ჟამი, როცა უმთავრესი და გადასწყვეტი ზნეობრივი მრწამსი ზდება. ამის გარეშე თავისუფლებებისთვის მებრძოლთა ძალისხმევა ფიქციის სახეს იძენს.

ზურაბ თორია

ზღვა ახლადდაქვრივებული დედაკაცივით გოდებდა და ვიშვიშებდა. ქვეყნის ალქაჯები შეყრილიყვნენ თითქოს წყლისა და მინის გასაყართან და ამაზრზენი ხორხოციტ ახელებდნენ ნკვარამს.

ზღვა გავეშებით გრგვინავდა და მოთმინებაგამოლეული ყალყზე შემდგარ, აქაფებულ ზვირთებს მალემსრბოლებივით უსევდა ნაპირს.

გამთენიის წინ, როცა ღრუბელთა საუფლოდან სიფითრეგამჯდარმა მთვარემ გამოიხედა, ზღვა ოდნავ დაცხრა.

ფერდობებს შესეულ სადგომებში ქრაქები აბჟუტდნენ, ცოტაც და ადამიანთა ლანდები ეზოებში გამოეფინნენ, უხმოდ დაიძრნენ და დამრეც ბილიკებზე ჩანალიკდნენ.

მოუხეშავად მოძრაობდნენ. მჭახე ხველა და ხიხინისმაგვარი ხმები თუ დასცდებოდათ. ზურგზე წამოკიდებული ტვირთის ქვეშ მოხრილნი ცდილობდნენ, მარდად ევლოთ.

მათგან ოცდაათიოდე ადღზე ყრუ კედელი მიიზლაზნებოდა.

ერთი-ორჯერ ვილაცამ რალაც იკითხა, მაგრამ უპასუხოდა დატოვეს.

ჯიუტად მიინევდნენ, შესვენება არც უცდიათ. მთელი გულისყური გზისკენ ჰქონდათ მიპყრობილი.

ილაჯგამწყვეტი მსვლელობის შემდეგ ამ ლანდებმა კედელი უკან მოიტოვეს.

— როგორც იქნა, მოვედით! — სევდიანად აღმოხდა ვილაცას, ტვირთი სილაზე ხმაურით დააბერტყა და ზედ დაეშვა. მას სხვებმაც მიბაძეს.

— კედელი რომ არა, სათევზაოდ კარგა ხნის გასულები ვიქნებოდით! — გაისმა ისევ ის სევდიანი ხმა.

ლანდები უხმოდ ისხდნენ და ზღვის მიმცხრალ ზვირთთა დვრინს გარინდულნი უგდებდნენ ყურს.

აქა-იქ ციცინათელებივით იელვეს ტალ-კვესის ნაპერ-ნკლებმა და თამბაქოს ბოლმა ნება-ნება იწყო აღმასვლა.

— ყოველ ცისმარე ერთიდაიგივეს რომ ღეჭავ, გული მენურება! — საყვედური დასცდა ვილაცას.

არავინ შეჰპასუხებია. გეგონებოდათ, მოვალეობის მოსახდელადღა იღებდნენ ხმას.

ცისკრის ნათელი თავიდან ნელ-ნელა მოიპარებოდა. მერე ერთბაშად ინათა, ვეება ლანდები თან გაირეკა და არაქათგამოცლილ, ბადეებსა და ფუთებზე წამონოლილ კისერნაგრძელებულ კაცებს უტია ადგილი, თვალს რომ ვერ სწყვეტდნენ მთელი ღამე ქროლვისგან დაოსებულ ზღვას.

— ხედავ, ალიონმა ისევ დაგვასწრო! — შენიშნა ვილაცამ.

პასუხად წამოიშალნენ და სილიანში პირქვე ჩამხო-ბილი ფელუკებისკენ მძიმე ნაბიჯებით დაიძრნენ.

ონოზრა

ბებეისერი ზღვის უბეს ისე იყო ჩაკრული, შორი-დან რიფებზე მოტორტმანე უზარმაზარ ტივს მოგაგონებდათ. ხელის განვდენაზე სეირის მაცქერლებივით შემოსჯარვოდნენ შიშველი ფერდობები, რომლებსაც საისრეს ეძახდნენ, ხოლო მოშორებით მოჩანდა ოირემეს ფრიალო მთაგრეხილები.

სოფელში მშვიდობიანი ხალხი სახლობდა. უყვარდათ შრომა. კაცების უმეტესობა ზაფხულის თბილ დღეებს მებადურობაში ატარებდა. ზაფხული კი აქ ხანგრძლივი იცოდა. ზოგჯერ წელი ისე მიიწურებოდა, ზამთრის დადგომასა და გასვლას გადაბმული წვიმიანი დღეები თუ ამცნობდათ.

ქალები უთენია დგებოდნენ სურნელოვანი ბალახებით დატენილი ქვეშაგებიდან, აბგებში საგზალს უწყობდნენ და მიაცილებდნენ კაცებს. მერე მთელი დღე, შინ და ბალ-ბოსტანში ტრიალისას, ცალი თვალი მოუსვენრად ზღვისკენ ეჭირათ.

ზღვა ღირსეული მეტოქე იყო. კაცებს მისთვის ყოველდღიურად თავიანთ შესაძლებლობათა დამტკიცება უწევდათ. უძლური ხელმოცარული რჩებოდა, ხოლო შეუპოვარი, თევზით დატვირთული ფელუკით ბრუნდებოდა ნაპირზე.

ზღვაოსნებს მწუხარება და სიხარული ერთნაირად სდევთ. დროთა მდინარებაში სოფელს ჭირთათმენა შეესისხლხორცებინა — განსაცდელის ჟამს ქალი იკავებდა კაცის ადგილს, ხოლო ბალები ზრდასრულებივით საოჯახო საქმეებს ეჭიდებოდნენ.

მებადურს საღამოობით შინ ლოდინით გულმილეული ჯალაბი ელოდა. მის გამოჩენას დიდი თუ პატარა ჟრიამულით ეგებებოდა. კაცი ქარისგან გამომშრალ სახეზე დაშაშრულ ხელს მოისვამდა და უბრალო რამეს იტყოდა, მაგრამ დამხვდურნი მის ყოველ სიტყვას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ,

რადგან სიტყვაუხვობას იყო გადაჩვეული და სხვის ქაქანსაც ძნელად ეგუებოდა. თუმცა სალამოს, როცა კერიაზე გამაბრუებელი სანელებლებით შეკამაზული შექამანდი ათუხთუხდებოდა, ახალგამომცხვარი პურის სურნელი დატრიალდებოდა და ოჯახის სითბო ძვალ-რბილში გაუჯდებოდა, გადამხდარზე საუბარს გაუზვიადებლად, ტკეპნა-ტკეპნით მოჰყვებოდა.

კაცები ღვინოს ეტანებოდნენ. ზოგჯერ ზომიერებას ვერ იცავდნენ და მშვიდი ბაასი შეკამათებაში გადაიზრდებოდა. სოფელი ამ დროს მიყურდებოდა. იცოდნენ, რომ ეს გნიასი ადრე თუ გვიან ომახიანი შეძახილებითა და ერთიმეორის გადაპატიჟებ-გადმოპატიჟებით დასრულდებოდა. ამიტომ არ ერეოდნენ, მხოლოდ ყურს უგდებდნენ, რადგან ასე უფრო ადვილად იგებდნენ, ვის რა ულხინდა ან რა უჭირდა.

ქალები, როგორც კი ოჯახის საქმეს მოილევდნენ, სახლის აივნებზე გამოეფინებოდნენ, გაუთავებლად ენამასწარაობდნენ და მხიარულობდნენ. ან სალაპარაკოს რა გამოუღლებდათ. ოდითგანვე ხომ ცნობილია, ყველა კუთხისა და ჯურის ქალს ერთნაირად უყვარს მეზობლებზე და მტერ-მოყვარეზე დაუსრულებელი სჯა-ბაასი.

ყოველ კვირა სალამოს სულისშემძვრელი სიმღერა გადმოიღვრებოდა-ხოლმე სანაპიროზე. ამ სიმღერას კვირის საუკეთესო მეზადურს უძღვნიდნენ. უზარმაზარ ცაცხვებქვეშ გამოეფინებოდნენ ფერადნაცუებიან, ბოლოებშირიალა სამოსელში გამოწყობილი კენარი ქალიშვილები და ნარნარად ირხეოდნენ. მათ შორიახლოს აწვართული, უღვაშაკოკრილი ვაჟები ტრიალებდნენ და მროკავთ ცეცხლს უკიდებდნენ...

ბებეისერი უბადლოდ გამოყვანილი თევზეულის გარდა, შორს იყო განთქმული უხვად მსხმოიარე მალარი ჯიშის ვაზით (რომელსაც „ტკბილ ბებეისრულს“ ეძახდნენ), მარჯნის სამშვენისებით, ხის ნაკეთობებითა და იშვიათი სურნელების თამბაქოთი.

ღვინობისთვის მიწურულს მათ შესაძენად ორჩხომელებით მოემართებოდნენ ვაჭრები.

მთელი სოფლის ნაჭირნახულევი აივნებზე იფინებოდა. ვაჭრები სინჯავდნენ საქონელს და ხელსაყრელ ფასად იძენდნენ. ორჩხომელები ნავაჭრით იტვირთებოდა, ხოლო ბებეისრელებს სურსათ-სანოვაგე, ფართლეულობა, ფული და სადღესასწაულო განწყობილება რჩებოდათ.

ჰოდა, გადაებმებოდა ერთმანეთს ქორნილები, გართობა-თამაშობები, კარი-კარ სიარული, მილოცვები.

ნეფე-პატარძლები ცაცხვების ჭალაში ქანცის განყვეტამდე უვლიდნენ ცეცხლოვან ფერხულს. მათ შორიდან უწვერული ბიჭები და მალე დაქალების მსურველი სახეაღნილი გოგონები ადევნებდნენ თვალს და მროკავთა სხარტ მოძრაობებს იმეორებდნენ.

დიდებული იყო ბებეისრული საღამოები!..

დასახლების ბოლოს, გორაკის კორტოხზე, თეთრი ტაძრის გარშემო ჩუქურთმამოვლებული ქვების ქვეშ ბებეისრელთა წინაპრები განისვენებდნენ.

ტაძარი უქმე დღეების გარდა გამოკეტილი იყო. მღვდლობას ლუკა სწევდა, ბებეისრელი დიაკვნის შთამომავალი, საღვთო წერილების მცოდნე და უბადლო მქადაგებელი. იგი მშვენივრად იყო ჩახედული სოფლის ავკარგში. მისი ყველას სჯეროდა და ენდობოდა. სოფელს თავკაცად თუმცა სხვა ჰყავდა, მაგრამ დიდი თუ მცირე საჭირბოროტო საქმე მაინც მას ეკითხებოდა.

სოფელი ქალაქს, რომლის გამგებლობაშიაც შედიოდა, ყოველწლიურად გარკვეული ოდენობის გადასახადს უგზავნიდა. ეს ტრადიცია უხსოვარი დროიდან მოდიოდა და იგი არც ისე მძიმე იყო, რომ სოფლელები შეეჭირვებინა.

ბებეისრელთა უმრავლესობა (განსაკუთრებით კაცები) დიდი ღვთისმოშიშობით არ გამოირჩეოდა. ეს ბუნებით ლალი ხალხი ზედმინევნით ვერასოდეს იცავ-

და მარხვას და წირვა-ლოცვის რიტუალებს (და არც მიაჩნდათ სავალდებულოდ).

დღესასწაულებზე მორწმუნე მრევლი ტაძრისკენ მიეშურებოდა. წირავდა ლუკა (ლუკამდე მამამისი, მანამდე პაპამისი). სადა, შავი მოსასხამით მოსილს, ხელში ბებეისრელი ოსტატის ნახელავი ხის ჯვარი ეპყრა და ქადაგებდა სულის სინმინდეზე, რწმენაზე, მოძმის სიყვარულზე, გამრავლებაზე. სოფლელები სასოებით უგდებდნენ ყურს ლუკას (მანამდე მის წინაპრებს) და ქადაგებით მადლმოფენილნი შინისკენ რომ მიემართებოდნენ, ყურში ედგათ სასიამოვნო, ხავერდოვანი ხმით წარმოთქმული სიტყვები, რომელთა გამოვრებაც მოძღვარს უყვარდა: „ხოლო მე გეტყვ თქუენ, გიყუარდეთ მტერნი თქუენნი და აკურთხევდით მწყევართა თქუენთა და ულოცვიდით მათ, რომელნი გმძლავრობენ თქუენ და გდევნიდენ თქუენ...“

ბებეისრელები სწავლასაც დიდად არ სწყალობდნენ. საკვირაო სკოლაში წერა-კითხვას დაეუფლებოდნენ თუ არა, წიგნზე საერთოდ უცრუვდებოდათ გული. თავის მეტისმეტ შეწუხებად არც კი ღირსო, იცოდნენ ხოლმე თქმა. თუმცა ზოგჯერ აქა-იქ გამოერეოდათ ისეთიც, ვინაც არაფერს ეპუებოდა, განსასწავლად მიემგზავრებოდა შორეულ ქალაქში და თავისას აღწევდა, მაგრამ ეს ხალხი ბებეისრელებისთვის დაკარგულად ითვლებოდა, რადგან დაბრუნება არც ერთ მათგანს აღარ უცდია, რომ მცირეოდენი სამსახური მაინც გაენია სოფლისთვის. ლუკამ ასეთებზე იცოდა თქმა: „უფლისგან ნაბოძები ნიჭი და უნარი სხვათა დიდებას შეაღიესო“.

სოფელს ლუკასწაირი უანგარო და ზნეკეთილი ადამიანებით ედგა სული.

ბებეისრელები სტუმართმოყვარეობით იყვნენ ცნობილი. გზად გამოვლილი შემთხვევითი მგზავრი ხშირად სამუდამოდ რჩებოდა. სოფელი უცხოს გულლიად იღებდა. ყოველი ახალი მომსვლელის აქ დამკვიდრება დღესასწაულად მიაჩნდათ.

უცხო წელებზე ფეხს იდგამდა და ბებეისრელებზე უმჯობეს სახლს იშენებდა. მარჯნის დამუშავების, თამბაქოს მოყვანისა და ხეზე კვეთის არაფერი გაეგებოდა, მაგრამ ადვილად მიმნდობი ბებეისრელებისგან მალე ითვისებდა, მათი ნაბაძვით ამ საქმეებს მშვენივრად ართმევდა თავს და რალაც დროის შემდეგ ზოგჯერ ამეტიებდა კიდევ.

ალბათ, ამის გამო იყო, უცხოებს ვილაცამ „ჩამოხეტებულები“ შეარქვა. მათი რწმენით სტუმარი ნაღდი ბებეისრელი ვერასოდეს გახდებოდა. იგი სასურველად მიაჩნდათ მანამ, სანამ სტუმარი და ახალმოსახლე იყო. ამბობდნენ, კარგი კაცია, მაგრამ „ჩამოხეტებულია“, ანუ — კარგია, ოღონდ ჩვენ ვერ შეგვედრებაო. ამ ფრაზას „ჩამოხეტებულები“ ყურს რომ მოჰკრავდნენ, იბოლმებოდნენ.

„ჩამოხეტებული“ ბებეისრელთან ერთად იშვიათად ხვდებოდა სუფრაზე, მაგრამ თუ მოხვდებოდა, მათი ურთიერთობა ყალბი იყო, რადგან ბებეისრელი „ჩამოხეტებულს“ თავს არ უყადრებდა. ორაზროვანი ღიმილით უსმენდა მის სადღეგრძელოს „ძვირფას“ ბებეისერზე. „ჩამოხეტებულს“ აქედან სადღაც შორს ჰქონდა თავისი ოდაბადე და ბუნებრივია, გულში მაინც მას აღმერთებდა, იქაურობას ეთაყვანებოდა, მასზე ლოცულობდა.

ეს იყო თავი და თავი, რაც ბებეისრელთა თვალში „ჩამოხეტებულთა“ არასრულფასოვნებას უსვამდა ხაზს, მაგრამ, ყველაფრის მიუხედავად, ერთად ცხოვრებას მაინც ახერხებდნენ. ის კი არა, არცთუ იშვიათი იყო მათ შორის ქორწინებებითა თუ ნათელმირონით დამოყვრებაც.

...ერთხელ ბებეისერში ქალაქიდან მაცნე გამოაგზავნეს. ხმა დაირხა, — ქალაქელებს სოფლის აყრა უნდათო.

სოფლებს უმაღლვე დიდი ხნის წინათ დაკარგული თილისმა გაახსენდათ.

ბებეისრელებს ჰქონიათ ასეთი თილისმა — ვერცხლის ოვალურ ფირფიტაზე სხვადასხვა ფორმისა და სიდიდის თევზები ყოფილა ამოტვიფრული.

უხსოვარი დროიდან თილისმა სოფლის თავკაცთან ინახებოდა.

გაზაფხულის პირველსავე კვირა ღამეს სოფლის თავკაცი თილისმას ცაცხვების ჭალაში მიაბძანებდა, სადაც გამორჩეული ხის ძირას სოფლის უხუცესები იყრიდნენ თავს, საიდუმლო წესს აღასრულებდნენ და სოფლის ბედ-იღბალზე ბჭობდნენ.

მეორე დილით ცაცხვების ჭალისკენ მინდვრის ყვავილებით მორთული სახეგაბრწყინებული გოგობიჭები მიემართებოდნენ, უხუცესთა ხელიდან იღებდნენ თილისმას, ტაშ-ფანდურით შემოუვლიდნენ ჭალას, მიადგებოდნენ სანაპიროს, ჩასხდებოდნენ ფელუკებში და ხოფების ნელი მოსმით შეცურდებოდნენ ზღვაში.

ამ დროს სოფელი აივნებზე იყო გამოფენილი. მღეროდნენ, ცეკვავდნენ, ნუნაობდნენ და ბადეებიანად ხტებოდნენ ზღვაში, ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ ცურვაში, ფელუკებით გასწრებასა და ბადის სროლაში. ბადეში მოხვედრილ თევზს კი ლოცვით ისევ ზღვას უბრუნებდნენ: „გვიასე და გვიათასე, შენი მაღლი შეგვენიოსო“.

თავდავინწყებამდე მისული ქეიფისა და გართობის კვირეულის შემდეგ სოფელი სადაგ ყოფას ნელ-ნელა უბრუნდებდა. თილისმა მეორე გაზაფხულამდე სოფლის თავკაცის კიდობნის საიდუმლო უჯრაში ინახებოდა, ხოლო ბებეისრელები მთელი წლის განმავლობაში ზღვის კეთილგანწყობისა და ხვავის იმედით იყვნენ აღვსილნი.

სოფლის თავკაცს თილისმის დაკარგვა მხოლოდ გაზაფხულის დადგომისას, დღესასწაულის მოახ-

ლოების წინ შეუნიშნავს. ბებეისრელებს მისთვის შავი დღე უყრიათ, თილისმის ქურდისთვის ვარაუდით კი მიუგნიათ, მაგრამ როცა ექვმიტანილი ვერ გამოუტყვიათ, სოფლიდან გაუძევებიათ.

თილისმის დაკარგვის პირველ ხანებში სოფლელეები გამუდმებით რალაც უბედურების მოლოდინში ყოფილან. შემდგომ კი ეს ამბავი თანდათან დავინწყებისთვის მიუციათ, მაგრამ ახლა ნამდვილად ირწმუნეს, თილისმის დაკარგვის ცოდვამ გვინიაო...

სოფლელთა ნაწილმა ჭორად დარხეულ ამ გამოგნებელ ცნობას არ დაუჯერა. რამდენიმე დარბაისელი კაცი სიმართლის დასადგენად მაცნეს ქალაქში აახლეს.

მთელი კვირა იქიდან არაფერი ისმოდა. ფათერაკს ხომ არ გადაყრიანო, იფიქრეს ბებეისრელებმა და მათ კვალზე კიდევ რამდენიმე ჯეელი გაგზავნეს.

ორი კვირის თავზე დაბრუნდნენ. საჩივარს საჩივარზე წერდნენ თურმე ქალაქის მესვეურთა სახელზე, სოფელი არ აყაროთო — თხოვნას თხოვნაზე უგზავნიდნენ ამ საქმის ავანჩავანთ, მაგრამ ადამიანური პასუხის ღირსადაც არავის ჩაუგდია, რადგან იქ ბებეისერის ბედი უკვე გადანყვეტილი ჰქონიათ და არაფრის შეცვლას არ აპირებდნენ.

ჰოდა, დატრიალდა ერთი საცოდაობა. მთელი დღეები კამათობდნენ, რას გვერჩიან, რალა ჩვენ ამოგვიჩემეს, ჩვენს იქით დაუსახლებელი ადგილის მეტი რაა, თავს თუ არ დაგვანებებენ, ამას ვიზამთ და იმასო — იქადნებოდნენ.

თუმცა მათი სიტყვები ქადილს არ გასცილებია.

სოფელს ერთი უცნაური კაცი გამოეცხადა. ვისი მოციქული იყო ან ვისი ტიკიტომარა, დღესაც უცნობია. „კოჭლი კაცი“ შეარქვეს და ეს სახელი ისე შერჩა, ნამდვილად რა ერქვა, დღემდე არც არავინ იცის.

ეს კაცი სოფლელებს თავდაპირველად დათაფლული ენით მოძღვრავდა. ჩააგონებდა, თქვენთვის ასე

სჯობს, აქ საფრთხე გემუქრებათო. თუმცამაინც რასა-ფრთხე იყო მოსალოდნელი, ამას არ ამხელდა. ხოლო, როცა შეატყო, რომ მათი დაყოლიება არც ისე იოლი საქმე გახლდათ, ეს ამბავი ქალაქის მმართველებმა გადაწყვიტეს და თუ ჯიუტობას არ მოიშლით, ზღვის ნაპირს საერთოდ არ გაგაკარებენო — გამოუცხადა.

მომღიმარი სახე ჰქონდა ამას რომ ამბობდა, მაგრამ თვალში საცემი იყო, ამ იქედნურ ღიმილს მიღმა რა მუქარას მალავდა. ხალხი მის მოკლე მარჯვენა ფეხს მონუსხულივით თვალს ვერ აცილებდა. ის კი უხეირო ჯამბაზივით ცმუკავდა და ცაცხვების ქალაში თავშეყრილ სოფლელებს ნიშნის მოგებით აკვირდებოდა.

ბებეისრელების სასონარკვეთას საზღვარი არ ჰქონდა.

წარმოიდგინეთ, მეთევზე ზღვის გარშე! ხალხი, ვინც ზღვაოსნობას მისდევდა და ქვეყნად სხვა საქმიანობა არაფრად უღირდა, ზღვისთვის უნდა მოენყვიტათ, მოეშალათ ოდითგან შესისხლხორცებული ჩვევები, დაერღვიათ ზღვის უბეს ჩაკრული სახლები, მოეთხარათ აყვავებული ბაღჩები და ამიერიდან სხვაგვარი ცხოვრება დაენყოთ.

კოჭლი კაცი დაკენლაობდა და განმარტებებს თუ ბრძანებებს იძლეოდა. მისი ხმა თანდათან ფოლადის სიმტკიცეს იძენდა.

სამი თვე უნდა ეკმარა სოფელს ზღვის სანაპიროდან საისრეზე უძრავ-მოძრავი ქონების გადასაზიდად.

ბებეისრელები თავდაპირველად სადმე შორს ელოდნენ გადასახლებას, მაგრამ როცა კოჭლმა საისრეზე ცხოვრების უფლება დართოთ, ოდნავ დამშვიდდნენ. ის კი არა, უფალს მადლს სწირავდნენ, სხვაგან რომ არ მოუწიათ გადახვენა, რადგან ეს მიდამოები როგორც არ უნდა გადაესხვაფერებინათ, წინაპართა სისხლითა და ოფლით იყო გაჟღენთილი, მანდვე ჰქონდათ მათი სამარხები და ბედის ანაბარა ვერ დააგდებდნენ. თანაც, იქვე იყო ზღვა. მისგან ცოტა მოშორებით კი

მოუნევდათ ყოფნა, მაგრამ თავს იმით იმშვიდებდნენ, რომ მუდამყამ თვალნინ ექნებოდათ გადაშლილი. თქმა არ უნდა, მასთან განშორება გაუძნელდებოდათ, ისინი ხომ, როგორც იტყვიან, ზღვაზე იდგამდნენ ფეხს, დედა თავის პირმშოს ფელუკაში ანანავებდა და ეს ბალლი ისე იზრდებოდა, ისე ვაჟკაცდებოდა და შედიოდა ასაკში, რომ ჭირსა და ლხინში ზღვასთან იყო განუყრელად დაკავშირებული და არცთუ იშვიათად მასვე ენიერებოდა...

სამ თვეზე მეტ ხანს გადადიოდნენ. არღვევდნენ სახლებს, გადაჰქონდათ მთელი მონაგარი, ასევე მშობლებისა და ახლობელთა ნეშტები, მაგრამ ძველთაძველ, მასიური საფლავის ლოდებს ძვრა ვერ უყვეს და იმის იმედით, რომ ახალ სამოსახლოზე საბოლოოდ დამკვიდრების შემდეგ გადაზიდვდნენ, ადგილზე დატოვეს. ასევე ხელუხლებლად დარჩა ტაძარიც. დაშლა და საისრეზე გადატანა მოინდომეს, მაგრამ კოჭლმა ყველა დაარწმუნა, მის გადაზიდვას თქვენი ძალებით ვერ შეძლებთ, რომც შეძლოთ, ადგილზე რიგიანად ვერ გამართავთ და ხელთ ქვების გროვალა შეგრჩებათ. სწორიც იყო. ასეთი დიდებული ნაგებობის აღმდგენი ადგილობრივთა შორის მართლაც არავინ ეგულბოდათ და არც იმის სახსარი გააჩნდათ, რომ ქალაქიდან კირითხუროები ჩამოეყვანათ.

კოჭლი კაცი შეჰპირდათ, სანამ რიგიან ოსტატებს იშოვით, ტაძარს უვნებლად შეგინარჩუნებთო. სოფლელები მისმა პასუხმა დააიმედა და ლუკას მეცადინეობით საისრეს განაპირას ხის მომცრო, დროებითი სამლოცველო ააგეს...

სოფელი ზღვიდან შვიდიოდე უტევანზე იწყებოდა, ხოლო მისი ბოლო ოირემეს მთებამდე უწევდა. ხალხი ფერდობებზე ქვემოდან ზემოთკენ, ვიწრო ზოლად სახლდებოდა.

სოფელი დღე და ღამეს ასწორებდა, რომ ნამოსახლარზე არაფერი დარჩენოდა. კოჭლი კაცი უთვალთ-

ვალეზდათ, დავთრებში რალაცას ინიშნავდა, რალაცას აღნუსხავდა.

ერთ ოჯახს სამოსახლოს ადგილმდებარეობა თვალში არ მოუვიდა და სხვაგან გადასახლება გადანყვიტა, მაგრამ კოჭლმა კაცმა ოჯახის თავი დაიბარა და სოფლის დატოვება აუკრძალა.

კოჭლმა, იმ ოჯახს სხვაგან გადასვლაში ხელი რომ შეუშალა, ლუკასთვის სოფლიდან წასვლა მოუთხოვია. აქვე მოვკვდები და ფეხს არ მოვიცვლიო, უპასუხია ლუკას. კოჭლი სასჯელით დამუქრებია. სასონარკვეთილი ლუკა ერთხანს რალაცას გაჰყვიროდაო, მერე უეცრად ხელი გაუსავსავებია და მუხლმოკვეთილივით ნაქცეულა.

კოჭლი კაცი მის ყვირილზე იქედნურად იცინოდა თურმე. გულშემოყრილი ლუკა ერთხანს უპატრონოდ გდებულა ქვა-ლორღში, მერე ყმანვილების შემწეობით სახლამდე ძლივს აულწევია.

სოფლის მოძღვარი მთელი კვირა სიკვდილს ებრძოდა. კვირის თავზე მოუხედავს და მასთან მყოფი მეზობლისთვის გაუმხელია — რაც გვჭირს, ყველაფერი ერთი ჩვენებურის ბრალიაო. მეზობელი რამდენს არ ჩასძიებია, მაგრამ იმ კაცის ვინაობა ვერ დააცდენინა თურმე.

ერთი თვის შემდეგ კოჭლის ბრძანებით, ლუკას სახლს გამთენიისას, მოულოდნელად მიადგნენ, მიწასთან გაასწორეს და მღვდელი ცოლშვილითურთ წინ გაიგდეს. დანიოკებულებმა თან ვერაფრის წაღება ვერ მოასწრეს. ისევ მეზობლებმა იმარჯვეს, საშიშროების მიუხედავად, რალაც-რალაცები ბოღჩაში გამოუკრეს, გზაზე დაენივნენ და გადასცეს.

ლუკას გასახლების შემდეგ სოფელმა აშკარად იგრძნო, როგორი გულითადი მზრუნველი გამოაცალეს.

მოძღვრის ამბავს სოფელი რალაც გზებით მაინც იგებდა. ამბობდნენ, ბებეისერიდან სამი დღის სავალზე, ერთი უკაცრიელი მთის სიახლოვეს მიუყ-

ვანიათ აყრილი ოჯახი და უბრძანებიათ, სიცოცხლის ბოლომდე აქედან ფეხი არ იცვალოთო.

ყვებოდნენ (ეს ცნობები სოფელში ისე უჩუმრად იზარებოდა, ძნელი დასადგენი იყო, საიდან და რა გზით აღწევდა), ლუკას იქ მცირე სადგომი გაუმართავს, ეზო შემოუღობია, მიწა დაუმუშავებია და შესდგომია ცხოვრებასო. იმასაც აღნიშნავდნენ, რომ მღვდელყოფილი დარდობდა ბებეისერზე. მის ბიჭებს შორეული სანაპიროდან უთხოვიათ ქალები და გამრავლებულან. ჩურჩულებდნენ, ლუკას სოფელზე ფიქრი წუთითაც არ შეუწყვეტიაო...

კოჭლი კაცი რაკი დარწმუნდა, ფერდობებზე შეფენილი სოფელი მის ბრძანებას არ გადავიდოდა, სანაპიროს გადათხრას შეუდგა.

უამრავი ხალხი მოაყენა იქაურობას. ამის მიუხედავად, მუშახელი არ მყოფნისო, გაიძახოდა და სოფლელებს (ამიერიდან საისრელებს რომ ეძახდნენ), სამუშაოს სთავაზობდა. უარზე იდგა ხალხი — მებადურები ვართ და ვერ გამოგადგებითო, იყინებდნენ, რომ სანაპირო მათივე ხელით არ მოესრათ. კოჭლი არა და არ ეშვებოდა. სოფელი უწინდებურად ჯიუტობდა, მაგრამ უეცრად „ჩამოხეტებულებმა“ წამოყვეს თავი. როგორც კი შურისძიების ჟამი დაუდგათ, არ დააყოვნეს და კოჭლი კაცის სამსახურში ჩანდგნენ — ამარაგებდნენ სანოვაგით, უთვალთვალებდნენ სოფლელებს, ასმენდნენ. მაგრამ მალე კოჭლმა არც ისინი დაინდო. ერთ ნავს დღეს გაურკვეველი საბაბით აუხირდა და განურჩევლად ყველა დაითხოვა. არც მშენებლობაზე ამუშავებდა, არც სანოვაგეს იღებდა მათგან და საგანგებო გადასახადიც კი დაუნესა.

„ჩამოხეტებულები“ კოჭლი კაცის თავნებობას უსიტყვოდ იტანდნენ. დროდადრო მისი მისამართით საყვედური წამოსცდებოდათ, მაგრამ ერთმანეთს თავადვე

აჩუმებდნენ, რადგან მათმა საქციელმა სოფლის მკვიდრ მოსახლეობასთან ურთიერთობა კიდევ უფრო დაძაბა.

მათ შორის შულღმა ორჯერ იფეთქა. „ჩამოხეტებულები“ ორივეჯერ დაიჯაბნენ და ისე დაფრთხნენ, დანაშაული პირნმინდად აღიარეს, ხოლო, როცა ხმა დაირხა, აყრასა და გადახვენას აპირებენო, სოფელმა ყველაფერი დიდსულოვნად მიუტევა, ოღონდ ფიცი დაადებინა, რომ ასეთ შეცდომებს აღარ გაიმეორებდნენ და მიუხედავად იმისა, რომ თავად სავალალო ყოფაში იყვნენ, შემოხინჯულებს დახმარების ხელი გაუწოდეს.

სოფლელები დილაბინდზე გადიოდნენ ზღვაში და შინ დაღამებულზე ბრუნდებოდნენ. კოჭღმა კაცმა ნება დართო, დროებით თავიანთი ნასოფლარის სანაპიროთი ესარგებლათ, თუმცა მალე აუკრძალა, რადგან რალაც კედლის ამოყვანას შეუდგნენ.

კედელი სანაპიროს გასწვრივ მიიკლაკნებოდა. ძველი ნასოფლარი მის მიღმა დარჩა. საისრელები იმედოვნებდნენ, კედლის შენებას ან ახლა მორჩებიან, ან — ახლაო, მაგრამ იგი ზღვის უბის ერთი კიდედან მეორემდე გადაიჭიმა და ახალმოშენენი სრულიად მონყვიტა ზღვას.

მოგვიანებით კედელს არხი გააყოლეს, რომელიც ზღვის მოქცევისას ნყლით ივსებოდა, შემდეგ კი გაჩნდა გამაფრთხილებელი ნარნერებიც — „სასიკვდილოა!“.

ხალხი დრტვინავდა. ფერდობებიდან ხელისგულივით მოჩანდა ზღვა, მაგრამ იქ მოსახვედრად ახლა უკვე გრძელი, მომქანცველი გზა უნდა გაეცლოთ.

სალამოობით საისრეს გადასახედზე გამოეფინებოდნენ ქალები და გულისშემძვრელი ხმით მღეროდნენ. თავიდან სოფელს კაცებს ეუცხოებოდათ ეს სევდიანი ხმები, მაგრამ თანდათან ეჩვეოდნენ და თანაუგრძნობდნენ, რადგან ქალებიც ხომ მათსავით იძულებული იყვნენ, შორიდან ეცქირათ ზღვისთვის და მის ლაჟვარდოვან ნაპირს დანატრებულთ ემღერათ თავიანთ უიღბლობაზე. არცთუ ისე დიდი ხნის

წინათ ისინი ზღვის სანაპიროს ამშვენებდნენ, ვაჟების აბრიალებულ თვალთა ათინათზე ცეცხლოვან ცეკვებს გახელებით როკავდნენ, მღეროდნენ, იცინოდნენ უდარდელი, წკრიალა ხმით და ეს ხმები მთელ ბებეისერს ავსებდა...

საისრედან გულისმომკვლელი სურათი იშლებოდა: კედელს იქით ხის საგუშაგო კოშკურები აღმართეს, ხოლო მოგვიანებით, ოთკუთხა, უზარმაზარი შენობების აგებას შეუდგნენ. ვილაცამ თქვა, — ალბათ, ცაცხვების ჭალასაც გაჩეხავენო.

შენობებმა თანდათან დაფარეს ცაცხვების ჭალა თუ ტაძრის გუმბათი და სანაპიროზე რა ხდებოდა, ვეღარავინ გეტყობდათ.

უჩა

დილით, როგორც კი კედელზე ქუჯი გამოჩნდა, ფერდობებიდან ვილაცებმა თვალი მოჰკრეს და ეს ამბავი წამისუმაღლ მთელ სოფელს მოედო, მაგრამ შინიდან არავინ გამოდიოდა, სარკმლებიდან ქურდულად უთვალთვალეებდნენ კედელზე არხეინად მოსიარულეს.

თავიდან ყველას ეგონა, ალბათ, შელოცვილია და ამიტომ არაფერი მოსდისო. მერე და მერე რწმუნდებოდნენ, კედელი არცთუ ისე საშიში რომ იყო, მაგრამ გარეთ გამოჩენას მაინც ვერ ბედავდნენ. ქუჯი ამაოდ იიმედებდა თავს — ან ახლა მოსკდება ხალხი ზღვასავით, ან ახლაო.

მე და ქუჯი ღამ-ღამობით სახლიდან უჩუმრად ვიპარებოდით, გადავძვრებოდით კედელზე, დავივლიდით სანაპიროს, ვბანაობდით, უთენია კი შინ ისევ უჩუმრად ვბრუნდებოდით.

მშობლებმა ქუჯის კედელზე ასვლა ყველაზე გვიან შეიტყვეს. მამამისი, კიმოთე, გაშმაგებული გამოვარდა სახლიდან და დამრეც ბილიკზე თავქუდმოგლეჯით დაემუა.

— ყველაზე მეტად ამისი მეშინოდა... უი და ვაი ჩემ თავს, რალა მაინცდამაინც ჩემი ბიჭი უნდა ჩავარდნოდა იმ კოჭლს ხახაში, ეგლა მაკლდა მე ადრე და მალე დასამინებელს!.. — ვიშვიშებდა ქმარს ადევნებული ქალი.

— ქვეყანას ნუ შემიყრი, ქალო, ხმა გაკმინდე! — მკვახედ შეუწყრა კიმოთე ცოლს.

ქუჯი კედელზე იჯდა. ნამოდგა, რამდენიმე ნაბიჯი გაიარა, მერე შეჩერდა, სახე მოიჩრდილა და გაირინდა.

კედელზე მდგომი ქვეყნის ბატონ-პატრონივით ირჯებოდა. მისთვის არც მტერი არსებობდა თითქოს, არც სოფელი და ათასი თვალი.

კიმოთე არხის პირას შედგა.

— მანდ რა დაგრჩენია, ახლავე ძირს ჩამოდი! — დაუყვირა შვილს.

ქუჯი შეკრთა. გაკვირვებით ჩამოხედა მშობლებს.

— არ გეყურება? ახლავე ჩამოდი-მეთქი! — ისევ უყვირა კიმოთემ.

— მამაშენს გაუგონე, შვილო! — შეემუდარა დედა.

ქუჯი დუმდა.

— იმიტომ გზრდიდით, რომ ამ კედელს შესწირვოდი!? — სასონარკვეთილი ხმით აღმოხდა ქალს.

— ფერდობიდან დაგინახავენ, ახლავე ჩამოდი, თორემ... — ნამოიწყო კომოთემ.

— მეც ეგ მინდა! ნეტა, ასე საფრთხოებელასავით როდემდე უნდა იდგეს ეს კედელი და შიშით როდემდე უნდა გვზაფრავდეს? ვის ჭირდება იგი. მითხარით, ამდენ ხანს რატომ დუმდით ან კიდევ რამდენ ხანს უნდა ვიყვეთ გაჩუმებულნი?! — შეანწყვტინა ქუჯი.

კიმოთე დაიბნა.

— აგერ, ორ ნაბიჯზეა ზღვა, ეტყობა, დიდი ხანია, სანაპიროზე სულიერს არ გაუჭაჭანია...

— შემოგველოს დედა, დაბლა ჩამოდი, სხვა რომ არა იყოს რა, მეზობლები დაგინახავენ! — დაუყვავა დედამ და ულონოდ დაეშვა სილაზე.

— დამინახეს, მაგრამ ეტყობა, იმისი სურვილიც არა აქვთ, ჩამოვიდნენ და სიმართლე შეიტყონ... იცი, დედა, ეს ჩვეულებრივი კედელია, კედელი და მეტი არაფერი. არ მიეკაროთ, სასიკვდილოაო, გარნმუნებდნენ. თქვენც გჯეროდათ და დღედაღამ ამას ჩაგვჩინებდით.

კიბოთა

არა, ეს რა დღეში ჩამაგდო, კაცო! კედელი მართლაც სასიკვდილო რომ გამოდგეს, რაღა ვქნა?! ასე რომ არ ყოფილიყო, რად გააკრავდნენ წარწერებს „სასიკვდილოაო!“. რად შემოავლეს არხი, კედელს იქით რად აღმართეს სათვალთვალო ხის კოშკურები. კოჭლი კაცი ხომ თვითონაც არ ეკარებოდა ამ დანყველილ კედელს და მხოლოდ კოშკურებიდან იძლეოდა ბრძანებებს. ნუთუ, ყველაფერი ეს თვალთმაქცობა იყო? თუ ასეა, ვის და რა მიზნით დაჭირდა ეს ყველაფერი?

ერთი ვიცოდე, ეს ბიჭი ასეთი კერპი და კემუტი ვის დაემსგავსა! არავის უჯერებს, ჩვენ ხომ არა და არ ვებრალებით. რა გინდა ახლა ამასთან გაანყო?.. ოღონდაც ახლა ჩამოვიდეს და სადაც უნდა იქ წავიდეს, სოფელიც დაისვენებს და ჩვენც! შიშს დიდი თვალეები აქვს და ვინ იცის, რას არ ჩაადენინებს კაცს, ყველაზე მშვიდსა და ზომიერსაც კი... სოფელს კი ეშინია კოჭლისა და მისი დამქაშების. ცოლების მაგიერ ეშინით, შვილების მაგიერ... ვაითუ ამ შიშმა მეზობლის ღალატი და დასმენა აკადრებინოთ. ეჭვი არ მეპარება, ასეც იქნება, იმიტომ დაიბრმავეს თვალი და ყური მოიყრუეს, ვითომ არც არაფერს ხედავენ და არც არაფერი ესმით. ეს გადარჩენის გზა ჰგონიათ... ვინ იცის, იქნებ მართლებიც არიან!

დავიჯერო, ჩემს შვილს სოფლის სიკეთის სურვილი ამოძრავებს? იქნებ თავის გამორჩენის ჭაბუკურ

გატაცებას აჰყვავს... არადა, რაღა მაინცდამაინც ჩემს ნაშიერს უნდა დამართნოდა ასეთი რამ... გულდად-ედლებული და მონობას შერჩეული კაცი, თუნდაც საკუთარი სილაჩრის გასამართლებლად, თავისუფლებაზე ფიქრსაც კი არავის აპატიებს, ეს კი მთელ სოფელს ინვევს, მთელი სოფლის დასანახად ისე არხეინად მიდი-მოდის ამ კედელზე, ვითომც, არაფერია!

ნეტა, ასეთი რა ეშმაკი შეუჯდა! თუმცა ზოგი რამ იმ შექანჯალებული ონოფრეს დამსახურებაცაა. ბავშვებს ზღაპრებით გამოუტენა თავი და აი, შედეგიც.

კედელს თუ გადაურჩა, გული მიგრძნობს, სოფელს გადაიკიდებს. თუ ეს ასე არაა, რად არ გამოდიან შინიდან?

კოჭლი კაცის დროსაც ამგვარად იქცეოდნენ. მაშინ კოჭლმა მეც გამაფრთხილა, მეზობლებზე თვალი გეჭიროს, საეჭვო თუ რამე შენიშნო, მაშინვე შემატყობინეო, მაგრამ მიყურადება და თვალთვალი რა კაცის საქმეა!

ეს ის ხალხი არაა, როცა სოფელში ხმა დაირხა, ბებეისერში უძველესი საფლავის ლოდები მოუთხრიათ, ტაძარი დაუნგრევიათ და ზღვაში გადაუყრიათო, ძლივას რომ მოქუჩდნენ, ვითომ კოჭლ კაცს პასუხი მოვთხოვოთო? ჯერ მთელი დღე მოანდომეს კამათს, ერთად მისდგომოდნენ, თუ რამდენიმე კაცისაგან შემდგარი ჯგუფი მიეგზავნათ მოძალადესთან. მეორე დღეს, როგორც იქნა, შეთანხმდნენ და დიდიან-პატარიანა დაიძრნენ კედლისკენ, მაგრამ არხთან მიახლოებაც კი ვერ გაბედეს.

დიდი ხნის სჯა-ბაასის შემდეგ კოჭლთან მოითხოვეს შეხვედრა. კედელს იქით მყოფებმა პასუხი არა და არ აღირსეს. მაგრამ, როცა ხალხში ჩოჩქოლი ატყდა, იკადრეს და ხის კომკურაზე სამი გუშავი გამოჩინდა. საისრელებმა, კოჭლ კაცთან გვალაპარაკეთო — მოსთხოვეს. იმათ კიდეც, ასეთი ვინმესთვის თვალი არც მოგვიკრავსო, ხელები გაასავსავეს. სოფლელებს მათი პასუხი თვალთმაქცობა ეგონათ. „როგორ თუ

თვალი არ მოგიკრავთ, უფროსად ეგ არ გყავდათ? ახლავე გამოიყვანეთო,“ — დაიჩემეს. უნინ ასეთი ვინმე აქ ნამდვილად ყოფილა, მაგრამ ყოველ ექვს თვეში ვიცვლებით და პირადად ჩვენ არ დაგვხვდებოდა. მერე საფლავის ლოდებზე და ტაძარზეც ჰკითხეს გუშაგებს, — მართლა გადაყარეს თუ არა ზღვაშიო. აქ არავითარი საფლავის ლოდები არ დაგვხვდებოდა, ტაძარი კი ისევ დგას, მხოლოდ გუმბათი და სამხრეთის კედელი ოდნავად აქვს შელახულიო, — იყო პასუხი.

საისრელები აღშფოთდნენ, გინდა თუ არა, კოჭლი კაცი მოგვგვარეთ, ის შეგვპირდა, ტაძარსა და საფლავის ლოდებს ხელუხლებლად შემოგინახავთო, და რად დაგვალაღატაო... კომპურაზე მდგომნი მხრებს იჩეჩავდნენ, ამ საქმის არაფერი ვიცით, არც იმ კოჭლის დამნახველები ვართო და როცა დარწმუნდნენ, რომ სოფლებს მათი არ სჯეროდათ, იარაღის მუქარით იქაურობის დატოვება უბრძანეს.

საისრელებმა ერთი ზართა და მოთქმით დაიხიეს, კოჭლი კაცის სახსენებელი დასწყევლეს, დაიცადოს, როდესმე მაინც ჩაგვივარდება ხელშიო, დაემუქრნენ და შეუყვნენ საისრესკენ ამავე ბილიკებს. მოგვიანებით, კოჭლი კაცი რომ გამოჩნდება, პასუხი ვაგებინოთო, დაიმშვიდეს თავი, მაგრამ იგი აღარსად ჩანდა, ხოლო წინაპართა საფლავებისა და ტაძრის ხელყოფა დროთა განმავლობაში სავსებით მიივიწყეს.

აი, ამ ხალხის მიმხრობა განუზრახავს ჩემს შვილს. ჯერ კიდევ ბალღია და რა იცის, რა დღეები გამოვიარეთ, არასოდეს უგრძვნია უიმედობა, სასონარკვეთილება. ჩვენ კი...

თითქმის ზღვაში დაბადებულნი და გაზრდილნი ფერდობებზე ძალით გადმოსახლების შემდეგ ჩვეულებისამებრ დილაბინდზე მივემართებოდით სათევზაოდ. ხალხი შორ გზაზე ტვირთის ზიდვას თანდათან ეჩვეოდა, ქალებიც ნაშუალამევზე ჩვენს გამოჩენას რალაცნაირად ეგუებოდნენ, მაგრამ მალე დრტვინვა

და ნუნუნი დაინყეს, რადგან შინ უმეტესწილად ხელ-
მოცარულები ვბრუნდებოდით.

თევზებიც თითქოს კოჭლ კაცთან ერთად გადაიხ-
ვენნენ.

საქონელის მოშენება დავინყეთ. ასეთ შრომას მი-
უჩვენებელი ვიყავით და გვიჭირდა, თუმცა, როცა სხვა
გამოსავალი არ ჩანდა, იძულებული ვხდებოდით, ყოველი
ღონე გვეხმარა და უკეთეს დღეებს დავლოდებოდით.

ქუჯი ბებეისერიდან გადასახლების შემდეგ დაიბადა.
თავიდანვე ამაყი და უტეხი ბიჭი იყო. ონოფრემ
შეატყო ეს და გვერდიდან არ იცილებდა. რამდენს არ
ვეცადე, ჩამომემორებინა, მაგრამ ვერაფერს გავხდი.

ჯერ შვიდი წლისაც არ იქნებოდა, საძოვრებიდან
უდროოდ დროს დაბრუნებულმა არხთან ატუზული რომ
შევენიშნე. ცნობისმოყვარედ მისჩერებოდა კედელს.

მისი თანატოლების მშობრობამ გვიხსნა მაშინ.
„კედელი ჩვენი დამაქცევარიო“, — ჩააგონებდნენ
სოფლელები ბავშვებს და ისინიც ამ აზრს ისე შესწ-
ვეოდნენ, კედელთან ვერა ძალით ვერ მიიტყუებდი.
ქუჯი მაშინაც ბევრს ეცადა, რამდენიმე გაბედული
და თამამი თანატოლი აეყოლიებინა, რომ კედელზე
აძრომა ან მასთან მიახლოება ეცადათ, მაგრამ მეგო-
ბრების შიშმა, უფროსების ძვალ-რბილში გამჯდარმა
შეგონებებმა ისიც შეაკრთო და განზრახული სამერ-
მისოდ გადაადებინა.

საშიშროებაზე დაუსრულებელმა საუბარმა ჩვენც
კი გადაგვაჩვია ბებეისერის, ცაცხვების ხეივნის, თე-
ვზით დატვირთული ფელუკების და ცეცხლოვანი
ცეკვების ხსენებას. ამ მოგონებებს ხომ დარდისა და
ტკივილის გარდა არაფერი მოჰქონდა.

კედელი კი მზაკვრულად იდგა საისრესა და ზღვას
შორის. ოცნებით თულა ვწვდებოდით ბებეისერის
სანაპიროს. ეს ზღვაც ისე შემოგვიწყრა, ბადეს ათას-
ში ერთხელ ქაფშია ან ჭიჭყინა თუ მოჰყვებოდა, მა-

გრამ სოფელში იყვნენ ისეთებიც, ვინც ჯიუტად არ ელეოდა ზღვას და მამაპაპურ საქმიანობას

ქალაქში რომ წავიყვანე, რვა წლის იყო ქუჯი. კოჭლმა კაცმა ამის ნება თითქოს დიდსულოვნად დაგვრთო, თუმცა მშვენივრად იცოდა, ყმანვილებს საისრეში დიდხანს არ ეყოფოდათ მოთმინება და ერთ ადგილს მიჯაჭვულებს მათ წინააღმდეგ სოფელი რომ არ აემხედრებინათ, ყველა გზა გაუხსნა.

მშობლებისგან ხშირად მოისმენდი — შვილები სამუდამოდ დავკარგეთო, თუმცა თავს იქვე ინუგეშებდნენ, — კედელს რომ არ ხედავენ, ალბათ, ამოისუნთქესო, და არც ტყუოდნენ.

ამ კედელს ლამის ჩვენც გავქცევოდით, მაგრამ შიში გვაჩერებდა. კოჭლი კაცი დაგვემუქრა, ქვესკნელშიც რომ ჩაძვრეთ, იქაც გიპოვითო. დარწმუნებული ვიყავით, ასეც მოიქცეოდა. თანაც, აქ დავიბადეთ, ჩვენი იყო ეს მიწა, ზღვა, რომლისგანაც მართალია, კედელი გვყოფდა, მაგრამ რას ვიზამდით, ასე გვარგუნა განგებამ თუ იღბალმა. ყველაფრის მიუხედავად, ჩვენ აქ უნდა ვმდგარიყავით და გვეცხოვრა, წინაპართა საფლავები უპატირონოდ არ მიგვეტოვებინა...

ქუჯი ზაფხულობით ჩამომყავდა ხოლმე ქალაქიდან. მთელი დღეები ფიქრმორეული იჯდა სახლის წინ და ზღვას გასცქეროდა. აინტერესებდა, იყო თუ არა ვინმე კედელს მიღმა, რად ეშინოდათ მისი, ვინ იყო კოჭლი კაცი, ასე რომ შეცვალა ჩვენი ცხოვრება. ის გაბედულად და ხმამაღლა მეკითხებოდა. გაჩუმებას ვარჩევდი, მაგრამ ყველაფერს ონოფრე აფუჭებდა. დანვრილებით უყვებოდა ჩვენს დაბეჩავებაზე. ბიჭი ვერ ხვდებოდა, რომ არც ონოფრე იყო მაინცდამაინც დიდად გულადი, სხვისი შეგულიანება ეხერხებოდა, თორემ თვითონ მოვლენებს გულხელდაკრეფილი ადევნებდა თვალს.

ოთხი წლის წინ რომ არ მიმესწრო, ქუჯი კედელზე ავიდოდა. დროზე შემატყობინეს. ბიჭს იმ შარახვეტია

ონოფრეს ძმისწული — უჩა აეყოლებინა. ზედ არხ-თან მივუსწარი. მაშინაც მთელი სოფელი სარკმლებს იყო მომდგარი.

სოფელში ჩუმ-ჩუმად ამბობდნენ, ვინმემ უნდა გაბედოს და სინჯოს, მართლა სასიკვდილოა თუ არა კედელიო. ამ ნაბიჯის გადადგმას ყველა სხვისგან მოითხოვდა.

ოთხი წლის წინ კი შეევუშალე ხელი, მაგრამ, დახე, მაინც თავისი გაიტანა!

ქუჯი მთელი სოფლის თვალწინ შუადღემდე იდგა კედელზე და წინ და უკან როგორღაც ჯიბრიანად დააბიჯებდა. ნაშუადღევს, როგორც იქნა, სოფლებმა ნამალავ თვალთვალს თავი ანებეს და გარეთ გამოეფინენ. ყმანვილები მშობლებს გამოექცნენ და ფერდობებიდან დაეშვნენ. შვილების საქციელით შეშფოთებული მშობლებიც ჩამოზვავდნენ და მიუახლოვდნენ არხს. ისინი ამ მიჯნის გადალახვას მაინც ვერ ბედავდნენ.

ხვენა-მუდართ დაოსებული კიმოთე და მისი ცოლი არხის პირას ისხდნენ და შვილს დაბნეული გამომეტყველებით აჰყურებდნენ.

— რა ამბავია კედლის იქით, რა არის იმ შენობებში?! — კითხულობდნენ ყმანვილები.

— ისეთი არაფერი, შენობები ცარიელია... გინდათ, ამოდით და ნახეთ! — პასუხობდა მათ ქუჯი, მაგრამ ყმანვილებს მშობლები აკავებდნენ.

— კიმოთე, ნუ გვიგიჟებს ქუჯი ბალებს! — მიცვივდნენ ისინი არხის პირას ჩამომსხდარ ცოლქმარს, რომლებიც დაღონებული სახით დასჩერებოდნენ დამშრალ არხს და მეზობლების თხოვნაზე ხელებს უსუსურად ასავსავებდნენ.

— ჩამოდი, ამ კედელს შემთხვევით როდი ანერია „სასიკვდილოაო!“ — ერთმანეთს არ აცლიდნენ სოფლელები.

— დამიჯერეთ, კედელი სრულიად უვნებელია. თურმე გატყუებდნენ. საინტერესოა, ეს სიცრუე ვის ჭირდებოდა! — გადმოსძახა მათ ქუჯიმ და კედელზე ჩამოჯდა.

— ჩამოდი, რა იცი, რა ძალა აქვს და როდის ამოქმედდება! — გააფრთხილეს სოფლელებმა.

ქუჯის მათ სიტყვებზე გაელიმა.

— უკვე ათი დღეა, რაც აქ ამოვდივარ და როგორაც ხედავთ, არაფერი მომსვლია. — უპასუხა.

— აი, ნახავთ, ამისი თავნებობის გამო თუ არ დაგვსჯიან! — აშკარა ბრაზით შენიშნა ვილაცამ.

ამის გაგონებაზე საისრელები შედრკნენ, არხის პირას მსხდომი ცოლ-ქმარი მიატოვეს და შვილები შინისკენ გაილაღეს.

ქუჯი ერთხანად ნირნამხდარი გაჰყურებდა მათ. მერე წამოდგა და თვალს მოეფარა.

შუალამე ისე გადავიდა, სოფლელებს ძილი არ მიჰკარებიათ, აივნებზე გადმომდგარნი კედელს თვალს არ აცილებდნენ. ცდილობდნენ ქუჯის გამოჩენა არ გამოჰპარვოდათ. ის კი არ ჩნდებოდა. კიმოთე და მისი ცოლიც არხის პირას ისევ უძრავად ისხდნენ.

ქალი რამდენიმეჯერ წამოდგა, არხზე გადავიდა და კედელთან მიახლოება სცადა, მაგრამ წლების მანძილზე ძვალ-რბილში გამჯდარი შიში უკან ეწეოდა. დიდი ყოყმანის შემდეგ თავს მაინც მოერია და კედელს მიუახლოვდა.

შვილის გადარჩენა უნდოდა. სიცოცხლის ფასადაც რომც დასჯდომოდა, ხიფათი უნდა აერიდებინა მისთვის, სოფლიდან გაეყვანა და ეთქვა: წადი, ოღონდ იცოცხლე და ჩვენკენ თუ გინდა, ნურც გამოიხედავო!

კიმოთე თავზარდაცემული შეჰყურებდა ცოლს. უნდოდა, გაეფრთხილებინა, შეჩერდით. პირიც კი დაალო, მაგრამ მისდა გასაოცრად, ხმა არ ამოსდიოდა, ხოლო, როცა ქალი კედელს შეეხო, წამოიჭრა. მიახლოებული არ იყო, რომ ქალი მოუტრიალდა.

— ახლავე ნადი და კიბე ჩამოიტანე. ჩქარა!.. რანაირად შემომყურებ?! — მოუთმენლად მიაყარა.

კიმოთე შედგა და დაბნეულად შეავლო ცოლს თვალი.

— რას გამტერდი, ნუ გეშინია, ცოცხალი ვარ. რაო, კედელი მომაკვდინებელი რომ არ ყოფილა, ნუთუ კიდევ არ გჯერა!

— რა ვიცი, ქალო! — წამოიძახა თავგზააბნეულმა კიმოთემ.

— „რა ვიცი“, „რა ვიცის“ შეეშვი. გასაგებად გითხარი, კიბე ჩამოიტანე-მეთქი. ხომ ვიცი, ესენი, — მან საისრესკენ მიუთითა, — ისე არიან დამფრთხალნი და უბედურების მოლოდინით დაზაფრულნი, არავის დაინდობენ. იქნება, ეს ჩვენი გადარეული შვილი როგორმე გადმოვიყვანოთ და აქაურობას მოვარიდოთ.

ქუჯი

უჩვეულოდ თბილი იყო ზღვა. ცურვით გული რომ ვიჯერე, ქვიშაზე გავიშოტე. დაღლილობამ თავისი გაიტანა. თვლემამ მომერია.

გამოღვიძებულს ვარსკვლავებით მოჭედული ცა დამნათოდა.

კედელზე რაღაც მოძრაობა შევნიშნე. თავიდან უჩამეგონა, მაგრამ მალე ქალის ხმა ჩამესმა, გვერდით მდგომ ლანდს ეჯაჯლანებოდა. დედის ხმა მეცნაურა, მოძრაობაზეც მენიშნა, ის იყო.

მთელი დღე კედელზე ჯიუტად რომ ვიდექი, შემებრაღნენ. ალბათ, ეგონათ, ეს ყველაფერი მათი გუ-

ლის გასახეთქად მოვიგონე, გვარიანად კი შევაშინე, მაგრამ ამის გამო პატიების თხოვნას არც ვაპირებ. თავის დროზე ხომ სწორედ ისინი იყვნენ ვალდებული, ცოცხალი თავით არ დაეთმოთ იმ მინის ნაგლეჯი, რომელიც წინაპართაგან ებოძათ.

თვალის ახელიდან მესმოდა მეზობელთა მოგონებები სიკეთემრავალ ბებეისერზე, ზღვის პირას ჩარიგებულ, სტუმართმოყვარე აივნიან ხის სახლებზე, ცეცხლოვან ცეკვებზე, მხიარულ სიმღერებსა და ლალ ცხოვრებაზე და რაც ყველაზე მთავარია — ზღვაზე, რომელიც მათი ცხოვრების, ლექსისა თუ სიმღერის დაუშრეტელი წყარო იყო.

მამაჩემი ჩემს გაქეზებას ონოფრეს რომ აბრალბს, ცდება. როგორც კი თავს მარტოდ დაიგულებდა, ხმა-მალლა ფიქრს იწყებდა. დაუსრულებლად მისტიროდა ბებეისერის სანაპიროს და ახლომახლო თვალყურადქცეულს თუ შემნიშნავდა, დამიცაცხანებდა. ვგრძნობდი, სიფრთხილეს იჩენდა. არ უნდოდა მასავით შემყვარებოდა სანაპირო, მაჩვევდა ფერდობებზე შეფენილ საისრეს, გულდასმით ჩამჩიჩინებდა, აქა ხარ დაბადებული, ეს არის შენი მიწა და კედელთან არაფერი გესაქმება, რასაკვირველია, არც — ზღვასთანო!

ყოველთვის მაფიქრებდა ღობეებზე გაფენილ დაკონკილ ბადეთა სიმრავლე. ქალები მათ გულდასმით ამბეურებდნენ, კემსავდნენ და ფართო კალათებში ინახავდნენ, რომლებიც ყოველ ოჯახს რამდენიმე ცალი მაინც მოეძეებოდა.

იმავე ღობეებზე საფრთხობელებივით გაჩაჩხული ხოფებიც იქცევდა ჩემს ყურადღებას. სურდათ თუ არა, სოფლელები უამრავ კითხვას ვერსად ემალეობდნენ და მათ ნამდვილ სურვილებსა და მისწრაფებებსაც თანდათან ვიგებდი.

ზღვა მიყვარდა. სანაპიროზე ერთი თავისუფალი განავარდება ამქვეყნად ყველაფერს მერჩია. ზღვის

შესახებ რამეს რომ ვიკითხავდი, მესაქონლე ხალხი ვართ, რა დროის ზღვაზე ფიქრიაო, — მიცილებდნენ უფროსები, მაგრამ ვხვდებოდი, ამ სიტყვებს მიღმა სხვა რამ იმალებოდა და ეს პირველ რიგში ჩვენი ქალების სიმღერებმა მამცნეს.

რად იყო ამ ცისფერთვალეობა, ქერათმიანი ქალების ხმები ასე სევდიანი? მათი სიმღერა უფრო ტირილს ჰგავდა. სიცილიც სევდიანი იცოდნენ, ცეკვა — მკაცრი. ამბობებული სული კრთოდა მათ მიმოხვრაში და მიკვირდა, ასეთი გოროზი გარეგნობის ხალხი აგრერიგად რამ დააძაბუნა-მეთქი. თუ სიმღერებში თავიანთ ლურჯ ზღვას და მარჯნისფერ სანაპიროს მისტიროდნენ, ჩვენთან იბნეოდნენ და სიმართლეს საგულდაგულოდ გვიმაღავდნენ.

ბებეისერის ნამდვილი წარსული ბავშვებს თავდაპირველად ონოფრემ გაგვანდო. ალბათ, იგი ჩვენ შორის მომავლის საყრდენს და თანამოაზრეს ეძებდა. წლების წინ დიდი ტანჯვა გამოვიარეთ, მაღლობა ღმერთს, ამას არ მოსწრებიხართ, მაგრამ ახლა როგორმე უნდა იმარჯვოთ და ჩვენს დღევანდელ უბედურებას ბოლო მოუღოთო, — ჩაგვაგონებდა.

მამა თავის მხრივ ჩამძახოდა — კედელი სასიკვდილოა, არ მიეკაროო! დედაც ყოველ ნაბიჯზე ამ სიტყვებს მიმეორებდა. იგივეს მეუბნებოდნენ მეზობლები და ტოლ-სწორები. ყველა ცდილობდა კედლისგან შორს ყოფილიყო. საქმის დაჭერა არ უნდოდათ კაცთან, რომლისთვისაც კედლის აგების შემდეგ მართალია, თვალის არ მოუკრავთ, მაგრამ მან ისეთი რამ დაგვიბარაო, იტყოდნენ ხოლმე მრავალმნიშვნელოვნად და ჩუმდებოდნენ. მაინტერესებდა, ისეთი რა დაიბარა კოჭლმა, რომ საისრელებს ამდენი ხნის შემდეგაც შიში ვერ დაეძლიათ.

მამაჩემმა ზედმეტი ცნობისმოყვარეობის მოძალეობა რომ შემატყო, ქალაქის გზას გამიყენა.

კარგად ვიცი, მშობელს შვილთან განშორება გულს როგორ უკლავს. დედა იძულებული იყო, ბედნიერად მოეჩვენებინა თავი, თუმცა იქნებ მართლა უხაროდა კიდევ, განსაცდელს რამდენიმე ხნით მაინც რომ გამარიღებდნენ.

...პირველ ხანებში ქალაქის სასწავლებელში განცალკევებას ვარჩევდი. ბავშვები მასწავლებლებს ეკამათებოდნენ, თამამად მიმართავდნენ, შესვენებაზე კი ხმაურით გამოცვივდებოდნენ ეზოში, ლახტაობდნენ, კენჭაობდნენ, ბურთაობდნენ.

სოფელში თამაშს როგორც კი ვახსენებდით, „მერე-და კედლისკენ რომ გაძვრეთ?“ — უმალვე გვკითხავდნენ მშობლები. კედელი იყო აქ უბედურებისა და საშიშროების თავი და თავი. კედლის გამო ეკრძალებოდათ ბავშვებს სანაპიროსკენ გახედვა და მის სიახლოვეს ყოველგვარი გართობა-თამაში.

ქალაქის სასწავლებლის წინ დროუჟამისაგან გაპარტახებული შენობის ნარჩენი იდგა. თამაშის დროს ბავშვები იერიშით იღებდნენ. კედელთან მიახლოებისას შიშით რომ ვკანკალებდი, სასაცილოდ არ ყოფნიდათ, მშიშარას მეძახდნენ. ჩვენი სოფლის ამბავი რომ მოვყვივი, არ დამიჯერეს, ამგვარი კედლის არსებობა პირველად გვესმისო, დამცინეს. მოგვიანებით, ჩანს, მშობლებისაგან შეიტყვეს ბებეისერის შესახებ და კარგა ხანს თვალს ველარ მისწორებდნენ, თავიანთი სიტყვების თუ სცხვენოდათ

ქალაქი ზღვის პირას იყო გაშენებული. ულამაზესი სანაპირო ჰქონდა. სალამოობით მოსეირნე წყვილებით ივსებოდა სიმწვანეში ჩაფლული ბუღვარები. მაცუბდა ახალგაზრდების ძალდაუტანებელი მიმოხრა, ლალი ხმები. საუბრობდნენ თამამად, სეირნობდნენ ნავებით. შუალამემდე გაისმოდა ქალების მხიარული სიცილი და სიმღერა. მათი ხმები ყოველგვარ სევდას გაგიქარვებდათ.

ონოფრეს სიტყვები მახსენდებოდა და ვხვდებოდი, ადრე როგორებიც იყვნენ ბებეისრელები.

მეზობელი ქალების სევდიანი გამოხედვა და სიმღერები რომ გამახსენდებოდა, გული აქეთკენ მომიწევდა.

როგორიც არ უნდა ყოფილიყო, სწორედ ამ ფერდობზე იყო ჩემი სახლი, აქ სახლობდნენ ჩემი მშობლები, აქ იყვნენ ონოფრე, უჩა და ბავშვობის მეგობრები, აქვე მეგულებოდა გოგონა, რომელიც, როცა მამას ქალაქში მივყავდი, ჩემს გვერდით ფეხშიშველი მოტანტალებდა და ყოველ ნაბიჯზე მეკითხებოდა, ხომ დაბრუნდებო. ჟოლოებით მოხატული ჩითის კაბის კალთით ცრემლს ინმენდდა და ხომ არ დამივიწყებო, მამუნათებდა.

ის გოგონა სიზმრებშიც კი მიხმობდა, რომ საისრეში დამკვიდრებული უიმედობისა და სევდისგან მეხსნა...

მამაჩემს სოფელში ყოველი არდადეგებისას როდი ჩამოვყავდი. უტყუარი გუმანით ხვდებოდა, რომ რაც დრო გადიოდა, კედელი უფრო და უფრო მიზიდავდა. ერთხელ არხთან შემთხვევით წამანყდა. მეორეჯერ მასთან მე და უჩა ვილაცამ დაგვასმინა. ალბათ, დამსმენის ან სხვა ვინმესი ეშინოდა მამას, რომ ჩვენს შესახებ კოჭლი კაცისთვის არ შეეტყობინებინათ. ვინ ვინ და მამაჩემმა ყველაზე უკეთ იცოდა, რომ მონობა და გაურკვეველი საფრთხის შიში კაცს აძაბუნებს, ათას უკადრებელს აკადრებინებს, თანასოფლელებიც უწინდებური ლალი და ხალისიანი, თავისუფალი ბებეისრელები კი აღარ იყვნენ, უფრო იმ დამფრთხალ და უწინამძღოლო ფარას ჰგავდნენ, მგლის შიშმა რომ გონება და სალი აზროვნების უნარი დაუკარგა. ახლა ისინი „მგლის“ გულის მოსანადირებლად არანაირ სისაძაგლეს არ მოერიდებოდნენ. ასე ჩააგონა კოჭლმა და მეტი რა გზა ჰქონდათ, სოფელმაც ასე ირწმუნა.

სასწავლებელი რომ დავასრულე, მამაჩემის სურვილისამებრ თევზსაჭერ სეინერზე მოვენყვე, რომელ-

იც ნაპირს თვეობით ტოვებდა. სხვას იქნებ ამდენი ხნით მშობლიური კუთხის მიტოვებისთვის ვერც გაეძლო, მაგრამ მთელი ბავშვობა ზღვას შორიდან რომ შევტრფოდი, ახლა ხომალდს ველარ ვცილდებოდი. ოღონდ ეს იყო, ყოლოებით მოხატულ ჩითისკაბიანი გოგონას სახე ყველგან თან მდევდა, გადმოდგებოდა ფერდობზე, გულსაკლავ სიმღერებს მიმღეროდა და ხელს მიქნევდა.

სამი წელი განუწყვეტლივ მიხმობდა ნაღვლიანი ლანდი, მშობლიურ კერაზე დაბრუნებასა და ხსნას მევედრებოდა. ბოლოს მისი ნახვის ნადილმა სეინერზე დარჩენის სურვილს სძლია, ხომალდი პირველი შესაძლებლობისთანავე მივატოვე და აქეთ გამოვეშურე, რომ მენახა იგი და თუ ჯერ კიდევ მართლა მელოდა, ქალაქში წამეყვანა.

ამ განზრახვით ჩამოვედი. დედა წარამარა გულში მიკრავდა და ჩემს სახელს იმეორებდა. მამა თვალს დუმილით მადევნებდა. მერე კი გვერდით მომისვა და ქალაქის ამბები გამომკითხა. მისმენდა, მაგრამ ვატყობდი, ფიქრით სხვაგან იყო.

— აქ დარჩენას ხომ არ აპირებ? — მკითხა მოულოდნელად.

ჩემს განზრახვაზე საუბარს მოვერიდე. ვუპასუხე, ალბათ, მალე წავალ-მეთქი. ხასიათზე მაშინდა მოვიდა. დედას ღვინო მოატანინა, მადლეგრძელა და მოილხინა. დედა ჩემს გარშემო ტრიალებდა, მერე დაჯდა, ჩემი ხელის მტევანი ლოყაზე მიიხუტა და სიყვარულით სავსე სახით მომაჩერდა. უეცრად ღანვებზე ორი კურცხალი ჩამოუგორდა.

— რა გატირებს, თოლიგე, ქალაქში რომ წავიყვანე, უსუსრი ღლაპი იყო. დახე, რა ვაჟკაცი დაგვიბრუნდა! — შენიშნა მამამ.

— მე ის მადარდებს, რომ მალე ისევ წასასვლელია!
— მიუგო დედამ.

— აქ ყოფნას და ამ კედლის ყურებას, ისევ ქალაქში ცხოვრება ერჩიოს! — სევდიანად დაასკვნა მამამ.

დედას მისი სიტყვების გამო სახეზე უკმაყოფილება აღებეჭდა, მაგრამ ხმა არ გაუღია. არც მამა მოჰყოლია იმის მტკიცებას, თუ რატომ ჯობდა ქალაქში ყოფნა საისრეში ცხოვრებას. ამაზე საუბარს ტყვიასავით ერიდებოდნენ და ცდილობდნენ, პირში წყალი ჩაეგუბებინათ.

კედელი ძველებურადვე გორგზად იდგა. სოფელი უღიმღამოდ გამოიყურებოდა. ხალხი საისრეს ისე მისჯაჭვოდა, ზღვისკენ გახედვის ხალისიც დაჰკარგვოდა. მეზობლები სევდიანად მიღიმოდნენ. იმისი სურვილიც კი არ ჰქონდათ, გამოეკითხათ, რა ხდებოდა ქვეყნად, ყოველი მათგანი მხოლოდ საკუთარ დარდში იყო ჩაფლული, ყველას რაღაც უჭირდა. საკმარისი იყო რამე გეკითხა და წუნუნს იწყებდნენ. დანვრილებით ჰყვებოდნენ, რა და რა გასაჭირი დასდგომოდათ და თავის ძალღურ სიცოცხლეს წყევლიდნენ.

ბედით უკმაყოფილონი იყვნენ, მაგრამ ამას განგებობის ნებას მიაწერდნენ და რამის შეცვლაზე არცკი ფიქრობდნენ.

დაშინებული, საცოდავი გამომეტყველება ჰქონდათ. რაღასა იქმთ, როგორა ხართ-მეთქი, რომ ვკითხავდი, — შენს მტერს ისეო! — მპასუხობდნენ და გაცლას ჩქარობდნენ.

ყოველივე ამან ისე შემძრა, ჟოლოებით მოხატული ჩითისკაბიანი გოგონას მოძებნასა და მასთან ერთად აქედან წასვლაზე ხელი ავიღე. გადავწყვიტე, დავრჩენილიყავი და სოფელელთა სატკივარი რაიმეთი შემემსუბუქებინა. ან კი რა პირად ბედნიერებაზე შეიძლებოდა საუბარი, როცა სოფელს ამხელა გასაჭირი ადგა.

დედა

კოჭლი კაცის ყველას ემინოდა, მაგრამ ახლავდა ვხედები, კიმოთე მეტისმეტად აჭარბებდა. არ ვიცი, ეს ოჯახზე შიშით უფრო იყო გამონვეული თუ სიფრთხილით. ან კი ამას ჩემთვის რა მნიშვნელობა ჰქონდა. სინამდვილე ის იყო, რომ შვილი წლობით მომწყვიტა და სადღაც გადაკარგა. ერთთავად იმას მიმეორებდა: საისრეში რაიმე ხიფათს გადაეყრება და უმჯობესია, აქედან შორს იყოსო. რალა მექნა მე უბედურს! სადარდებლად ისიც მყოფნიდა, ეს უბადლო ვაჟკაცი თვალდათვალ რომ დაძაბუნდა და მოეშვა.

კოჭლის სახელს სოფელში დღესაც ისეთი რიდით ახსენებენ, თითქოს ზურგს უკან ედგეთ. გამუდმებით მის მოლოდინში არიან. აკი თქვეს კიდევ — აი, ნახავთ, ქუჯის თავნებობის გამო თუ არ დაგვსჯისო...

კედელზე მდგომი ქუჯი მთელმა სოფელმა დაინახა. ვინ იცის, რა მიზნით ჩამოზვავდნენ. მათ შორის უეჭველად დამსმენებიც ერია. იმის მაგიერ, რომ კედელს მიახლოვებოდნენ ან ზედ ასვლა ეცადათ, ჩამოდიო, ეხვენებოდნენ ბიჭს.

ის ეშმაკის კერძი უჩა და ბიძამისი მთვარიდან ჩამოვარდნილებივით გატრუნულები იდგნენ მათ შორის. ბოლოს კი ისინიც მორჩილად გაჰყვნენ სხვებს. ტყუილად ჰგონიათ, რომ ვერაფერს მივხვდი, მაგრამ ეგ მაფიქრებს, ქუჯისთან ერთად რად არ დარჩა უჩა?..

თუმცა ისე ვამბობ, თითქოს ჩემი შვილის ამბავი არ ვიცოდე. არ დატოვებდა! რას იზამ, ასეთი კაპუეტია და თუ რამე ამოიჩემა, რამდენსაც არ უნდა ეცადო, ვერაფრით გადაათქმევინებ.

სოფელი ცხვრის ფარას ჰგავდა, უგზოდ მავალსა და აზრდაფანტულს, აბნეულ-დაბნეულს. საისრესკენ ამაველ ბილიკებს ისე აუყვნენ, უკან ერთხელაც არ მოუხედავთ. ალბათ, გულში გვწყევლიდნენ და გვსაყ-

ვედურობდნენ კიდეც, ეს რა უღვთო და კერპის ერთი გაუზრდიათო, მაგრამ მირჩევნია, ჩემი შვილი ასეთი ჯიუტი იყოს, ვიდრე მათსავით დაქალაჩუნებული და სულშემკრთალი.

ისინი, ალბათ, ახლაც დგანან სარკმლებთან და როგორ მოიქცევიანო, გვითვალთვალებენ. თუ ჰგონიათ, რომ მათი მიბაძვით სახლს მივაშურებთ და ჩვენს შვილს შორიდან ცქერას დავუწყებთ, შემცდარან.

მეც მინდა ვიცოდე, რა არის აქ, რატომ გვაშინებდნენ ასე და თუ ჩემს ბიჭს საფრთხე დაემუქრება, ვალდებული ვარ, მის გვერდით ვიყო.

...როგორც იქნა, კედელზე გადავძვერით და მიწას ფეხი დავადგით. კიმოთე ადგილიდან არ იძვრის. ირგვლივ ზღვის ხმაური ისმის. სანაპირო მთვარის შუქითაა განათებული. კოჭლი კაცის ოთხკუთხა, უზარმაზარი შენობები ახლოდან შემზარავ ურჩხულებს ჰგვანან.

ვაი, ჩემს თავს, რას დაუმსგავსებიათ აქაურობა!

აქვე ახლოს ცაცხვების ჭალა უნდა იყოს. ჩამოსულებს უკვირდათ ხოლმე, ზღვის პირას ამსიმაღლე ხეები არსად გვინახავსო. თვითონ სოფელიც იმდენად ლამაზი იყო, ავ თვალს არ დაენახებოდა. ვერ გამიგია, აქედან ჩვენი აყრა რისთვის დასჭირდათ. ისიც ვერ გავიგე, თუ არ გამოიყენებდნენ, ამსიგრძე კედელსა და ამხელა რალაცებს რალად აშენებდნენ...

ზღვის ნაპირზე ვილაც შეირხა. შორიდან კარგად ვერ ვარჩევ, მაგრამ ჩემი ბიჭის გარდა სხვა ვინ უნდა იყოს... ალბათ, გველოდა. იცის, განსაცდელში მარტოკას არ დავტოვებთ, მაგრამ იქნება უჩა უფრო სჭირდება? მიკვირს კიდეც, ამდენ ხანს უმისოდ როგორ გაძლო...

კიმოთე ადგილიდან არ იძვრის. როგორ არ ესმის, რომ ამ სიმაღლე კედელზე იმისთვის კი არ გადმოვმძვრალვართ, ერთ ადგილას ვიყურეყუტოთ. თუ ასე ურჩევნია, მანდვე იყოს, მე კი ჩემს შვილთან მივალმეთქი, გავიფიქრე.

ქუჯი შემომეგება. გადამეხვია. დამშვიდება დამიწყო, მაგრამ ჩემს აფორიაქებულ გულს რა დააშოშმინებს.

ნაბიჯების ხმა მომესმა. ქუჯიმ ხელი მიშვა. შევტრიალდი. კიმოთე შორიახლოს იდგა. ბიჭი არ იძვროდა, მამაც გარინდული მისჩერებოდა.

— შვილო, ანი რას აპირებ? — როგორც იქნა, ჰკითხა დაქანცული ხმით და მისკენ დაიძრა.

ბიჭი არც ამჯერად შერხეულა. კიმოთე ელოდა, შემოგებებო. იმედი რომ გაუცრუვდა, შედგა.

— რას აპირებ-მეთქი, არ გეყურება?! — კითხვა მკაცრად გაუმეორა.

— ჩვენებს ველოდები, — საისრესკენ თავით ანიშნა ქუჯიმ.

— ისინი ისე არიან დაშინებული, სახლიდან ცხვირის გამოყოფასაც ვერ გაბედავენ.

— მით უარესი მათთვის. მე კი აქედან ფეხის მოცვლას არ ვაპირებ! — წამოიძახა ქუჯიმ და სილაზე ფეხი ჯიუტად დაარტყა.

— ჩვენ რას გვიპირებ, ხომ იცი, შენს მეტი არავინ გვაბადია!

— წადით შინ! აი, ნახავთ, არაფერი დამიშავდება.

— ახლავე რომ გამოგვყვე?

— სანამ ისინი კედელზე არ გადმოვლენ, წასვლას არსად ვაპირებ.

— ლოდინი დიდხანს მოგიწევს.

— ერთ დღეს მაინც ჩამოვლენ.

— მაშინ ჩვენც აქვე დავრჩებით! — მძიმედ ამოთქვა კიმოთემ და ადგილზე ჩაჯდა.

თენდებოდა. სხეულში დილის ნესტი გამიჯდა. ვისხედით ჩვენ-ჩვენთვის და აბორგებულ ზღვას მღუ-მარედ გავცქეროდით.

კოჭლ კაცს თითქოს ზღვაც კი გადაეგვარებინა. ადრე, როცა ჩვენი სახლები მის ნაპირზე იყო ჩარიგებული, აგრერიგად გაავებულნი არასოდეს მინახავს. უკაცრი-

ელობას გაეთამამებინა თითქოს, ტალღები თავდავინყებოთ დაქროდნენ და ზათქით აწყდებოდნენ ნაპირს.

ქუჯი ჩემს შორიახლოს იჯდა. ამაყად და დაჯერებულად აელირა მაღლა თავი. ოდნავ მოგრძო, ვაჟკაცურ სახეზე მშვიდი ღიმილი დასთამაშებდა. რა აღიმებდა, არ ვიცი, საამისოდ არ გვექონდა საქმე, მაგრამ მისი ღიმილი ერთგვარად დამამშვიდებელი და გადამდებიც კი ჩანდა.

მამამისს რომ გადავხედე, გამიკვირდა, ისიც იღიმებოდა. დიდი ხანი იყო მის სახეზე ამგვარი გამომეტყველება არ შემენიშნა. გეგონებოდათ, ზურგიდან უშველებელი ტვირთი ჩამოეხსნაო. ეტყობოდა, რალაცის თქმა უნდოდა, მაგრამ თავს იკავებდა, ალბათ, ყოველ სიტყვას ფიქრში ათასჯერ სწონიდა. ქუჯი ყურადღებით აკვირდებოდა. ელოდა, ხმას ამოიღებსო, მაგრამ კიმოთე შეიშმუშნა, წამოდგა, მიიხედა-მოიხედა და უახლოესი შენობისკენ გაემართა.

რამდენიმე ხანში ისევ გამოჩნდა, პირი კედლისკენ იბრუნა, კარგა ხანს თვალმოჭუტული გასცქეროდა, მერე შეტრიალდა და ზღვის ნაპირს გაუყვა.

ქუჯი მომღიმარე სახით გასცქეროდა მამას, მერე წამოდგა და მომიახლოვდა.

— ნავიდეთ, მინდა ვიცოდე სად იდგა ჩვენი სახლი,
— მომმართა, ხელი გამომინოდა და წამომაცენა.

სანაპირო ერთიანად გადაეთხარათ. სიარული გვიჭირდა. ცაცხვების ჭალას წვალეებით მივალნიეთ.

სადლა იყო ის გოლიათი ხეები! ჭალა გაეჩეხათ და ამოეძირკვათ, გადარჩენილი ხეებიდან ზოგი თავისით ნაქცეულიყო და დამპალიყო. იქაურობა შამბსა და ძეძვს ისე წაელეკა, შიგ გავლა შეუძლებელი იყო.

ქუჯი ცაში ატყორცნილი, მოშრიალე ჭალის ნაცვლად რამდენიმე დაჩიავებულ, ხმობაშეპარულ ცაცხვსლა ხედავდა. იმ უბადლო ჭალის ნიშანწყალიც კი გამქრალიყო.

გუნებანამხდარნი და სულშეძრულნი ტაძრისკენ გავემართეთ. გუმბათჩამორღვეული, სარკმლებჩამსხვრეული და კარებშელენილი ტაძრის დანახვაზე გული ლამის გამიჩერდა. თეთრი, თლილი ქვით ნაგები უფლის სახლი ბრმა ხეიბარივით დაჰყურებდა გადათხრილ მიდამოს. ნეტა, მოვმკვდარიყავი და ეს ყველაფერი ჩემი თვალით არ მენახა! „როგორ გაიმეტეს, რა უნდოდათ ტაძართან, ნუთუ ღმერთის მაინც არ ეშინოდათ, ბარბაროსები ხომ არ იყვნენ?.. უფალო, მენ მიაგე სამაგიერო ამ უკეთურობის ჩამდენთ!..“ — მოვთქვამდი ხმამალლა და თან გაფაცვიცებით ვეძებდი ძველი საფლავის ლოდებს, მაგრამ მათ კვალს ვერსად მივაგენი...

ქუჯი განზრახ მაყოვნებდა და მეკითხებოდა, როგორ გამოიყურებოდა ჩვენს აყრამდე ტაძარი, ცაცხვების ხეივანი ან ზღვის პირას ჩარიგებული სახლები, თუ ძველთაძველი სასაფლაო. დედა, ყველაფერი დაიმახსოვრე და მოუყევი მათზე საისრელებსო, — მეუბნებოდა და მეც ყოველივეს ვიმახსოვრებდი. თანდათან აღშფოთება მიპყრობდა — რისთვის, რატომ დასჭირდათ სოფლის აგრერიგად გაპარტახებამეთქი.

შემდეგ ზღვისკენ გავემართეთ. ზედ ზღვის ნაპირთან წამოგორებულ უზარმაზარ მარჯნისფერ ქვებთან შევჩერდით. მათ დაძვრასაც ცდილიყვნენ, მაგრამ რატომღაც ადგილზე დაეტოვებინათ.

ეს ქვები ჩვენი ეზოს მიჯნა იყო.

ქუჯი დიდხანს ფიქრმორეული შეჰყურებდა ამ ქვებს. მერე ნელი ნაბიჯით მათკენ გაემართა.

ქუჯის დედ-მამა კედელზე რომ გადმოვიდა, კარგად იყო გათენებული. ყველა ხედავდა ქუჯიმ კიბეზე როგორ ჩამოაცილა ისინი და მოხუცები საისრესკენ ამაველ ბილიკს რა სხარტი ნაბიჯებით ამოუყვნენ.

სოფლელებმა, ისე, თითქოს არაფერი მომხდარიყო, ყოველდღიურ საქმიანობას მიჰყვეს ხელი, მაგრამ ცალი თვალი გამუდმებით კიმოთეს სახლისკენ ეჭირათ, ერთ ადგილზე იტკეპნებოდნენ და თავს ვერაფერს აბამდნენ.

ოჯახის უფროსებმა ბავშვები საგანგებოდ მოიცილეს თავიდან, საძოვრებზე გაგზავნეს, მაგრამ მათ საქონელი უპატრონოდ მიატოვეს და შორიდან უთვალთვალდნენ ქუჯის. ეგ იყო, კედელთან მიახლოებას ჯერ ვერ ბედავდნენ.

დიდებიც იქითკენ იყურებოდნენ. ყველას აინტერესებდა, რით დამთავრდებოდა კედელზე ჭაბუკის გაბედული სიარული, ელოდა თუ არა რამე საშიშროება.

პირველ ორ დღეს თავს გაჭირვებით უმკლავდებოდნენ. მესამე დღეს კი სოფლელებს მოთმინების ფიალა აევსოთ და კედლისკენ დაიძრნენ.

ქუჯი კედელზე იდგა და ღიმილით ესალმებოდა არხთან თავშეყრილ საისრელებს. ისინი ვითომ სხვათა შორის იყვნენ მოსული. არავის სურდა იმის გამხელა, რომ სანაპიროსა და დიდი ხნის წინათ მიტოვებული მშობლიური ადგილების ნახვას ეშურებოდნენ.

— ამ ხალხს კედელზე უნდა გადმოსვლა, რას იტყვი, ხომ შეიძლება? — სოფლელთა გასამხნეველად შეეხმინა ონოფრე ქუჯის.

— სწორედ მაგათ გამო ვარ აქ! — უპასუხა ქუჯიმ.

საისრელები გაუნძრევლად იდგნენ და ხმის ამოღებას ვერ ბედავდნენ.

— რისთვის მოხვედით, თქვით, რას დადუმებულხართ? — ჰკითხა მათ ქუჯიმ.

— რალა საკითხავია, სანაპიროზე აპირებენ გადასვლას! — ისევ გაეპასუხა ონოფრე.

— გადასვლა არა და, ზემოდან კი გადავიხედავდი, — როგორც იქნა, გაუბედავად ამოღერლა ქუჯის კარის მეზობლის ბიჭმა, მერე ირგვლივ მიმოიხედა და ასო-

ბით გამკიცხავ მზერას რომ წაანყდა, თავი ჩაჰკიდა და გვერდით მდგომ ზორბა ტანის დედაკაცს ამოეფარა.

— აგრერიგად რამ დაგაფრთხოთ, თქვე კაი ხალხო, ხომ ხედავთ, არაფერი დამშავებია! — მათი გამხნევე-ბა სცადა ქუჯიმ.

სოფლელები მაინც უნდობლად შეჰყურებდნენ.

— ვნახეთ, როგორ გადავიდა კედლის იქითა მხარეს შენი დედ-მამა, ისიც შევიტყვეთ, რომ მანდ ისეთი საშიში არაფერია, მაგრამ გვინდა გაგაფრთხილოთ, მალე კოჭლი კაცი ყველაფერს შეიტყობს და შენზე და შენს ოჯახზე შურს იძიებს. სხვებსაც ნუ გარევთ ამ საქმეში, ნუ დაგვიღუპავთ შვილებს! — წამოიძახა ერთმა ქალმა.

მისმა სიტყვებმა სოფლელებზე ჯადოსავით იმოქმედა. ერთბაშად კედელზე მდგომს ზურგი შეაქციეს და ფერდობებს მღუმარედ შეუყვნენ.

ქუჯი სასონარკვეთილი გამომეტყველებით გაჰყურებდა მიმავალთ.

ასე გრძელდებოდა მთელი თვე. სოფლელები ცალ-ცალკე, ზოგჯერ ერთად ჩამოდიოდნენ ქვემოთ, კედლისგან ოდნავ მოშორებით ჩერდებოდნენ და დაჟინებით ჩააგონებდნენ ქუჯის, ამ დანყევლილ კედელს თავი ანებე, ჩვენ ამ ცხოვრებას ისე ვართ შეგუებული, ძველის დაბრუნება უფრო გაგვიჭირდებაო.

ქუჯი ჯიუტობდა. კაცთაგან ზოგს აოცებდა მისი ქედუხრელობა, ზოგს — ალიზიანებდა: „რა მოხდა, ერთი უვნებელი კედელი ყოფილა და რა ისეთი განსაკუთრებული რამაა მასზე წინ და უკან ასე გაბლენდილი სიარული, მამლაყინწასავით რომ იფხორება, მაგ ბორიალით ვერაფერს მოიმკისო...“ შინ, ქალებთან

ყბედობდნენ ამგვარად, თორემ გარეთ კრინტსაც არ სძრავდნენ. მათ მზეერაში ერთდროულად აღტაცებაც ჩანდა, შურიც, სიყვარულიც. სოფლელებს მხოლოდ სიძულვილის გრძნობა არ ამოძრავებდათ ქუჯის მიმართ. პირიქით, ვისაც მასზე აუგი წამოსცდებოდა, უმაღვე აჩუმებდნენ.

ქუჯი არ უხმობდა ხალხს, არც არავის ემუდარებოდა — მხარი ამიბითო. მიმოდოდა კედელზე ყველას თვალწინ, მერე ზედ ჩამოჯდებოდა და ფერდობებს შეფენილ ეზოებს გასცქეროდა, საიდანაც ღობეებს ამოფარებული ადამიანები უჭვრეტდნენ გაბედულ ჭაბუკს. უმზერდნენ, ელოდნენ და ეშინოდათ. მათი სიჩუმეც და სიფრთხილაც უზომო შიშით იყო ნაკარნახევი.

დუმდა ქუჯიც. იგი თავიდან ვერ ხვდებოდა ამ დუმილით საისრელებს ეწინააღმდეგებოდა თუ მათ გადამსახლებლებს. გვიან მიხვდა — ორივეს. რაც დრო გადიოდა, მასში უფრო და უფრო იზრდებოდა მრისხანება კოჭლი კაცის მიმართ, რომელმაც აგრერიგად მოახერხა ბებეისრელთა დამორჩილება, ბებეისრელებზე კი იმის გამო ბრაზობდა, რომ მალემრწმენნი, უილაჯონი და ერთმანეთის მიმართ უნდონი აღმოჩნდნენ.

კოჭლი კაცის მიერ ბებეისრელთა დამორჩილებას მხოლოდ შიშით როდი ხსნიდა ქუჯი. მისი აზრით, ეს იყო ერთგვარი სენი, რომელიც, ალბათ, სხვა ვითარებაში სხვაგვარად გამომზეურდებოდა და სოფლელთა ნამდვილ სახეს ნილაბს ჩამოხსნიდა.

...ბებეისრელები საისრეზე რომ არეკეს, თავიდან განსაცდელში მარტო არ ტოვებდნენ ერთმანეთს, მაგრამ ზოგიერთ მათგანში უიმედობამ თანდათან მოიკიდა ფეხი და კოჭლმაც ამით ისარგებლა. გადაბირებისა და გათიშვის მიზნით ყოველ მათგანს ცალცალკე რაღაცას ჰპირდებოდა. და თუმცა საისრელები დიდხანს ეწინააღმდეგებოდნენ, საბოლოოდ მაინც გატეხა მათი სიკერპე და სულ მალე სოფლელები მის

სამსახურში უმნიშვნელო გასამრჯელოს ფასად საკუთარი ნებით დგებოდნენ.

ყოველდღე ისჯებოდა ვილაცა, მაგრამ მიზეზის გარკვევა არავის სურდა. ყველა თავის ნაჭუჭში ჩაიკეტა, თითოეული მხოლოდ საკუთარი თავის გადარჩენის სურვილს, საკუთარ ოჯახზე ფიქრს შეეპყრო და კოჭლი კაციც სამი წლის განმავლობაში სოფლელებს მათივე ძალებით უსწორდებოდა. საისრელები თვითონ ასმენდნენ და თვითონვე სჯიდნენ ერთმანეთს, გარეგნულად კი ყველაფერს კოჭლი კაცის ნებას მიანერდნენ...

ხალხი ახლაც ძველებურად დასმენის მოლოდინში იყო. არავინ უწყობდა, ვინ გადადგამდა პირველ ნაბიჯს, მაგრამ გრძნობდნენ, რომ ამას ვინმე მათი ახლო მეზობელთაგანი უეჭველად ჩაიდენდა.

ქუჯი ღელავდა, რომ საისრელები ასე მორჩილად ელოდნენ განაჩენს, რომელიც უცხო კაცს უნდა გამოეტანა. ჭაბუკს არ ძალუძდა სოფელთათვის იძულებით მოეხვია საკუთარი ნება და არც სურდა, რადგან ეგონა, ხალხს დასკვნების გამოსატანად თვალსაჩინო მაგალითიც ეყოფოდა. ისიც იცოდა, რომ ძალდატანებით ვერავის აამოქმედებდა. არჩევანი სოფლელებს თვითონ უნდა გაეკეთებინათ.

ონოზრა

ერთი თვის შემდეგ, ასე, შუადღისთვის, კოჭლი კაცი მართლაც გამოჩნდა.

მისი დაბრუნება მთელმა სოფელმა უმაღლესი სიხარულით და ფუტკრის სკასავით აზუზუნდა.

კოჭლს ოთხი კაცი ახლდა. ტყავის შავი ქურთუკები ეცვათ და ხელში რალაც დავთრები ეჭირათ.

კიმოთე და მისი ცოლი კედელს მისჩერებოდნენ და ყოველ წუთს ქუჯის გამოჩენას ელოდნენ.

კოჭლი არ ჩქარობდა. საღამომდე დადიოდა სანაპიროს გასწვრივ. ბოლოს, მხლებლებთან ერთად საისრესკენ ამომავალ ბილიკს დაადგა და პირველსავე სახლთან შეჩერდა.

ირგვლივ ადამიანის ჭაჭანება არ იყო. კარში გამოსვლას ვერავინ ბედავდა.

კოჭლმა კაცმა ქურთუკის გულის ჯიბიდან მომცრო ზარი ამოიღო და აანკარუნა.

ვერცხლის ზარის წკრიალმა ერთბაშად დაარღვია სამარისებური სიჩუმე და მთელ საისრეს მოედო.

ამ ხმამ სოფლელებს წარსული, ბებეისრელთა ლალი სიცილი გაახსენა და ყოველგვარი საშიშროება გადაავიწყა. სახლებიდან მონუსხულებივით გამოდიოდნენ და ზარის ხმას მიჰყვებოდნენ. ზარი კი ისე გულშიჩამწვდომად რეკდა, თითქოს თითოეულ მათგანს შვებასა და სიხარულს ჰპირდებოდა.

რამდენიმე ხანში მთელმა სოფელმა მოწკრიალე ზარის ირგვლივ მოიყარა თავი. გაბრწყინებული სახეებით შეჰყურებდნენ ამ პატარა საგანს, რომელიც დაულალავად აცოცხლებდა არემარეს.

ზარი მოულოდნელად დადუმდა. კოჭლმა კაცმა იგი ისევ ქურთუკის გულის ჯიბეში ჩაიდო, თვალი მრისხანედ მოავლო სოფლელებს, რომლებიც მის მკერდს მონუსხულებივით მისჩერებოდნენ, მერე მხლებლებს მრავალმნიშვნელოვნად გადახედა, ჩაახველა და ლაპარაკი დაიწყო.

ხმა ოდნავ ჩახრინული და მბრძანებლური ჰქონდა. ცალ მხარეს გადაზნექილი, მარცხენა ხელის საჩვენებელ თითს შემოგარენს უღერებდა და ჩვენთან შეხვედრას „მეგობრულად“ ნათლავდა.

— მე აქ საგანგებო ვითარებამ მომიყვანა. დიდი ხნის წინათ თქვენს წინ მამაჩემი იდგა-ხოლმე, ახლახან კი სანაპიროს მმართველობა შთამომავლობით ჩემზე

გადმოვიდა. როგორც ვიცი, ერთმანეთს დიდებულად უგებდით. იმედია, საერთო ენის გამონახვა არც ჩვენ გაგვიჭირდება...

გაოცებულნი ვუგდებდით ყურს. პირველად რომ დავინახეთ, მისი გარეგნობისთვის განსაკუთრებული ყურადღება არც მიგვიქცევია, მაგრამ ახლა თვალს ვერ ვაცილებდით.

ვისაც კოჭლიადრე ნანახი ჰყავდა, მიხვდა, მათ შორის რალაც განსხვავება რომ იყო, ოღონდ ვერ იხსენებდნენ, კერძოდ, — რა. კოჭლის აქ ყოფნის შემდეგ დიდი დრო იყო გასული, სოფლელთაგან ზოგი დაბერდა, ზოგიც გარდაიცვალა. ცოცხლად დარჩენილებმა მართლაც შეუძლებლად მიიჩნიეს, რომ მას წლები არ შეჰხებოდა, მაგრამ ახალგამოცხადებულ კოჭლს ეს თვითონვე რომ არ ეთქვა, ვერავინ ვერაფერს იგუჟმანებდა.

კოჭლი კაცის ერთ-ერთი მხლებელი დანინაურდა და კიმოთე იკითხა. იგი ხალხში ცოცხალმკვდარივით იდგა. მისი სახელი ხელმეორედ ახსენა მხლებელმა. სოფლელები თავჩაქინდრულ კიმოთეს შემოეცალნენ.

— სად არის შენი შვილი?! — ჰკითხა კოჭლის მხლებელმა.

— იქ! — უპასუხა კიმოთემ, თავი ასწია და ხელის გაქნევით კედლისკენ მიუთითა.

ყველა კედლისკენ მიტრიალდა. მთელმა სოფელმა, კოჭლმა კაცმა და მისმა მხლებლებმა შორიდან კედელზე მდგარი ჭაბუკი შენიშნეს.

— წადი და გადაეცი, სანაპიროს გამგებელი გიხმობს-თქო! — უბრძანა მხლებელმა.

კიმოთე არ იძვროდა.

— წადი-მეთქი, სანაპიროს გამგებელს ეჩქარება!

კიმოთე არც ამჯერად შერხეულა.

— ჯიუტობ?! — მხლებლის ხმაში მუქარა გაჟღერდა.

— არა, ვფიქრობ! — მტკიცე ხმით წარმოთქვა კიმოთემ და კოჭლ კაცს მიაჩერდა.

კოჭლი ერთ ადგილზე ისე მოუსვენრად აწრიალდა, თითქოს კიმოთეს გამჭოლ მზერას მის ტანში ელვასავით გაეეცლო.

— რა საფიქრალი გაგჩენია რო!.. — მოთმინება გამოეღია მხლებელს.

— რა და... შენ თვითონ უთხარი, აკი ამისთვის მოსულხარ! — მიუგო კიმოთემ, მიტრიალდა, ხალხის ნაკადი გაარღვია და შინისკენ ამავე ბილიკს აუყვია.

— შეაჩერეთ! — ბრძანა კოჭლმა კაცმა.

სოფლელები არც შერხეულან. ისინი შურნარევი აღტაცებით გასცქეროდნენ შინისკენ მხნე ნაბიჯით მიმავალ მეზობელს.

ყველას გასაოცრად კოჭლმა კაცმა დათმო. ჯერ შეიძმუნა, დავთარი მოიმარჯვა, ხელის ცეცებით ისე გადაშალა, თითქოს რაღაც ამოიკითხაო, შემდეგ კი ხალხს გახედა და მოჩვენებითი სიმშვიდით წარმოთქვა:

— ახლავე ნახვალთ და კედელზე მდგომს აქ მომგვრით!

ძნელი მისახვედრი იყო, საისრელების საყურადღებოდ ითქვა ეს, თუ მხლებლებისა, რადგან ამ ბრძანების შესრულებას, როგორც ჩანდა, არავინ აპირებდა.

— თვითონ მოდის! — ავად გაყურსული სიჩუმე დაარღვია რომელიღაც სოფელმა.

ქუჯი მართლაც ჩამოსულიყო კედლიდან და საისრესკენ მოემართებოდა.

კოჭლ კაცს სახეზე კმაყოფილების ღიმილმა გადაურბინა.

— იცოდეთ, თავნებობას ვერავის მოვუთმენ. აი, ასე, მორჩილად მეახლებით და მოინანიებთ შეცდომებს! — ხაზგასმული რიხით აუწყა მან საისრელებს.

არავინ უსმენდა. ყველა აუჩქარებელი ნაბიჯით მომავალ ქუჯის გაჰყურებდა, რომელსაც თან უსაზღვრო სიმშვიდე მოჰქონდა. ყოველი ჩვენგანი ინატრებდა, მისებრ უშიშარი და თავდაჭერილი ყოფილიყო.

ქუჯის სიმშვიდე ხალხსაც გადაედო. დაურიდებლად, ნიშნისმოგებით დაუნყეს კოჭლ კაცს თვალიერება, ერთმანეთს ადარებდნენ მას და მოახლოებულ ვაჟს.

ქუჯი კოჭლისგან შორიახლოს შედგა.

კოჭლი კაცი შურნარევი გრძნობით დააკვირდა მის წინ მდგომ, ჯან-ლონით სავსე, ღიანაბლისფერთ-მიან ახოვან ქაბუკს, რომელიც არც ჩაცმულობით, არც მიხრა-მოხრითა და სახეზე აღბეჭდილი საკუთარი ღირსების შეგნებით მოედანზე თავშეყრილთ არაფრით ჰგავდა. „ეს ეშმას ანასხლეტი აქ საიდან?!“ — მწარედ გაიფიქრა, ქუჯის ტანზე შემოკვალთულ ტილოს ქათქათა სამოსსა და თამამად მოჩერებულ, ლურჯად მოკიანთე თვალებს მზერა აარიდა და ელვისებურ შეტევაზე გადავიდა:

— მიპასუხე, ვინა ხარ, კედელზე ასვლა როგორ გაბედე, ნუთუ არ იცი, ამის გამო რომ დაისჯები?!. ქალაქის მმართველებს აინტერესებთ, რა მოხდა, რად არღვევთ ერთხელ და სამუდამოდ დადგენილ წესს. იმედი აქვთ, ეს მეტად არ გამეორდება. არადა, იძულებული გავხდები, უკიდურეს ზომებს მივმართო!..

— ერთი გვიბრძანე, შენ თვითონ ვინ ხარ?! — გაანყვეტინა ლაპარაკის ეშხში შესულ კოჭლს ქუჯიმ.

კაცი ნუთით შეცბა, მაგრამ გონს უმალვე მოეგო.

— სანაპიროს გამგებელი, კედლის გამო პასუხს პირადად ვაგებ.

— კეთილი, ვინც გნებავს, ის იყავი, მაგრამ ოდესმე გიფიქრია თუ არა, ამ ხალხს სამუქარო და სასაყვედურო თვითონ რომ აქვს?!

— რატომ, აკი დარაჯები თავიანთ მოვალეობას აქამდე კეთილსინდისიერად ასრულებდნენ და უკმაყოფილება არასოდეს გამოუთქვამთ?!

— რომელ დარაჯებს გულისხმობ, აქ ხომ წლების მანძილზე თქვენი მხრიდან არავინ გამოჩენილა?!

— რატომ ჩვენი მხრიდან? თქვენზე ერთგულ დარაჯებს აბა, სად ვიპოვიდით! — უტიფრად თქვა კოჭლმა და მხლებლებს ნიშნისმოგებით გადახედა.

დუმილმა მოიცვა საისრე. მოსმენილისგან გაოგნებული სოფლელები ერთხანად კრიჭაშეკრულნი გაჰყურებდნენ კედელს.

მერე ერთბაშად გამოფხიზლდნენ. მათ შეგნებაში თანდათან იღვიძებდა მინავლებული სიამაყე, მობუზულ სხეულებში თითქოს დევის ძალა ეღვრებოდათ. მოუხეშავი, დაკოჟრილი ხელები მძლავრ მუშტებად იკვრებოდა და მოულოდნელად სოფლის ყველა წლოვანი მამაკაცი წინა რიგებში ჩადგა. ქალები მორჩილად გადგნენ უკან და აღტაცებული მზერა მიაპყრეს მათ თვალწინ უეცრად დავაჟკაცებულ ქმრებს, ძმებსა და შვილებს.

კოჭლი საქმის ასეთ შემოტრიალებას არ ელოდა. შეცბა. ჯიბიდან ცხვირსახოცი ამოიღო, სიმწრის ოფლით გახვითქული შუბლი შეიმშრალა. როცა მხლებლებმა მიატოვეს და ფერდობებიდან თავქუდმოგლეჯით დაეშვნენ, ადგილზე დარჩა, უფრო სწორად, არც გაქცევის თავი ჰქონდა და თავის მხრივ სოფლელებმაც ფეხის გადადგმის საშუალება არ მისცეს.

საისრელებმა თავიანთ სახლებს რომ მიაშურეს, თითქმის ინათა.

მთელი დღე უჩვეულო სიჩუმე იდგა სოფელში. დიდსა და პატარას უშფოთველად ეძინა. სალამოს კი ერთი ჟრიაშულით მოედგნენ ფერდობებს და ნუხელ იმ კოჭლ კაცს ხომ კუდით ქვა ვასროლინეთო, ბაქიბუქობდნენ.

ქუჯი სახლში იჯდა და სარკმლიდან აკვირდებოდა თანასოფლელებს. იმედოვნებდა, — აჰა, ან ახლა

გამიხსენებენ, ან ახლა მიმიხმობენ და მკითხავენ, აწი როგორ მოვიქცეთ, რა გზას დავადგეთო, მაგრამ არავინ უხმობდა.

ჭაბუკი საგონებელში ჩავარდა. ვერ ხვდებოდა, რა სურდა ამ ხალხს, რა ჰქონდათ განზრახული. წინა საღამოს თითქოს გვერდით ედგა მთელი სოფელი და ყველაფერი დღესავით ნათელი იყო. კოჭლ კაცს სულის მოთქმის საშუალებას არ აძლევდნენ, კითხვას კითხვაზე აყრიდნენ, რისთვის დასჭირდათ კედლის აგება, რად აყარეს სოფელი, რას ერჩოდნენ ტაძარს ან რა უყვეს წინაპართა საფლავის ლოდები. კოჭლი თავიდან დუმდა, მაგრამ როცა პირველმა ელდამ გაუარა და ენა ამოიდგა, ისეთი სიცბიერე გამოიჩინა, ისე ოსტატურად უძვრებოდა კითხვებს ან ისე ორაზროვნად პასუხობდა, საისრელები გააცურა კიდეც. ქუჯი კედელს მიღმა რომ არ ყოფილიყო ნამყოფი და სანაპირო საკუთარი თვალთ არ ჰქონოდა ნანახი, იფიქრებდა, კედლის აღმართვაში თითქოს რაღაც ზეზუნებრივი ძალა იყო ჩარეული და ამ უღვთო საქმეში კაციშვილს არანაირი ბრალი არ მიუძლოდა. კოჭლი საკმაოდ დამფრთხალი და შეცბუნებული ჩანდა, მაგრამ მაინც ბოლომდე სჯეროდა კედლის აგების, მისი ხელშეუხებლობისა და შენარჩუნების აუცილებლობა. ქუჯის სურდა შეეტყო, რა საფუძველი გააჩნდა ამ რწმენას, რომელსაც კოჭლი ასე თავგამოდებით იცავდა, მაგრამ სურვილი მხოლოდ სურვილად დარჩა და გული დასწყდა, რომ თავის გვერდით საკუთარ სიმართლეში კოჭლისნაირად ღრმად დაჯერებული თანამზრახველები არ ჰყავდა... თუმცა იყო ერთი, მაგრამ ის ჯერჯერობით საისრედან შორს ეგულებოდა...

კოჭლს ზოგჯერ სიფრთხილე ღალატობდა. რამდენჯერმე საისრელები თავხედური პასუხით მოთმინებიდან გამოიყვანა. ქუჯი მათ დაშოშმინებას ცდილობდა.

სოფლელები ერთ მხარეს იყვნენ, განრისხებულნი, კოჭლი კაცის გასათელად შემართულნი, თვითონ კი კოჭლის მხარეზე დადგა და მის დასჯას შეეწინააღმდეგა, რადგან ეს არც ვითარებას შეცვლიდა და ვერც ამ საქმის მთავარ დამნაშავეს გაამჟღავნებდა. ამის მიუხედავად, სოფლელები და ის მაინც ერთად იყვნენ, ერთ საერთო მონინააღმდეგეს დაპირისპირებულნი.

ხოლო, როცა ქუჯიმ კოჭლი კაცი საისრელთა ხელიდან ძლივძლივობით გამოიხსნა, კედლის დასასრულამდის მიაცილა და უკან შემობრუნდა, თვალი კოცონივით აბრიალებულ ფერდობებს მოჰკრა.

სოფელს რაც უფრო უახლოვდებოდა, მოუთმენლობა მით უფრო იპყრობდა და როგორ გაოცდა, როცა დაინახა, რომ საისრელებს ფერდობებიდან კედლამდე მინაში ანთებული ჩირაღდნები ჩაერჭოთ, თვით კედელიც გაენათებინათ და ზედ ხის კიბეები მიედგათ.

ზოგს კედელზე მოეკალათა, ზოგი უკვე მეორე მხარეზე გადასულიყო და სილაში კოტრიალობდა, ბევრს ტანგაუხდელად შეეტოპა ზღვაში.

ქუჯი დაბნეული უმზერდა ამ სიხარულისაგან აცეტებულ, აჟრიაშულეზულ ხალხს. ისინი ზედაც არ უყურებდნენ, თითქოს ვერც ცნობდნენ — სიხარულით აღტყინებულებს მისი არსებობა აღარც ახსოვდათ. ვაჟი ერთხანს გაშეშებული მისჩერებოდა მათ. მერე კედლიდან ჩავიდა და სოფლისკენ ამავე ბილიკს აუყვა.

...მომდევნო დღეებში ქუჯი ფეხმოუცვლელად იჯდა სახლში და თავს ამაოდ იმშვიდებდა — როცა სოფლელებმა დაინახეს, რომ კედელზე ასვლის გამო სასჯელი არ მოელოდათ, თავისუფლების საოცარმა განცდამ და მოულოდნელობით გამოწვეულმა აღტაცებამ თავბრუ დაახვიათ, სანაპიროზე ჩავიდნენ, მთელი ღამე მხიარულებასა და ცეკვა-თამაშში გაატარეს, ხოლო თვით კედლის დანგრევა, ალბათ, შემდე-

გისტვის გადადესო, და იცდიდა, რომ სოფლელთაგან ვინმე მაინც გონს მოეგებოდა და სხვებსაც აამოქმედებდა. იხსენებდა თეთრად გათენებულ ღამეებს. მის ყოველ ოცნებაში ხომ თავდაპირველად კედელი ინგრეოდა, ნაცარმტვერდებოდა და ნამდვილი მხიარულებაც მხოლოდ ამის შემდეგ იწყებოდა... ახლა კი მისი დანგრევა არავის აზრად რომ არ მოსდიოდა, მოუსვენრობა იპყრობდა.

ორი კვირის თავზე კედელზე მცველები ჩამოაყენეს.

საისრელები მღელვარებამ მოიცვა. ყოველდღე ელოდნენ შეიარაღებული ხალხის სოფელში შემოჭრას, მაგრამ ისინი კედლიდან არ ჩამოდიოდნენ და შორიდან უთვალთვალედნენ ფერდობებს.

საისრელებს წარმოდგენა არ ჰქონდათ, კედელს რომ მიახლოებოდნენ, რას მოიმოქმედებდნენ მცველები. ამ კედელივით თვალის ასახვევად იყვნენ ჩამომდგარი, თუ პირველსავე ბრძანებაზე მათი ნების დამრღვევებს სასიკვდილოდ გაიმეტებდნენ.

ყველაფერი იყო მოსალოდნელი, მაგრამ კედლის გადალახვით განცდილი სიხარულის გრძნობა სოფლელებზე ისე ძალუმად მოქმედებდა, თავიანთ ეზოებში მოუთმენლად წრიალებდნენ. „ეს რომ გვცოდნოდა, არამცთუ იმ ღამეს, მომდევნო დღეებშიც კედელს გადავლახავდით და ზღვიდან არ ამოვიდოდით“, — სინანულით იმეორებდნენ...

მცველები დღელამეში სამჯერ იცვლებოდნენ. კედელზე თოფმომარჯვებულები იდგნენ და ფერდობებს შეფენილ სოფელს სახემოქუფრულნი გასცქეროდნენ.

საისრელები მცველებზე მეტად ბავშვებმა ჩააგდეს საგონებელში. ისინი შინიდან დილაუთენია იპარებოდნენ და დაღამებამდე სადღაც იკარგებოდნენ.

მალე გაირკვა, რომ სათევზაოდ დადიოდნენ. მშობლები უშლიდნენ, სჯიდნენ, მაგრამ ვერაფერმა გაჭრა.

ნოკო

როგორც კი კედელს მივუახლოვდებოდით, მცველები დაიძვრებოდნენ და კედელ-კედელ მოგვეყვებოდნენ. კედლის სამანს გავცდებოდით თუ არა, ერთ ადგილზე დაერჭობოდნენ და გვითვალთვლებდნენ. მთელი დღე სარგადაყლაპულებივით იდგნენ თაკარა მზის ქვეშ. ისიც კი არ მოაფიქრებოდათ, ჩრდილს შეფარებოდნენ ან იმ დასაქცევი კედლიდან სულაც ჩამოსულიყვნენ და ზღვის ტალღებში გაგრილებულიყვნენ.

ონოფრემ თქვა, ესენი, ალბათ, ხისთავიანები არიან, თორემ ასე რომ არ იყოს, ამ გაუსაძლის სიცხეში ტვინი როგორ არ აუდუღებოდათო...

ჩემი უმრწემესი ძმა, ბატა, კედლისკენ მიბრუნდებოდა ხოლმე და ზედ გადმომდგარ მცველებს მუშტს უღერებდა. ერთი ორჯერ თავში წავუთაქე, მაგრამ ამ ეშმაკის ფეხთან რას გახდები? ისინი ბატას მუქარას აინუნშიც არ აგდებდნენ ან მგონი, ვერც ამჩნევდნენ.

სალამოობით სოფლის თავში დედები გველოდნენ. თუ პირველ დღეებში სათევზად სიარულის გამო ერთ ვაი უშველებელს გვანევდნენ, თანდათან ისეთი გულისხმირები და ალერსიანები გახდნენ, გვიკვირდა.

კითხვას-კითხვაზე გვაყრიდნენ: რა ნახეთ, როგორი იყო ზღვა, როგორ ითევზავეთ, კედლის მცველებს ხომ არაფერი დაუშავებიათო. გულში გვიკრავდნენ, ნანადირევს ხაზგასმული პატივისცემით ჩამოგვართმევდნენ და შინისკენ მიგვიძღვებოდნენ, რომ ჩვენი ნადავლით თავი მოეწონებინათ, თევზი „ბებეისრულად“ შეებრანათ და ცოტ-ცოტა ყველასთვის ენილადებინათ. გვაქებდნენ, გვათამამებდნენ, მოზრდი-

ლებსავით მონინებით გვეპყრობოდნენ, თუმცა არც სიფრთხილე ავინყდებოდათ და მცველებთან მიახლოებას გვიშლიდნენ.

ჩვენი საქმიანობით მოხუცებიც დაინტერესდნენ. ისე გულისყურით გვისმენდნენ, თითქოს ზღვაზე ჭიკ-მოჭრილი მებადურები ვყოფილიყავით. მათგან განსხვავებით, ჯველები თითქოს არაფრად გვაგდებდნენ. საქციელზე ეტყობოდათ, მოხუცებზე ნაკლებ როდი სურდათ ყველაფრის დანვრილებით გამოკითხვა, მაგრამ ჩვენს კვალზე სიარულს თაკილობდნენ და ჩვენს მონდომებას უფრო ბავშვურ გატაცებას მიაწერდნენ. თევზის ჭერა და ზღვის გრილ ტალღებში სულის მოთქმა მათაც ძალიან ენატრებოდათ, მაგრამ უშნო ამპარტავნებს აყოლილნი და სიფრთხილემოძალებულნი, ძველებურად ფერდობებზე შეფენილ ნახირს დასდევდნენ, თან, ზედმეტი არ მოუვიდეთო, ცალი თვალი ჩვენკენ ეჭირათ.

რასაკვირველია, ქალებისა და მოხუცების ყურადღება გვსიამოვნებდა, მაგრამ პირველ რიგში მაინც ვაჟკაცების თანადგომა, მათი მხარდაჭერა გვჭირდებოდა.

როგორ გვინდოდა, ისინი კვლავ დაჰბრუნებოდნენ ძველ ხელობას, ესწავლებინათ ყველაფერი, რაც ზღვასთან იყო დაკავშირებული, მაგრამ ხმის გაღებას არ გვაცლიდნენ. „მესაქონლე ხალხი ვართ და ზღვასთან არაფერი გვესაქმება, ამ სისულელეს თავი დაანებეთო“, გვაფრთხილებდნენ.

ონოფრესგან გამიგია, საისრეში გადასახლებამდე სოფელს თურმე თამბაქოც უხვად მოჰყავდა, მინას ქაფშიითა და თევზის ნარჩენებით აპოხიერებდნენ. რაც თევზის ჭერაში ხელი მოეცარათ, მინა გაუნოყიერებელი მირჩა და ამ საქმესაც ნელ-ნელა მიანება ხალხმა თავი. ჩვენებურ თამბაქოს არაჩვეულებრივი სურნელი ჰქონია და მის შესასყიდად ვაჭრები თურმე შორეული მხარეები-

დან მოემართებოდნენ. დღეს კი მგონი არც არავის ახსოვს ბებეისრული თამბაქო და მარჯნის სამკაულები. ხის ნაკეთობებიც იშვიათობა გახდა.

სახლებს მიკრულ ბალ-ბოსტნებს, ვაზს, სიმინდის ყანებსა და თამბაქოს კვლებს უმეტესწილად თურმე ქალები, მოხუცები და ბავშვები უვლიდნენ, ხოლო ჯეელ კაცებს მეზადურობის გარდა არაფერი ახსოვდათ, ახლა ეს საქმიანობა ბალღურ გართობად მიანჩნდათ ან გადაჩვეულიყვნენ. ჩვენ კი თევზაობა არ გვეხერხებოდა, არც გამოცდილების გამზიარებელი გვყავდა ვინმე და არც დამრიგებელი.

რამდენიმე ბავშვი ბადეს გაშლიდა და სანაპიროს გასწვრივ ტალღებს მისდევდა. ბადეში თითო-ოროლა ჭიჭყინა თუ მოხვდებოდა, დიდის ამბით ჩავაგდებდით კალათაში და მერე ისევ თავიდან შევუდგებოდით თევზის დევნას. ბიჭების უმეტესობა რიფებში ხელაობდა.

მზის ჩასვლის შემდეგ ჩვენი ნადავლით საისრესკენ დავიძვრებოდით. ჩვენს გვერდიგვერდ კედელზე მცველები მოაბიჯებდნენ. ისინი არაფერს გვიმაკვებდნენ და ჩვენც, ვითომ მათ არსებობას აინუნში არ ვაგდებდით, გრძელსა და მომქანცველ გზას არხეინი სიცილითა და ხორხოცით გავდიოდით.

მერე ის იყო, სიჯიუტეს უფროსებმაც სძლიეს. სანაპიროზე თითო თითოდ ჩამოდიოდნენ. ჯერ ვითომ სხვათა შორის გვადევნებდნენ თვალს, მერე მოგვიახლოვდებოდნენ, განაფული ხელით ბადის ნაოჭებს აკრეფდნენ და ისე მარჯვედ მოისროდნენ, სული შეგიგუბდებოდა.

სალამობით თევზის ჩასაყრელად კალათები არ გვყოფნიდა. ისევ კაცებმა იმარჯვეს, მთებს მიაშურეს და სახელდახელო ხელურმები გამართეს. ზედ თევზს ვყრიდით და ოღროჩოღრო გზაზე ვეზიდებოდით.

თევზის სიუხვით გახალისებულ უფროსებს ზღვამ თანდათან დიდი იმედები ჩაუსახა. მორების ზიდვა იწყეს მთებიდან და ნამდვილი ფელუკების კეთებას შეუდგნენ.

მთელი სოფელი თლიდა ფელუკებს. საისრე ფისის სუნით გაიჟლინთა. საქმეში უფროსებს არც ჩვენ ჩამოვრჩებოდით. ყველა რალაცის გაკეთებას ცდილობდა: ქალები ქსოვდნენ ბადეებს, კერავდნენ აფრებს და ღობეებზე გასამზეურებლად ჰკიდებდნენ. მზიან ამინდში საისრესთვის შორიდან რომ შეგეხედა, ფერადი ქსოვილებით ისე იყო აჭრელებული, სათევზაოდ გამზადებული უზარმაზარი ორჩხომელი გეგონებოდათ.

ამიერიდან ჩვენგან საქონლის დევნას აღარავინ ითხოვდა. მალე სოფელმა მათი პატრონობა რამდენიმე სანდო კაცს ჩააბარა.

სათევზაოდ სისხამ დილით მივეშურებოდით. საღამოს სოფელში რომ ვბრუნდებოდით, სასიხარულო ამბები გვხვდებოდა: ფელუკების რიცხვი დღითიდღე მატულობდა.

მაგრამ იმის შემდეგ, რაც საისრელებმა მებადურობისთვის მზადება იწყეს, ქუჯისთვის თვალი არავის მოუკრავს. კიმოთემ ერთ-ერთმა პირველმა გამართა ფელუკა. უქებდნენ ხელობას. ვიღაცამ თქვა, ქუჯის მისი ნახელავისთვის არცკი დაუხედავსო.

ქუჯის ბებეისერის იავარქმნილი სანაპირო თვალნინ ედგა ნიადაგ. სოფლელთა საქმიანობას სარკმლიდან აკვირდებოდა და გამუდმებით ფიქრობდა, ისეთი რა მოემოქმედა, რომ მეზობლები ყველაფერს შეშვებოდნენ და კედლის ნგრევას შესდგომოდნენ.

ბოლო დროს ცხად-სიზმარი ერთმანეთში აერია. სოფელი წყვდიადში რომ ჩაინთქმებოდა, ბილიკზე დაეშვებოდა და კედლის შიგნით აღმართულ კოშკურებში მყოფ მცველებს უთვალთვალებდა, რომ მათი უყურადღებობით ესარგებლა და კედლის სიმტკიცე ერთხელ კიდევ გამოეცადა.

კედელზე პირველად რომ ავიდა, უჩასთან ერთად რამდენიმე ადგილას სცადა მისი განგრევა, თუმცა მტკიცედ ჩადულაბებულს ვერაფერი დააკლო. უჩა თავგამოდებით არწმუნებდა, ამ სალ კლდეს ტყუილად შევასკდებითო, მაგრამ გუმანი კარნახობდა, მთელი კედელი ასე მკვიდრად არ იქნებოდა ნაგები, რადაც არ უნდა დასჯდომოდა, სუსტი წერტილი უნდა მოეძებნა და თუ საქმეს ადგილიდან დაძრავდა, მერე შემაჩერებელი ძალა ქვეყნად აღარ ეგულებოდა.

მცველები ფხიზლობდნენ. უმნიშვნელო გაფაჩუნებაზეც კი განგაშს ტეხდნენ.

ქუჯიმ კარგა ხნის თვალთვალის შემდეგ შენიშნა, რომ ისინი კედლის განაპირას წამომართულ კოშკურებში ღამლამობით თავის მაგიერ თოფმომარჯვებულ ტიკინებს ტოვებდნენ.

ერთ ღამეს ძალაყინი და წერაქვი წამოკრიფა და კედლისკენ დაეშვა. შუალამე იქნებოდა, მის კიდემდე რომ მიაღწია, ხელსაყრელი ადგილი შეარჩია და სუსტი ადგილის მოსინჯვას შეუდგა.

კედელი გაჯიქდა, მაგრამ ქუჯი იარაღს არა და არ ყრიდა. დაღლა რომ მოერეოდა, ჩაცუცქედებოდა, სულს მოითქვამდა და ისევ თავგამოდებით იქნევდა წერაქვსა და ძალაყინს. ამაო ძალისხმევის შემდეგ იმედგაცრუებულმა წერაქვი ძირს დაახეთქა, სიძულვილით მოავლო კედელს თვალი, ხელსაწყობები საიმედო ადგილას გადამალა და სოფლისკენ ამავალ ბილიკს ილაჯგანწყვეტილი აუყვა.

მომდევნო ღამეებსაც კედელთან ჭიდილში ატარებდა. თანდათან მცველების მიმართ შიშის გრძნობა გაუქრა და სხვა ადგილების მოსინჯვაც სცადა. კედელი რაც უფრო მეტად უძალიანდებოდა, მისი დამორჩილების სურვილიც უორკეცდებოდა.

ზედიზედ რამდენიმე ღამის ხელმოცარვის შემდეგ კედლის მეორე ბოლოსკენ გაემართა. საისრელთა უმოქმედობით გათამამებულ მცველებს ის მხარე საერთოდ უმეთვალყურეოდ დაეტოვებინათ.

პირველ ორ ღამეს ქუჯიმ კედელს ამაოდ შეაღია ძალ-ღონე. მესამე ღამეს, როცა კედლის ზედა ნაწილს უტევდა, მოულოდნელად ძალაყინმა ხელის სიფართე დულაბი აისხლიტა.

სიხარულმა წინა ღამეების ხელმოცარვა და უზომო ყოყმანი ერთბაშად გადაავიწყა და სულმოუთქმელად შეუდგა ბზარის გაფართოებას.

რამდენიმე ხანში დულაბი უფრო დამყოლი და ფშვნადი გახდა, ხოლო როცა ზედაპირი ამოანგრია, სუნთქვა შეეკრა — კედლის მხოლოდ გარკვეული ფენა იყო მოპირკეთებული, შუაგული კი საშენი მასალის დასაზოგად ქვა-ღორღით ამოვესოთ...

ქუჯი კედელს გათენებამდე არ მოსცილებია. დულაბი ხუთ ადღზე ამოანგრია, ხოლო, როცა ქვა-ღორღს მიაღდა, თითქოს საყრდენი გამოეცალაო, კედელი თავისით ჩამოშვავდა...

ერთიანად გასავათებული ქუჯი იქვე ჩაჯდა და თავის ნახელავს თვალს არ აშორებდა.

იმის მაგიერ, რომ წამომხტარიყო, სოფელში ავარდნილიყო და ეს ამბავი ყველასთვის ეხარებინა, ფეხს ვერ სძრავდა, შეჰყურებდა გულფუტურო კედელს და სინამდვილეს ნელ-ნელა აცნობიერებდა.

„ბებეისრელთა ძალისა და ვაჟკაცობის გამოსაცდელად თუ ააგეს?!“ — გაუელვა მოულოდნელად.

უნინ თურმე ბებეისრელებს უბადლო სტუმართმოყვარეობითა და ხელგაშლილობით მოჰქონდათ თავი. „ჩვენთვის შეუფერებელი საქციელი სხვებისთვის ღირსებააო“, — გაიძახოდნენ და ვერ ხვდებოდნენ, რომ ის შეუდარებელი წეს-ჩვეულებები, რომლებიც წინაპართაგან

გადმოეცათ და რომლებითაც აგრერიგად ამაცობდნენ, დიდი ხანია დავიწყებას მისცემოდა, მაგრამ გარეგნულ უზრუნველობასა და მხიარულებას ვერ ეშვებოდნენ და ვერც კი ამჩნევდნენ, რომ ტკბილ მოგონებათა გარდა, ხელთ აღარაფერი შერჩენოდათ. მერე მოვიდა კოჭლი კაცი და იმის მაგივრად, რომ მისთვის წინააღმდეგობა გაენიათ, უსიტყვოდ, უკანასკნელი გლახაკებივით დამორჩილდნენ. უბედურების მიზეზთა გასარკვევად კი თავი მაინცდამაინც არავის შეუნუხებია...

ფიქრებიდან ვილაცის ნაბიჯის ხმამ გამოარკვია.

უკან მიიხედა. შორიახლოს მხცით მოსილი, მხარზე აბგაგადაკიდებული, სადად გათლილ ჯოხზე დაყრდნობილი ბერიკაცი იდგა და კედლის ნაპრალიდან ზღვას გასცქეროდა.

ქუჯი წამოიჭრა და გაცეებით მიმოიხედა ირგვლივ.

მოხუცმა ზღვას თვალი მოსწყვიტა და ფეხზე წამოჭრილს დააცქერდა დაჟინებით.

— კიმოთეს ვაჟი უნდა იყო შენ. — გაისმა მისი მშვიდი ხმა.

დაბნეულმა ქუჯიმ თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია.

მაღალ, სწორ ტანზე მორგებული ჩალისფერი უმასრებო ჩოხა მოხუცს მეტად დარბაისლურ იერს სძენდა.

— ძალიან ჰგავხარ, — ჩაიდუდუნა, კედელს მიუახლოვდა და მის შუა ფენას ჯოხის წვერი წაჰკრა.

ქვა-ღორღი ხმაურით ჩამოიშალა.

„საკვირველია, როგორ გაძლო ამდენ ხანს!“ — გაიოცა თავისთვის, შემდეგ კი ქუჯის მიუბრუნდა.

— მამაშენი როგორ არის?

— სოფლის პირობაზე არცთუ ურიგოდ. — უპასუხა ქუჯიმ.

მოხუცმა მზერა ჯიქურ შეავლო, მიტრიალდა, ჯოხი მოიმარჯვა და კედელს მიარტყა.

„მაინც როგორ გაძლო ასე დიდხანს?!“ — გაუმეორა დუდუნით თავის თავს.

ქუჯი ყურადღებით აკვირდებოდა მის ჩამოქნილ სახის ნაკვთებს და რალაცის გახსენებას ცდილობდა.

— მგონი, პირველად გხედავთ. იქნებ მიბრძანოთ, საიდან იცნობთ მამაჩემს? — ცნობისმოყვარეობა ვერ დაფარა ჭაბუკმა.

— ჩემი ძმადშეზრდილია.

მიხვდა, ვინც იყო. სოფლელები მოძღვარზე ამბობდნენ, ჭკუასაკითხავი კაციაო და უკიდურეს გასაჭირში რომ აღმოჩნდებოდნენ, მის სახელს ახსენებდნენ. ონოფრეც ხშირად უყვებოდა ამ კაცზე. კედელზე ასვლა რომ გადანყვიტა, მოხუცთან წასვლა რამდენჯერმე მოინდომა, მაგრამ ყოველთვის რალაცამ შეუშალა ხელი.

— სოფელში თქვენზე დიდ იმედს ამყარებენ.

— აქეთკენ გული ყოველთვის მომინევდა. კედელზე შენი ასვლა რომ შევიტყვე, ცალი ფეხი სამარეში მიდგას და აწი რაც უნდა შემემთხვას, სულ ერთია-მეთქი, დაგუბარე ჩემს ჯალაბს გამომშვიდობებისას და აქეთ გამოვეშურე.

— თქვენთვის ძნელი იქნებოდა ამ გზის გამოვლა, დაიქანცებოდით.

— პირიქით, როგორც კი ბებეისერის სანაპიროს მოვუახლოვდი, სიმხნევე მომემატა.

— ბებეისერი? კი მაგრამ, სადღაა ბებეისერი? ერთიანად გადათხრილ-გაპარტახებულია. ახლა მხოლოდ საისრეა ჩვენი. სოფლელები ამ ახალ ყოფას ისე ჩაჰფრენიან, აქ ცოცხალი თავით არ სურთ ჩამოსვლა. ფელუკებს იკეთებენ, თევზაობენ კიდეც, მაგრამ უმთავრესი ჭირის მოშორებაზე — ამ კედლის დანგრევაზე არც ფიქრობენ.

მოხუცი დუმდა.

— თევზაობის მეტი არაფერი ახსოვთ. დანარჩენი ჩვენ არ გვეხებაო, გაიძახიან აი, ამ ფუტურო საფრთხობელის შიშით.

— ამდენი წლის მანძილზე დამფრთხალ ადამიანებს გონს მოსასვლელი დრო ჭირდებათ. ისიც დიდი საქმეა, ზღვისკენ რომ მოიწვევენ.

— იქნებ თქვენ იცით, რისთვის დასჭირდათ ამ ხალხის ასე დაშინება, ან ვინ იყო, ვინც სოფლის აყრა და გადასახლება გადაწყვიტა?!

მოსუცი დუმდა. გარღვეული კედლიდან ამომავალი მზის სხივებზე ათასფერ ათინათად მოლივლივე ზღვის ზედაპირს თვალს ვერ სწყვეტდა.

ლუკა

ფერადი აფრებით მოჩითული სოფელი სადღესასწაულოდ მორთულს ჰგავდა შორიდან, მაგრამ ახლოს მისულს სუნთქვა შემეგუბდა.

გვერდზე გადაბრეცილი, ყავრის სახურავიანი მომცრო სახლები პირველსავე ამოვარდნილ ქარს აემგზავრებიანო, იფიქრებდი. დროთა მდინარებაში ყველა მათგანი ტყუპისცალივით დამგვანებოდა ერთმანეთს: ჯუჯა ხეებიანი წინა ეზოებით, სახლებზე მიკრული პირუტყვის სადგომებითა და სილატაკით.

მაღევე შეგვნიშნეს, მაგრამ არავინ გვეგებებოდა. აივნებზე იდგნენ უძრავად და თვალს არ გვაცილებდნენ. კიმოთეს ვაჟმა თქვა, ალბათ, კედლის მცველების მოგზავნილი მაცნე ჰგონიხართ და ამიტომ მოგჩერებიან ასეო.

საისრესკენ საცალფეხო ბილიკს ავუყევით. სოფლელებს ამდენი ხნის განმავლობაში ხეირიანი სავალი გზის გაყვანისთვისაც კი არ უზრუნიათ. გეგონებოდა, სანაპიროსთან მისასვლელი თავიანთთვის თავადვე მოუჭრიათო.

საერთოდ, ფერდობებზე მინა მწირი და უნაყოფო იყო. სოფლელებს როგორღაც მოეხერხებინათ და დაემუშავებინათ, მაგრამ რამდენსაც არ ცდილიყვნენ, მასზე მოწეული სარჩო ადრე გაზაფხულამდეც არ გაჰყვებოდათ.

მაშინ საქმე გადასახლებაზე რომ მიდგა, ბებეის-რელებმა ეს მიდამოები ყველას არჩიეს, თუმცა სიმართლე რომ ითქვას, სხვა გამოსავალი არც ჰქონიათ. კოჭლმა ყველა ისე დაარწმუნა, ვითომ შეთავაზებული ადგილებიდან უპირატესობა ფერდობებს თვითონ მიანიჭეთო.

როგორც გვიან ჩავწვდი, მან მხოლოდ გადასახლებით როდი დაგვსაჯა. მგონი, მისი ერთ-ერთი მთავარი მიზანი ის იყო, შორიდან გვეცქირა, ჩვენს მიწაზე როგორ იპარპაშებდნენ უცხო ადამიანები, უხვი სანაპიროს ნატვრაში ჯავრით გულგამოხრულებს გვედარდა ბებეისერზე და ეს ბერნი მხარე ჩვენეული გაგვეხადა, შევგუებოდით და დავინყებისთვის მიგვეცა ყველაფერი, რითაც ადრე ვსულდგმულობდით.

საისრეს რაც უფრო მეტად ვუახლოვდებოდით, ვრწმუნდებოდი, რომ კოჭლს სანადელისთვის მიეღწია. სოფლელები ჩემმა გამოჩენამ იმდენად დააფრთხო, თავიანთი სახლების აივნებზე რალაც სიავის მოლოდინში ლანდებივით გარინდულიყვნენ.

ბოლოს, როგორც იქნა, გამბედაობა მოიკრიბეს, აივნები დატოვეს და შემოგვეგებნენ. ისეთი ცნობისნადილით მომჩერებოდნენ, ადამიანის უნახავები გეგონებოდათ.

ვერავის ვცნობდი. დროთა ვითარებაში თითქოს კანისა და თმის ფერიც კი შეცვლოდათ — თეთყირმიზა, ტანაშოლტილი ქალების ნაცვლად ჩემს წინ იდგნენ საქონლის დევნისა და ტყე-ღრეში წანწალისგან გაუხეშებული, ფეხშიშველი, წითური დედაკაცები. მძიმე შრომას მიჩვეული, დაშაშრული ხელები მორჩილად გულმკერდზე დაეწყოთ და თვალ-ყურად იყვნენ ქცეულნი.

ბებეისერში ქალები მამაკაცებს შრომაში ტოლს არ უდებდნენ, მაგრამ ასეთი განამებული და უსასოო გამომეტყველება არასოდეს ჰქონიათ. პირიქით,

მათი სიმღერები და მხიარული ხმები აცოცხლებდა ზღვისპირა სოფელს.

ქალების გვერდით დაგვალული, სახედაჭორფლილი და მობუზული ბავშვები იდგნენ. პირდაფრენილები მომჩერებოდნენ, დროდადრო უფროსებს შეავლებდნენ თვალს და ისედაც დაკონკილ სამოსს მოთხვრილი თითებით წინკნიდნენ.

კაცები ქალებზე უარესად გამოიყურებოდნენ. მიუხედავად იმისა, რომ ვილაცამ გახუმრება სცადა, მათ სახეებზე სევდიანი გამომეტყველება არ ნაშლილა. კიმოთეს ვაჟმა მითხრა, კედელზე გადასვლის შემდეგ ცოტათი გამოცოცხლდნენო. წარმომიდგენია, მანამდე რა შესაბრალისები იქნებოდნენ.

ხალხს ჭაღარა, სახედამჭკნარი ბერიკაცი გამოეყო. ყურადღებით მომაჩერდა, მერე მომიახლოვდა, ხელი გამომინოდა და მომეხვია.

კიმოთე გამოდგა. თითქოს ტანადაც დაპატარავებულიყო, სახეც ისე შეცვლოდა, ცნობა გამიჭირდა. აქედან რომ გამასახლეს, ხალისიანი, გამბედავი ვაჟკაცი იყო. ოცნება უყვარდა, რას არ აპირებდა... მაგრამ ახლა ჩემს წინ წელში განყვეტილი და დაჩაჩანაკებული ბერიკაცი იდგა. ცოლ-შვილი როგორ გყავსო, თითქოს მოვალეობის მოსახდელად მკითხა და განზე გადგა.

მერე სოფლელები რიგ-რიგობით მოდიოდნენ და ხელს მართმევდნენ. ინოფრემ კი, რომელიც ასე თუ ისე, სხვებზე ყოჩაღად გამოიყურებოდა, ნანყვეტ-ნანყვეტ მიაშობ ბევრი რამ, ოღონდ ბოლომდე არც ერთ ამბავს არ ასრულებდა, რადგან მათი მოსმენა დამზაფვრელი იყო.

თანასოფლელები იმედის თვალით შემომყურებდნენ. შენს მოლოდინში ვიყავით, განუწყვეტლივ გზისკენ გვეჭირა თვალიო, მაგრამ კედელთან დაკავშირებული ამბების შესახებ სიტყვაც არ დასცდენიათ. ფელუკებზე მოჰყვნენ დაუსრულებელ საუბარს. ყველას საკუ-

თარი ნახელავის ჩვენება უნდოდა, ყველა სახლში მე-პატიუბოდა. სიდუხჭირის მიუხედავად, ჩანდა, ძველი სტუმართმოყვარეობა მაინც არ დავინწყნოდათ.

სალამოს კიმოთესას ვარჩიე მისვლა. ქუჯი ხალისით მიგვიძლოდა. კიმოთემ ზოგიერთი სოფლელიც მოიპატიჟა, მაგრამ ისინი უარობდნენ. კიმოთე მათმა უარმა გააკვირვა. პურ-მარილზე ხელი მიკრესო, განაწყენდა და მეზობლების მოსაბრუნებლად გაიწია, მაგრამ ონოფრემ რალაც გადაულაპარაკა და შედგა.

მე, კიმოთე და ონოფრე ღარიბულ ტაბლას ვუსხედით. ბებეისრული ჯიშის ვაზისგან დანურული ღვინის მაგიერ რალაც უფერული, მსკლარტე სასმელი შემომთავაზეს. თვითონ ამ სასმელსაც ისე შესჩვეოდნენ, უწინდელი ღვინოსგან განსხვავებას ველარ ატყობდნენ და „ნამდვილ ბებეისრულს“ ეძახდნენ.

საისრელთა ნახვითა და განცდილით დაღონებული, უგემურმა ღვინომ უფრო დამთრგუნა. მასპინძელიც გუნებაზე ვერ იყო. კოპებმეყრილი ონოფრეს გულის გამანვრილებელ, მონოტონურ საუბარს ყასიდად უსმენდა. ქუჯი ჩვენს შორიახლოს იჯდა. ერთხანად ყურს გვიგდებდა, მერე დაღლილობა ახსენა, ბოდიში მოიხადა და ოთახიდან გასვლა დააპირა. კიმოთემ იფეთქა. ქუჯი ნირნამხდარი შეჩერდა კართან და თვალს არ მაცილებდა. ჩვენს შორის მხოლოდ მე ვიცოდი, რომ მართლაც ქანცგანყვეტილი იყო და მისთვის ახლა თვალის მოტყუება ნამალი იქნებოდა.

— ნავიდეს, ჩვენსავით ღამის თევას არაა ჩვეული.

— დამასწრო ონოფრემ.

— გაუშვი, დაისვენოს. — გამოვესარჩლე მეც.

ქუჯიმ ერთხელ კიდევ გვთხოვა პატიება და დაგვტოვა.

— ასეთი უჯიათი ვის დაემსგავსა, ვერ გამიგია. ეს რა გვიყო, კაცო!.. მთელი სოფელი ღამისაა, გადაირიოს. აქამდე ხომ ვიყავით ჩვენთვის, ხელს არავინ გვიშლიდა, მოგვყავდა სიმინდი, ვმწყემსავდით საქონელს,

თავი როგორღაც გაგეკონდა, დაბრუნდა ეს, — კარისკენ მიგვითითა, — და აგერ, გუშაგებიც ჩამოგვიყენეს. ადრე მარტო კედლით თუ გვაშინებდნენ, ახლა ესენი გვაფრთხობენ... მთელი სოფელი ფელუკების კეთებაზე გადაირია... ჩვენ არ ვიყავით, საკუთარი სურვილით რომ შევეშვით მეზადურობას და ხელი სხვაგვარ ცხოვრებას მივყავით?! — ნამოინყო კიმოთემ.

— ჯერ ერთი, მშვენივრად იცი, მეზადურობას ჩვენი ნებით არ შევეშვებივართ. მეორეც, შენი თავი გაიხსენე, მის ასაკში რაებს სჩადიოდი, — შეეპასუხა ონოფრე, — ონოფრე შერეკილიაო, ამომიჩემეთ, ონოფრე ენატარტალააო, გაიძახით (კიმოთემ რალაცის უარყოფა განიზრახა), — გაჩუმდი, ყველაფერი ვიცი! — სიტყვა გაანყვეტინა ონოფრემ და ხმას უფრო აუნია. — დამცინოდით, მასხრად მიგდებდით. ჩვენი სოფლებები არ იყვნენ, კედელზე გადასვლა რომ მოვიდომე და დამასმინეს, სახლი გადამიწვეს და ხელკეტებით მიმასიკვდილეს. კი, ვალიარებ, დამაშინეს, მაგრამ ამ კედლის იქით დარჩენილ მინაზე ფიქრი არასოდეს შემინყვეტია, ნუთუ ჩვენ შორის არ უნდა გამოჩნდეს ისეთი ვინმე, ვინც სოფელს თვალს აუხელს-მეთქი?.. ყველა ოცნებობდა, ნეტა, იმ დღეს მომასწრო, როცა კედელს რამეს მოუხერხებენო. ყველა ნატრობდა, მაგრამ ხელის გატოკება არავის სურდა. გვეშინოდა, ჩემო კეთილო, გვეშინოდა და იმიტომ. მე რალა გოლიათი ვიყავი, მეც მეშინოდა... და აი, შენმა ვაჟმა შეძლო ის, რაზეც ჩუმ-ჩუმად ვოცნებობდით... ხომ დარწმუნდი, რომ გვატყუებდნენ?!. მაგრამ თქვენ ეს ტყუილი რატომღაც სიმართლეს გირჩევენიათ...

— შენი შვილი გაგეშვა იქ და იმასაც ვნახავდი, როგორ იჭიკჭიკებდი! — შეანყვეტინა კიმოთემ.

— აი, კიდევ ერთი შეურაცხყოფა! რას იზამ, ჩემ შვილს ვერ გავუშვებდი, რადგან არასოდეს მყოლია, მაგრამ იმ ღამეს ქუჯის ჩემი გაზრდილი ძმისწული რომ ახლდა, მგონი, ესეც რალაცას ნიშნავს.

კიმოთეს სახის კუშტი ნაკვთები შეურბილდა. ნიჩა-ბივით ფართო ხელის მტევანი მხარზე მოხვია ონოფრეს.

— ხიფათს რომ გადაყროდნენ? — ძლივს ამოლერდა.

— შე კაი კაცო, ეს ნაბიჯი ვინმეს ხომ უნდა გადაედგა! ან როდემდე უნდა ვიტანტალოთ ამ მთა-ღრეში... ზღვამ ხელი გვკრაო, არწმუნებდით ბავშვებს, შემდეგ აქედან შორს მიგყავდათ, რომ კედელს არ მიჰკარებოდნენ... იმ დღეს კოჭლი კაცი რომ გამოჩნდა, შენმა პასუხმა და უშიშრად გაცლამ მთელი სოფელი აღტაცებაში მოიყვანა, მაგრამ რად გინდა, ახლა წყალში ყრი ყველაფერს. სიძაბუნე მოგრევი, ჩემო ძმაო, სიძაბუნე!

— არავითარი სიძაბუნე! შვილის გამო ვშფოთავ.

მათი ნათქვამიდან ბევრი რამ მეგულისხმა. იმასაც ვატყობდი, რომ მერიდებოდნენ და სათქმელს ბოლომდე არ მეუბნებოდნენ.

...კიმოთესთან ყოფნისას დანაშაულის გრძნობა გამიორკეცდა. გადამასახლეს თუ არა, მხოლოდ საკუთარ გასაჭირში ჩავეფალი. უცხო ადგილზე ფეხის მოკიდება მეტად ძნელი აღმოჩნდა, ოჯახიც თავისას ითხოვდა და უნდა გამოვტყდე, საფრთხისაც გვარიანად მეშინოდა...

დროდადრო მესმოდა აქაური ამბები, გულიც მომინევედა, მაგრამ მოსალოდნელი სასჯელი მაკავებდა. შენ ამ ხალხს ძალად ამბოხებ, თორემ თავიანთი ხვედრით კმაყოფილი არიანო — ასე დამადანაშაულა კოჭლმა კაცმა გადასახლების წინ.

ყოველთვის ვიმედოვნებდი, შეჭველად გამოჩნდება ისეთი ვინმე, ვინც მის უსამართლობას წინ აღუდგებოდა და სოფელს განადგურებისგან იხსნიდა.

გვიან, მაგრამ მაინც გამოჩნდა ის, ჩემს მოსვლამდე იერიშიც მიიტანა კედელზე და მისი მცირე ნაწილიც გაანგრია. მამამისი ბობოქრობდა. ეგონა, მისი შვილი დაკმაყოფილდებოდა საისრეში დამკვიდრებული ყოფით, დანარჩენებით მორჩილად ივლიდა მთა-ღრეში და

სიცოცხლეს თხებისა და ძროხების დევნაში გაიყვანდა; მერე კი თავის შვილებსაც ჩაუნერგავდა კედლის შიშს, იმათაც ნაძრახი ადგილის შორიდან მოვლას და „მშვიდ“ ცხოვრებას ურჩევდა ან სულაც მიატოვებდა აქაურობას და სოფელს საბოლოოდ დაივინებდა...

ვიდრე აქ ესენი ფიქრით საძულველ კედელს აწყდებოდნენ, იმ ბიჭს თავისი გზა უკვე კარგა ხნის არჩეული ჰქონდა...

მთელი ღამე კამათში გავატარეთ. თუმცა უფრო ისინი ლაპარაკობდნენ, მე კი ვუსმენდი...

დილაადრიან თოფის ბათქმა წამოგვავდო. აივანზე რომ გამოვცვივდით, სოფლელები ეზოებში გამოფენილიყვნენ და კედლისკენ შეძრწუნებულნი იცქირებოდნენ.

სროლის ხმა თანდათან უახლოვდებოდა საისრეს.

ხალხი მოსალოდნელმა საშიშროებამ ერთბაშად დააბნია. გაქცევა უნდოდათ, მაგრამ ერთად ყოფნაც ამხნევებდათ. აივანზე მდგომნი რომ შეგვნიშნეს, იმედის თვალთ მოგვაჩერდნენ. ვურჩიეთ, მშვიდად, ყოველგვარი მღელვარების გარეშე შესულიყვნენ თავიანთ სახლებში და მოვლენათა განვითარებას იქ დალოდებოდნენ.

კიმოთეს ცოლის ყურადღება თავიდან სროლის ხმამ და სოფელთა ფორიაქმა მიიპყრო, მაგრამ როცა კედლის მცველები ფერდობებზე ამომავალ ბილიკებს ამოჰყვნენ, შვილი მოისაკლისა, სახლში შებრუნდა და მყისვე დაფეთებული გამოვარდა უკან.

— ავაი, ჩემს გაჩენას, მისი ლოგინი ხელუხლებელია! — შეჰლაღადა ცოცხალ-მკვდარ კიმოთეს და მკერდში მჯილი გამეტებით ჩაირტყა.

ქალი მოთქვამდა, შვილი გადამირიესო, ადანაშაულებდა ვილაცებს.

— გაჩუმდი დედაკაცო და შედი შინ! — შეუტია კიმოთემ.

ქალი სასონარკვეთილი მოთქმით მიეფარა კარებს. მისი ხმა სახლიდანაც გარკვევით ისმოდა.

სოფელი თვალ-ყურად იქცა. უბედურების მოლოდინით დაზაფრულნი გასცქეროდნენ დამრეც ბილიკებზე ამომავალ თოფიან მცველებს.

— პირველად ამოდიან, ნეტა რა მოხდა?! — გაიოცა ონოფრემ.

კიმოთე აივნის მოაჯირს დაყრდნობოდა და მოახლოებულ მცველებს სიძულვილით აღსავსე მზერას არ აცილებდა.

ისინი კიმოთეს ეზოსთან შეჩერდნენ. ორმოცზე მეტნი იყვნენ. მენინავემ სწორება ბრძანა, შემდეგ რაღაც წამოიძახა. მწყობრს ტანდაბალი მცველი გამოეყო, ჭიშკარს მოუახლოვდა და კიმოთე თავისთან მიიხმო. გაფითრებულმა კიმოთემ მოიმედე მზერით გადმოგვხედა, მერე დაიძრა, კიბის საფეხურები ზოზინით ჩაიარა და ჭიშკრისკენ გაემართა.

— შენმა ვაჟმა და მისმა ამფსონებმა წუხელ კედელი დააზიანეს, — მცველმა ჩაახველა, წინ მდგომს დააკვირდა, შემდეგ კი განააგრძო: — გესმის, რას ნიშნავს ეს?! მთელ ოცდაორ ადლზე დაანგრიეს. გუშაგებმა მიუსწრეს და სროლა აუტეხეს. კედლის გამგებელი ერთხელ და სამუდამოდ გაფრთხილებს, შენი შვილი კედელს შეეშვას, თორემ ტყვიის წერა გახდება!

კიმოთემ მის ბოლო სიტყვებზე შვებით ამოისუნთქა, თავი ყინჩად ასწია და თოფმომარჯვებულ, უწვერულ ყმანვილს სახეზე მიაჩერდა. მან კიმოთეს მკაცრ მზერას ვერ გაუძლო და თავი ჩაჰკიდა. მოგვიანებით მიტრიალდა, მენინავეს მიუახლოვდა, ხმადაბლა რაღაც მოახსენა და მწყობრში ჩადგა. მენინავემ მცველებს ანიშნა და ისინიც ჩექმების ბრახუნით ბილიკებს ჩაუყვნენ.

მათ დანახვაზე უნებურად შორეული დღეები გამახსენდა...

ბებეისრელებმა გადასახლებასთან დაკავშირებით ქალაქში რომ გაგვგზავნეს, ყველგან ერთიდაიგივე გავლენიან დიდმოხელეს გვისახელებდნენ, —

სანაპიროს ბედი უკვე გადანყვიტა და ამ საქმეს აღარაფერი ეშველებაო.

ერთი სული გვქონდა შეგვეტყო, ვინ იყო იგი და მასთან შეხვედრას ვეშურებოდით. მოვუყვებით ჩვენს ამბავს, იქნებ წარმოდგენა არცა აქვს, მისი მითითებით რას სჩადიან და მოგვისმენს თუ არა, გადასახლების ბრძანებას უსათუოდ შეცვლისო, ვფიქრობდით. ყოველდღე ვაკითხავდით იმ დიდმოხელის პალატებს. უარით როდი გვისტუმრებდნენ. დღეს არ სცალია, ხვალ მობრძანდით, უეჭველად მიგიღებთო, გვპირდებდნენ. ჩვენც გვჯეროდა და მასთან შეხვედრის იმედით ვათენ-ვალამებდით.

მერე ის იყო, ქალაქში დიდი ხნის უნახავ ჩვენებურს გადავეყარე. იქნება რამეში წაგვადგეს-მეთქი და სოფლის გასაჭირი შევიჩვილე. სათქმელი არ დამესრულებინა, რომ აღელდა, ასეც ვიცოდი, ის ავაზაკი რალაც ამის მაგვარს რომ შეგამთხვევდათო. შემდეგ გამომკითხა, ბებეისერიდან გამოძევებულ ვინმე ჯუტუზე თუ გსმენიათ რამეო.

ხანდაზმულთა მონაყოლი გამახსენდა, ამ კაცს ბეებისრელები თილისმის მოპარვაში სდებდნენ ბრალს და სოფლიდან ამის გამო გააძვეესო.

სოფლიდან მოკვეთილი ჯუტუ ქალაქს შეჰკედლებია და იქაური შეძლებული ოჯახის შვილი შეურთავს, რომელთანაც ორი ვაჟი შესძენია. უფროსი ბედით კმაყოფილი, უწყინარი ვინმე დამდგარა, მაგრამ უმრწემესი, მამამისზე ათგზის გააძვერა და ქვეშევეშა გამოსულა. ქალაქის მმართველობაში მნიშვნელოვანი თანამდებობისთვის მიუღწევია. მამამისი სიყრმიდანვე ჩვენს სიძულვილს უნერგავდა. უსამართლოდ გამომაძვეეს და ისე ნუ მომკლავ, მათზე ჯავრი არ ამომაცრევიწო, არ ასვენებდა თურმე. ჰოდა, ჯუტუს უმცროსი ვაჟიშვილის სურვილი დამთხვევია ქალაქის მმართველთა ზრახვებს,

რომელთაც ერთი სული ჰქონიათ ჩვენი სოფელი ზღვისპირისთვის მოენყვიტათ და ამ სამოთხისდარ ადგილს თვითონ დაპატრონებოდნენ.

სოფელში ხელმოცარული დავბრუნდით. ბებეის რე-
ლებს ეს ამბავი დაეუმაღლე. რომც გამემხილა, ქალაქ-
ის მმართველები ჯუტუს შვილის მხარეზე იყვნენ და
მათ ნებას წინ ვერანაირად აღვუდგებოდით.

საისრელებმა კედლის ნგრევის ამბავს ყური რომ
მოჰკრეს, მათი მერყევი და ლაჩრული ბუნება ერთბაშ-
ად გამომზეურდა. ხმის ჩახლეჩამდე ამტკიცებდნენ,
ქუჯის ჩვენი ბედი რომ აღელვებდეს, კედლის დან-
გრევას არც ეცდებოდაო. მის მონინაალმდეგეთ ეჭვი
არც შეჰპარვიათ, რომ ზღვის უბის ერთი კიდედან
მეორემდე გადაჭიმულ ამ გოროზ ნაგებობას ვერც
ქუჯი და ვერც სოფელი ვერაფერს დააკლებდა.

კედელს სოფელში ბოროტების განსახიერებად თვ-
ლიდნენ, რომელმაც მათი ყოფა ძირფესვიანად შეცვ-
ალა, მაგრამ ყურადღებით რომ დაჰკვირვებოდი, მიხ-
ვდებოდი, რომ მათ კედლის მიმართ არა მარტო შიში,
არამედ პატივისცემისა თუ თაყვანისცემის მსგავსი
გრძნობაც კი გასჩენოდათ.

ისინი კედელს უყურებდნენ როგორც მკვიდრად ჩა-
დულაბებულ სიმაგრეს, რომელსაც მათი გადარჩენაც
და დაქცევაც ძალუძდა. ვიდრე მის სიმტკიცეს რამე
საშიშროება არ დაემუქრებოდა, შეეძლოთ მშვიდად
ყოფილიყვნენ, ხოლო, როცა კედელს წყალს შეუყენ-
ებდნენ, ადვილი მოსალოდნელი იყო აურაცხელ მოუ-
ლოდნელობას ეჩინა თავი და ეს აღონებდათ.

გამოდოდა, გადაჩვეულ ლხინს შეჩვეული ჭირი
ერჩიათ.

ამგვარად უმოქმედობას შეგუებული ხალხი
ფიქრობდა, მაგრამ მათ უპირისპირდებოდა მოიმიდე

ადამიანთა მცირე ჯგუფი. ისინი თანაუგრძნობდნენ ქუჯის. მხოლოდ ეს იყო, მათი თანაგრძნობა კეთილ სურვილებს არ სცილდებოდა.

კედლის ნგრევის მონინაალმდეგენი ამბობდნენ, თვითონ დავდგებით მცველებად და ქუჯის სანაპიროს სიახლოვეს არ გავაკარებთო. ემუქრებოდნენ კიმოთეს, შენი შვილი კედელთან ერთხელ მაინც რომ შევნიშნოთ, სახლ-კარს გადაგინვათო.

კიმოთე შფოთავდა, იხვენებოდა, მოეძებნათ ქუჯი და გადაეცათ სოფლელთა მუქარა, მაგრამ ქუჯის მამისა და სოფლელთა შემონათვალისა თუ მუქარებისთვის ყურიც არ უთხოვებია.

კედლის ქომაგებმა სოფელში დარჩენილები თანდათან გადაიბირეს. მცველებთან ჯგუფებად მიდიოდნენ და დახმარებას სთვაზობდნენ.

ქუჯი თავის მომხრეებთან ერთად მთებს იყო შეფარებული. რამდენჯერმე სცადა კედელთან მიახლოება, მაგრამ სოფლელები ფხიზლობდნენ და ოდნავ საეჭვო მოძრაობაზე მცველებისკენ გარბოდნენ.

სოფელში ქუჯის სახელის ხსენება აიკრძალა. მის მცირე ჯგუფს „გაურჩებულთა“ რაზმად უხმობდნენ. უმჯობესი იყო, საერთოდ არ დაბრუნებულყო, სხვებივით ქალაქში ჩარჩენილიყო და ეს დავიდარაბა არ აეტეხაო, ნუნუნებდნენ.

ლუკამ პირველსავე დღეებში დაინახა, რომ საისრელებს მისი გადასახლების შემდეგ სულზე იოტისოდენადაც არ უზრუნიათ. ამაზე მეტყველებდა სასომიხილი, ყოველგვარ იმედს მოკლებული მათი სახეები, ფარღალალა და უპატრონოდ მიგდებული სამლოცველო, რომელიც დახავსებულიყო, გვერდზე გადახრილიყო და ქარის ერთი ღონიერი ნაქიმუნჯე-ბაც კი ნააქცევდა.

სოფლები ლუკას მჭმუნვარე სახეს თვალს არიდებდნენ და სიტყვას ბანზე უგდებდნენ. კითხვაზე, თუ რად არ უვლიდნენ საფლავებსა და სამლოცველოს, აბა, მკვდრებისთვის სადღა გვცხელა, ჩვენი გაჭირვებისთვის ვერ გვისაშველიაო, უკმეხად პასუხობდნენ.

მოთმინებით აღჭურვილი ლუკა დადიოდა კარდაკარ, ესაუბრებოდა სოფლებებს, ცდილობდა მათთვის უფლის რწმენა და მომავლის იმედი ჩაესახა. სთხოვდა, ამუნათებდა, რომ პირველივე შაბათ საღამოს მწუხრის ლოცვაზე, მიცვალებულთა სულების მოსახსენიებლად მოეყარათ თავი და როცა ეს ამბავი უკანასკნელ საისრელსაც კი აუნყა, რწმენით აღვსილი, წლების განმავლობაში შეწყვეტილი მსახურებისთვის სამზადისს შეუდგა.

ყმანვილების დახმარებით სამლოცველო შეაკეთა და განაახლა, მისი შემოგარენი შამბისა და ეკალებარდისგან განმინდა, ამბიონზე თან ჩამოტანილი ჯვარცმა და ღვთისმშობლის ხატი დაასვენა, კედლები მინდვრის ყვავილებით შეამკო, სანთლები დაანთო და საკმეველი აკმია.

დათქმულ დროს ანაფორით შემოსილი ლუკა მრევლს მოუთმენლად მოელოდა. მზის ჩასვლისას, სამლოცველოს რამდენიმე დედაბერი და უძლური ბერიკაცილა მოადგა, ლანდებივით შემოილაღნენ მის წიაღში, ძელსკამზე ჩამოსხდნენ და მიწას ჩააჩერდნენ.

საისრელთა დაპირებით დაიმედებული ლუკა ისევ ლოდინს აპირებდა, მაგრამ როცა სამრეკლოზე მწუხრის ზარი ჩამოირეკა, ერთ-ერთი ბერიკაცი წამოიმართა:

- ლოცვის დაწყებას თუ აპირებ, დროა უკვე!
- ცოტაც და სხვებიც გამოჩნდებიან.
- არ მოვლენ, ბალებსაც არ გამოუშვებენ.
- რატომ?! — იკითხა გაოცებულმა ლუკამ.
- არაფრის და არავისი იმედი არა აქვთ და იმიტომ.

— მაშ, რაღად მპირდებოდნენ, პირდაპირ ეთქვათ და მეც რაღაცას ვილონებდი!

— ხათრს ვერ გიტეხავდნენ. ღმერთი რომ არსებობდეს, განა ჩვენს თავსლაფდასხმულ ცხოვრებას მოითმენდაო, გაიძახიან. ამის თქმა შენთვისაც უნდოდათ, მაგრამ მოგერიდნენ.

ლუკა მისმა სიტყვებმა საგონებელში ჩააგდო. იმასაც მიხვდა, ეს რამდენიმე მოხუციც, სამლოცველომდე ძლივს რომ ამობობლდა, სოფლელთა აზრს იზიარებდა, მაგრამ ძველ ნაცნობობას და იმედს, იქნება, ამ უსასოო მდგომარეობიდან გამოსავალი როგორმე გვაპოვნინოსო, მოეყვანა საყდარში.

იმისი გაფიქრებაც კი, რომ საისრელებს ღვთის არსებობაში ეჭვი შეჰპარვოდათ, კრიჭას უკრავდა ლუკას. გაქვავებული სახით იდგა. რამდენიმე ხანს თავს ებრძოდა, მოხუცებისთვის პირში არ მიეხალა, რომ ღმერთი მხოლოდ უკიდურესი გასაჭირის ჟამს გახსენდებათ, გინდათ, უფალმა ჩვეულებრივი მოკვდავივით იაროს კარდაკარ და თქვენთვის უნიათობითა და სიბეცით ნახდენილი საქმეები გამოგისწოროთ, ხოლო სულის ხსნასა და მონანიებაზე ფიქრით თავს არც იტკიებთო...

მაგრამ იქვე მსხდომი მოფამფალეებული მოხუცების მომლოდინე, გასაცოდავებულ სახეებს თვალი რომ მოავლო, ნუთიერი მერყეობა დათრგუნა, პირფვარი გადაისახა, ჯვარცმასა და ხატს ეამბორა, უფლის მიმართ ლოცვა აღავლინა და მსახურებას შეუდგა.

სამი ბიჭუნა ეხმარებოდა. ისინი თავიანთ წკრიალა ხმებს უერთებდნენ ლუკას ღუღუნა ბანს და თეთრ სამოსელში გამოწყობილები, შანდლებზე მოციმიციმე სანთლების ათინათზე, ძველი საყდრის ფრესკებიდან გადმოსულ ანგელოზებს ჰგავდნენ.

ლუკამ მწუხრის ლოცვა რომ აღასრულა, ქადაგებას შეუდგა. მოხუცების სმენადქცეული სახეები სიმხნევესა და სიმშვიდეს ჰმატებდნენ.

თავისდაუნებურად წარმოიდგინა, რომ სამლოცველოში მთელი სოფელი იყო შეყრილი, ყოველმის სიტყვას ციმციმ იტაცებდნენ, ხოლო მგალობელთა ხმები სასაფლაოს, საისრესა და მთელ სანაპიროს სწვდებოდა. ხალხს მადლიერებისგან უბრწყინავდა სახე, ლუკას ყოველ ფრაზას ერთხმად „ამინით“ პასუხობდა და იმისი შეგნება, რომ ამ ადამიანებს მისი თანადგომა და გამხნევება სჭირდებოდათ, ლუკას მოქმედებისთვის აქეზებდა...

ჯერ საერთოდ რწმენაზე იქადაგა, მერე — მრევლის მოვალეობასა და ზოგად საკითხებზე.

„სიკეთე უდიდესი მადლია, ყოველი ჩვენგანი შინაგანად მხოლოდ სიკეთეს უნდა ემსახურებოდეს, რამეთუ სიკეთის ქმნა უფლის სიყვარულს უტოლდება...“ ნიაღვრად მომსკდარ სიტყვებს დასასრული არ უჩანდა.

— შენ ყოველთვის ჩაგვაგონებდი, გიყვარდეთ მტერი თქვენი, მოძულეთ სიკეთე უყავით, ილოცეთ მათთვისო. ჩვენც ვლოცულობდით, მაგრამ ნუთუ, იმ მოძულეთ ერთხელ მაინც არ უნდა ეფიქრათ, ამ ხალხს, ჩვენზე ლოცვაში რომ ათენ-ალამებს, ერთი სიკეთე ჩვენც მივაგოთო! — წინ მდგომმა ბერიკაცმა ქადაგება გაანწყვეტინა.

ლუკას პირზე შეაშრა სიტყვა.

— ჩვენ, როგორც იცი, ალალი გულით ვიღებდით ყველას და ხელსაც ვუმართავდით. მერედა, რა მოგვიტანა ამან? ჩვენსავე წინააღმდეგ აღსდგნენ და ყველაფრის მითვისება მოინდომეს. გეხსომება, ნასტუმრევი ხალხი როგორ ირჯებოდა, ჩვენი სიკეთითა და თანადგომით მოღონიერებული და ფეხზე დამდგარი ჩვენს აქაურ მკვიდრობას ეჭვქვეშ აყენებდა კიდევ. კოჭლმა კაცმა ხომ ძირ-ფესვიანად მოგვთხარა... ამის შემდეგ მოდიხარ და კვლავ გვიქადაგებ, რომ მათთვის ვილოცოთ? მოიძებნება კი ქვეყნად ისეთი ვინმე, ვინც თავისი სისხლის მსმელისთვის ლოცულობდეს? შენმა

ქადაგებებმა დალუპვის კარამდე მიგვიყვანა, ლუკა! შენი ლამაზ-ლამაზი სიტყვებით გაბრუებულნი, ლამის ცაში დავფრინავდით...

— მაგრამ მე მხედველობაში მხოლოდ მოსისხლე მტერი როდი მყოლია. ჩემი ქადაგებები არასწორად გაგიგიათ. აბა, ყური მიგდეთ: „რომელი გინდეს თავისა შენისათვის, უყო მოყვასსა შენსა და რომელი შენ არ გინდეს, სხვასა არ უყო. და ლოცვასა ჰყოფიდე ღმრთისა მიმართ და ვედრებასა დღე და ღამე...“

— შეწყვიტე! ყველაფერი კარგად გავიგეთ... შე კაი კაცო, გესწავლებინა, როგორ დაგვეცვა თავი, რით გვეპასუხა ცბიერებისთვის, ჩვენს გასათელად მოსულთ როგორ დავხვედროდით, რანაირად მოგვეგერიებინა ისინი, როგორ შეგვენარჩუნებინა ჩვენი მინა... შენზე დიდ იმედებს ვამყარებდით, მოუთმენლად გელოდით... მაგრამ ვხედავთ, არც შენ იცი, რა გზას დავადგეთ. კიმოთეს ბიჭს ამოჩემებული აქვს კედლის დანგრევა. ვიცით, შენც მისი მომხრე ხარ. მიპასუხე, აქვს კი ამას რამე აზრი?.. სოფელი ამხელა რაღაცას როგორ მოერევა, გუშაგებიც უბრძოლველად არაფერს დათმობენ. ისინი თოფებითა და დამბაჩებით არიან შეიარაღებული. სოფლელები?... ეს ერთი მუჭა ხალხი კედელს რომ მისცვივდება და რამდენიმე მონაკვეთს დააზიანებს, ამით ნაგებობას რა დააკლდება... ყველაფერი ეს ბავშვურ ფაფხურს უფრო ნააგავს, ვიდრე მოწიფული ხალხის მცდელობას... ნუთუ ხელახლა უნდა დავარღვიოთ სახლები, ისევ დავუბრუნდეთ სანაპიროს და თავიდან დავინწყოთ ცხოვრება? იქნებ არც ღირდეს, იქნებ ჯობდეს საისრეზე დარჩენა? ასეა თუ ისე, შეგუებულნი მაინცა ვართ აქაურობას!..

მოხუცებმა ლუკას ხმის ამოღება აღარ აცალეს, ერთმანეთის მიყოლებით წამოდგნენ და სამლოცველოდან გაიკრიბნენ.

...ლუკა პირველ მარცხს არ დაუბრკოლებია. დადიოდა სოფელში, ხალხს ღვთის მოშიშობას ჩააგონებდა და ურჩევდა, მიმხრობოდნენ ქუჯის, კედლის დანგრევა და თავისუფალი ცხოვრების დანყება ეცადათ.

თავიდან საისრელები თავს იკავებდნენ. მერე და მერე კი უკმაყოფილოდ აწყვეტინებდნენ, შენ რა გენალღლება, ცალი ფეხი სამარეში გიდგას, თვითონ ხიფათს არც უნდა ერიდებოდე, თავად რაც გინდა ის ჰქენი, ჩვენს შვილებს კი შეეშვიო.

— გაიგეთ, სწორედ მაგათ გამო ვწუხვარ!

— არხეინად იყავი, ჩვენ შვილებს როგორმე მოვუვლით! — იყო პასუხი.

— ასე მშვიდად კედელს როდემდე უნდა უცქიროთ?!

— ჩვენ მას აღარცკი ვამჩნევდით, ქუჯიმ ხელახლა შეგვახსენა, მაგრამ ისევ დავივინყებთ. — პასუხობდნენ სოფლელები.

— ნუთუ, გუშაგების შიშმა თქვენი დიდი ხნის ოცნებებზე ხელი აგაღებინათ, წარსული დაგავინყათ, დაგიმონათ, დაგაძაბუნათ, ნუთუ, წინანდებურად იმ დამქანცველი გზით აპირებთ ისევ ზღვაზე სიარულს?!

— რა ვქნათ, გუშაგების მართლაც გვეშინია, ოცნებებისთვის კი დიდი ხანია აღარ გვცალია, ხოლო მაგ გზაზე სიარულს თანდათან მივეჩვევით.

— რას ერჩით ბაღლებს, ამხელა გზაზე ტვირთის ზიდვით ხომ დაიტანჯნენ?!

— ვინ აძალებთ, თუ არ უნდათ, ნუ ივლიან, საქონელი მწყემსონ.

— იცოდეთ, თქვენსავე თავს ნუ ეწინააღმდეგებით!

— შეეპასუხებოდა ლუკა.

როცა არ შეეშვებოდათ, ზურგს შეაბრუნებდნენ და ქირდავდნენ, ნეტა რას დანანნალებს, უჯობს, ქუჯის გონზე მოსვლა და აქედან საბოლოოდ აბარგება ურჩიოსო.

საისრელები ყოველ ცისმარე ზღვისკენ მიემართებოდნენ. ნადავლის ნაწილს კედლის მცველებსაც არგუნებდნენ — სალამობით კედელზე გადმოკიდებულ ორ კალათას უვსებდნენ და ეს რა კარგი რამ მოვიფიქრეთ, ისინი მადლიერები გვეყოლებიან და აღარაფერს გვავენებენო, შინისკენ კმაყოფილი მასლაათით მიემართებოდნენ.

ეგ იყო, ბავშვები ჯიუტობდნენ. უფროებს თავიანთი წილიდან გუშაგებისთვის გადასაცემ თევზს არაფრით ანებებდნენ, მაგრამ თანდათან მათი წინააღმდეგობაც გატეხეს...

სოფელში ერთადერთი კაცი იყო კიმოთე, ვინც სათევზაოდ არ დადიოდა. თავის გველის წინილს ემხრობაო, კიცხავდნენ ზოგ-ზოგნი. მოხუცი ცოლქმარი საკუთარ კარ-მიდამოს არ სცილდებოდა. სალამობით სახლის აივანზე ისხდნენ და ავი წინათგრძნობით გათანგულები საისრეს ბილიკებზე ხორხოცით ამომავალ მეზობლებს გაჰყურებდნენ.

კიმოთეს ვერ აეხსნა, რა ახარებდა ამ ხალხს. ქუჯის გამოჩენამდე გამუდმებით ნუნუნებდნენ, მოძულებული ჰქონდათ ზღვასა და მათ შორის გოროზად ჩამდგარი კედლის ცქერა, საისრეში ცხოვრება სასჯელად მიაჩნდათ, მისტიროდნენ ბებეისერის „მარჯნისფერ“ სანაპიროს, ქალები უმისამართოდ ინყევლებოდნენ... ახლა კი იმის მაგივრად, რომ მათი ადრინდელი მწუხარება გაორკეცებულიყო, უაზრო არხეინობას მისცემოდნენ და ვერც ხვდებოდნენ, რა იყო ამის მიზეზი.

კიმოთემ ყურს არ დაუჯერა ერთ სალამოს საისრეს ქალის სიმღერა რომ მოედო. გაოცებულმა ცოლმა უთხრა, მგონი, ვილაც შეიშალაო, მაგრამ ერთის ჭკუიდან გადასვლას ვინ ჩიოდა, ამ ხმას მალე ნახევარი სოფელი აჰყვა. მოგვიანებით, ყური საკრავების ნკრიალსაც მოჰკრეს.

თუმცა მათ ხმებს ხალისი აკლდა და ისე ლაღად ვერ უღერდა, როგორც ადრე, ბებეისერის სანაპიროზე.

სოფელმა მაშინ ნამდვილი გართობის ფასი მართლაც იცოდა — მღეროდნენ ძველ სიმღერებს, ცეკვავდნენ გატაცებით. ქალები ვაჟებს ინვევდნენ, ვაჟები ფიცხლად ებმებოდნენ ფერხულში და რჩეულთა ირგვლივ გახელებით როკავდნენ...

ახლანდელი ნაძალადევი მხიარულება თითქოს ბებეისერის იმ დაუვინყარი საღამოების უარყოფას ნიშნავდა, როცა არ იცოდნენ, რა იყო ძალმომრეობა, შიში გადამთიელთა წინაშე, მშობლიური სანაპიროსკენ გზას არ უღობავდათ ყოვლის ამკრძალავი და დამთრგუნველი კედელი...

საკუთარი ხმებისთვის კიმოთესა და მისი ცოლის ყურით რომ მოესმინათ, იქნებ ქალებს უმისამართო ან გამიზნული წყევლა წამოსცდენოდათ, მაგრამ დროის უკუღმართობას გასჯიბრებოდნენ — იხტიბარს არ იტეხდნენ და მაინც მღეროდნენ, ხოლო, როცა სიმღერა დაასრულეს, დაძაბულობისგან ქანცი ჰქონდათ განყვეტილი.

საისრელთა ხმები კედელზე მდგომ მცველებსაც ესმოდათ. მათ თოფები მოემარჯვებინათ და გულგრილად გასცქეროდნენ ფერდობებს შეფენილ ფარლალა სახლებს. სიმღერამ უსაზღვრო სევდა მოჰგვარათ. თვალწინ დაუდგათ შორეულ სანაპიროებზე საკრავების თანხლებით მოცეკვავე წვივმაღალი, სიცოცხლით სავსე ქალიშვილები და გამუდმებით მათი მხიარული სიცილი ჩაესმოდათ. როგორ არ ჰგავდა იმ შორეულ სანაპიროელთა და საისრელთა მხიარულება ერთმანეთს. ან რა ემხიარულებათო, ფიქრობდნენ და ფერდობებს უკან წამომართულ ოირემეს მთებს გაორებული გრძნობით გაჰყურებდნენ.

ყოველ ღამით იქიდან ქუჯისა და მისი მეგობრების გამოჩენას ელოდნენ. დილით თვალის მოსატყუებლად

რომ მიემართებოდნენ, ერთმანეთს არწმუნებდნენ, ჩანს, კედელთან მოახლოების სურვილი საერთოდ დაკარგესო.

... ორი კვირის თავზე სროლის ხმა ისევ გაისმა..

საისრელები ფერდობებზე კედლის მცველთა გამოჩენას შიშატანილები ელოდნენ. გუმანმა არ უმტყუნათ, ცოტაც და, მცველები კედლიდან დაეშვნენ და სოფლისკენ ამავე ბილიკებს აუყვნენ.

მოედანზე შეყრილ სოფლელებს ამჯერად მხედრულად ჩაცმული ახმახი გამოეჭიმა და კედლის კომენდანტად გააცნო თავი. მისი თქმით, ქუჯის რაზმს, სანამ მცველები კედლის დანგრეულ ნაწილთან ტრიალებდნენ, ძალა სხვა ადგილას ეცადა. კომენდანტად ნოდებულმა, ქუჯის მშობლები ხალხის წინ გამოიყვანა და „გაურჩებულთა“ ადგილსამყოფელის გამჟღავნება უბრძანა. ლუკა და მისი ცოლი თავჩაქინდრულები იდგნენ და დუმდნენ. როცა მათთან ვერაფერი გააწყო, მაგათ ერთ მშვენიერ დღეს დავიჭერთ და თქვენსავე თვალწინ ჩამოვახრჩობთო, დაემუქრა. კარგა ხნის ბაქი-ბუქის მერე კი ბრძანა, სოფლელები დაღამებამდე მოედანზე გაუნძრევლად მდგარიყვნენ და მცველთა რაზმითურთ ბილიკებს ჩაუყვა.

საისრელები მცხუნვარე მზის ქვეშ რამდენიმე ხანს მართლაც უძრავად იდგნენ. არავინ ნუნუნებდა. ქალები თავიდან ჩუმად იყვნენ, გაქვავებული სახით გასცქეროდნენ კედელს. შემდეგ კი ისეთი მჭახე ხმით მოჰყვნენ ლაპარაკს, გეგონებოდა, ვიღაც უჩინარს საკამათოდ ინვევდნენ. კაცებს სიტყვას ბანზე უგდებდნენ და კედელზე მდგარ თოფმომარჯვებულ მცველებს მუშტად შეკრულ დაძარღვულ და ნაჯაფარ ხელებს ძალუმად უქნევდნენ.

საღამოს, როცა ყველამ თავის სახლს მიაშურა, შინდაბრუნებულმა კაცებმა კიდევ უფრო აშკარად იგრძნეს ქალების უკმაყოფილება. ესმოდათ, „თავს-ლაფიც კი დაგასხითო!“ — მათი მისამართით ვითომ,

სხვათა შორის რომ გამოსცრიდნენ ამრეზილები, შემდეგ ქვაბებს ისეთ რაკარუკს აუტეხავდნენ, მოთმინებიდან ვის არ გამოიყვანდნენ.

ერთი ყველაზე ქვისნატეხა ქალი ქმარს აუხირდა თურმე, იმ ბიჭებთან მთებში შენით თუ არ წასულხარ, სირცხვილს გაჭმევო. ვისრაში გამოადგებაო, უფიქრია და წაუყრუებია კიდეც ქმარს, მაგრამ დილით გამოღვიძებულს თავის გვერდით ქალის მაგიერ ფარდაგში გახვეული მუთაქა დახვედრია.

იმ ღამეს საისრე ორმოცდაათამდე კაცმა დატოვა.

კედლის მცველები საგონებელში ჩაცვივდნენ. ქუჯის მომხრეებმა სოფლის გასწვრივ წინა ღამეზე ორჯერ მეტი მონაკვეთის დანგრევა მოახერხეს და ისე მიიმალნენ, მათ კვალსაც ვერსად მიაგნეს.

კედლის მცველები საისრეზე აცვივდნენ და სოფლები დაანოკეს.

მცველებს ამიერიდან აურაცხელი საქმე გაუჩნდათ: კედლის დაზიანებულ მონაკვეთებზე ხის ზღუდეებს დგამდნენ, რისთვისაც ბოძები სჭირდებოდათ, ხოლო ისინი ტყიდან იყო მოსაზიდი. მცველთა ერთი ნაწილი ხეებს ჭრიდა და ტყიდან ეზიდებოდა, მეორე ნაწილი ზღუდეს დგამდა, ხოლო მესამე — კედელს იცავდა.

„ჩამოხეტებულბმა“ ისევ წამოყვეს თავი. ეახლნენ ე.წ. კედლის კომენდანტს, ოლონდაც ნურაფერს დაგვიშავებთ და როგორაც გენებოთ, ისე გვიმსახურეთო. მათი მიზაძვით შინდარჩენილ საისრელთა უმრავლესობაც კედელთან ჩავიდა.

ამიერიდან ისინი თვითონ ჭრიდნენ, ეზიდებოდნენ და დგამდნენ ზღუდეებს, მცველები კი მათ მუშაობას თვალ-ყურს ადევნებდნენ. ზოგიერთი უკუღმართი სოფლელი თოფსაც ითხოვდა, „ღამ-ღამობით შეგცვლით ხოლმეო“, მაგრამ მცველები არ ენდნენ. ის კი არა, ახლოს არ გაიკაროთ, რამე ფანდი არ იყოს და ერთ ღამეს არ ამოგვჟუჟონო, გააფრთხილა კომენდანტმა ხელქვეითები.

მცველები გაოცებას ვერ მალავდნენ: თუ მანამდე „გაურჩებულებს“ ლამეში ერთ ადგილას აწყდებოდნენ, მალე მათ ახალ ხერხს მიმართეს — სხვადასხვა ადგილზე, ლამის სხვადასხვა მონაკვეთში ჯგუფ-ჯგუფად მიჰქონდათ კედელზე იერიში.

კედლის დაცვაში საგანგებოდ აღჭურვილი ასი მცველი ირიცხებოდა. აქედან ოცდაათი დღისით მორიგეობდა, ოცდაათი ლამით, ოცდაათიც ხერგილების დადგმას მეთვალყურეობდა, ხოლო ათი სამარქაფოდ იყო გამიზნული და ამდენ შეიარაღებულ ხალხს წესით არაფერი უნდა გასჭირვებოდა, მაგრამ მათი უსუსურობა მაშინვე გამოაშკარავდა — როგორც კი ნგრევის ხმას ყურს მოჰკრავდნენ, შიში ერეოდათ და უმისამართო ბათქაბუთქს ტეხდნენ. მათ მხარდასაჭერად სამარქაფო რაზმი მიეშურებოდა, მაგრამ სანამ ადგილამდე მიალწევდა, „გაურჩებულები“ კედლის ნანილის დაზიანებასა და მიმალვასაც ახერხებდნენ.

მცველები მთელი ლამეები კედლის მოუხელთებელ მნგრეველებს დასდევდნენ. კომენდანტი კი ქალაქში შიკრიკს-შიკრიკზე აგზავნიდა, მცველთა რიცხვი გამიზარდეთო, მაგრამ იქიდან ერთი და იგივე პასუხი მოსდიოდა — ასი შეარაღებული კაცი მაგ სანაპიროს დასაცავად სავსებით საკმარისია, ეცადეთ, ჩვენი იმედები გაამართლოთო.

მცველებს ყოველ დილით ახალი ნანგრევი ხვდებოდა. ქუჯის მონინააღმდეგე სოფლები მთებიდან ბოძებს ეზიდებოდნენ და ცდილობდნენ, მათთვის როგორმე ეამებინათ, მაგრამ ამაოდ. გამონგრეული ადგილები თვალსა და ხელს შუა მატულობდა.

კომენდანტი თავის მხრივ მცველებს სჯიდა, ჭკუას არიგებდა: თოფი იმისათვის გიჭირავთ, მიზანში ისროლოთ და არა „გაურჩებულთა“ მოახლოება გვამცნოთო. ისინიც თითქოს ყურადღებით უსმენდნენ, ითმენდნენ საყვედურებს, დასჯას და იმედს არ კარ-

გავდნენ, რომ მდგომარეობას პირველსავე შესაძლებლობაზე გამოასწორობდნენ, თუმცა იმავე ღამეს იგივე მოსდიოდათ: „გაურჩებულთა“ მოახლოებისთანავე ერთ ბათქაბუთქს ატეხდნენ და კედელზე უწესრიგო ბორიალს მოჰყვებოდნენ.

კომენდანტი ამ ამბავს ახსნას ვერ უძებნიდა. „გაურჩებულთა“ თავგანწირვაც საგონებელში აგდებდა. მათი მოუხელთებლობა ისეთ შთაბეჭდილებას ქმნიდა, თითქოს ისინი რალაც მაგიურ ძალას ფლობდნენ და ამ ძალის მფარველობით ყოველ ღამე უჩინმარინებივით ჩნდებოდნენ კედელთან, ანგრევდნენ და ასევე შეუმჩინევლად და უვნებლად გადიოდნენ სამშვიდობოზე.

თავიდან მცველები დღისით დაარხენიებული იყვნენ, რადგან საისრელები შორიახლოს ტრიალებდნენ და მუდმივად მზად იყვნენ „გაურჩებულთა“ მოახლოება ეცნობებინათ.

დროთა ვითარებაში ქუჯის ხალხი იმდენად გათამამდა, მოქმედება დღისითაც დაიწყო. რამდენიმე ხუთკაციანი რაზმი სხავადასხვა დროს სხავადასხვა მონაკვეთზე მიადგებოდა კედელს, ბზარს ბზარზე უმატებდა და როგორც კი მცველთა ან საისრელთა მოახლოებას შენიშნავდა, უჩინარდებოდა.

ერთხელ, მცველები „გაურჩებულთ“ მოულოდნელად თავზე წაადგნენ და მათთან პირისპირ შეხვედრით დაფეთებულებმა ალაღბებზე ატეხეს სროლა. კედლის კომენდანტმა და საისრელებმა შემთხვევის ადგილს რომ მიაღწიეს, ქუჯის ხალხი უკვე შორს იყო.

მიუხედავად იმისა, რომ კომენდანტი იქაურობას ყვირილით იკლებდა, მცველები სმენადახშულებივით იდგნენ და მინას დასჩერებოდნენ.

ამიერიდან „გაურჩებულები“ კედლის ნგრევას დროებით შეეშენენ და იარაღზე დაიწყეს ნადირობა. მცველები თავს იცავდნენ, მაგრამ ქუჯის ხალხი უფრო მეტ მოხერხებასა და შეუპოვრობას იჩენდა.

კედლის კომენდანტი ქალაქში კვლავ შიკრიკს შიკრიკზე აგზავნიდა და დახმარებას ითხოვდა.

მალე საქმის შესასწავლად მეთვალყურე მოავლინეს, რომელმაც კედელი და მისი დაცვა ასეთ სავალალო მდგომარეობაში რომ ნახა, ქალაქის გამგებლებს კომენდანტის შეცვლა და მცველთა რიცხვის გაორმაგება ურჩია.

საისრელები ხედავდნენ, როგორ შეესია კედელს მცველთა ახალი ცვლა, როგორ დგამდნენ მის გასწვრივ ზღუდეს (ახალმა კომენდანტმა საისრელთა დახმარებაზე დროებით თავი შეიკავა).

ახალი უფროსი წესრიგის სამაგალითო აღმსრულებლად მოეწვინა ძველ მცველებს, რომლებიც მის წინამორბედს წარამარა ქირდავდნენ: საცოდავმა იმდენი მოახერხა, თვითონ გაგვასწრო და ეს ჭკუათხელი შემოგვაჩეჩაო.

კომენდანტი გაუთავებლად იმუქრებოდა. ის უხერხემლო ვილაც ხომ არ გგონივართო, დასჩხაოდა მცველებს, რამე რომ შეეშლებოდათ ან მითითებისამებრ ნაბრძანებს ვერ შეასრულებდნენ. წინამორბედი კომენდანტი მისთვის მუდმივი დაცივნის საგანი გახდა. წარამარა არამზადად და ლოთბაზარად მოიხსენიებდა. რატომღაც ეგონა, რომ მისი ლანძვავინება თვითონ ღირსებას შემატებდა. ახალწვეული მცველები თავდაპირველად პირდაფჩენილები შესციცინებდნენ ამ უზომოდ გაამპარტავნებულ, ხეპრე და ბაქიბუქა სალდაფონს, რომლის ყოველ მუქარაზე მეორედ მოსვლის მოლოდინში იყვნენ, მაგრამ ალლო მალე აუღეს და მის დაუსრულებელ ტირადებს ბუზანკალის ბზუილადაც არ აგდებდნენ.

„გაურჩებულები“ ერთხანს კედელს არ ეკარებოდნენ. ახალმა კომენდანტმა ეს ამბავი თავის დამსახ-

ურებად მიიჩნია. აი, ნახავთ, პირველსავე გამოჩენაზე რა სასტიკად გავუსწორდებოი, — იქადნებოდა და ხელქვეითთა წინაშე საიდუმლო გეგმებით თავს ინონებდა. არაერთი გადამწყვეტი შეტევის ავანგარდში ვყოფილვარ და არხეინად იყავით, აქაც მოვახერხებ ჩემი შემართების ჩვენებასო, იკვეხნიდა.

ქუჯის ხალხი შორიდან უთვალთვალებდა სანაპიროს და ახალ კომენდანტს საკუთარ უძლეველობაში დასარწმუნებლად, შეგნებულად მეტ დროს აძლევდა.

საისრელთა ნაწილი ყოველნაირად ცდილობდა კედლის შენარჩუნებას და ყოველგვარი კავშირი განწყვიტა „გაურჩებულებთან“. ის კი არა, ოდნავ საეჭვო კაცს, ვინც მთებში გახიზნულთ თანაუგრძნობდა, ასმენდნენ. სოფლიდან გააძევეს ქუჯის დედ-მამა და რამდენიმე ოჯახი დედანშლიანად. კედლის მცველებს ერთი რომ ენიშნებინათ, ყმად დაუდგებოდნენ, ფინლებითა და კომბლებით მიეჭრებოდნენ თავისსავე თანამოძმეებს და ცხვირიდან ძმარს ადენდნენ. თავგამოდებით ითხოვდნენ ცეცხლსასროლ იარაღს, მაგრამ ახალმა კომენდანტმა უარით გაისტუმრა — თავიანთ ხალხს არ ინდობენ და, რა გარანტიაა, რომ ჩვენც არ დაგვერევიან, მაგათი გულისთვის სამოთხეს მომწყვიტეს, ამ ჯოჯოხეთში მიკრეს თავი, ყოფილიყვნენ მშვიდად, რას ერჩოდნენ ამ ყოვლად უწყინარ კედელს, რად დაუნყეს ნგრევა, ამხელა ზარაღს ვინ აპატიებთ, თქვენ ვალდებული ხართ კედელს ფხიზლად უდარაჯოთო, შთააგონებდა მცველებს.

საისრელებს კედლის კომენდანტის ამგვარ უნდობლობაზე წარმოდგენა არ ჰქონდათ, ასეთი რამ არც კი დასიზმრებიათ. დილაუთენია დგებოდნენ, მიემართებოდნენ სათევზაოდ და სალამო ჟამს ბადეს რომ ექაჩებოდნენ, ერთმანეთს შესჩიოდნენ — თევზმა რალაც იკლოო. საქმე ის იყო, დაჭერილი თევზის ნახევარი კედლის მცველებისთვის უნდა ეწილადებინათ, მა-

გრამ კედელზე გადმოკიდებულ საკმაოდ მრავალ-რიცხოვან კალათებთან რომ ჩაივლიდნენ, იძულე-ბული ხდებოდნენ, მეტი წილი მათთვის დაეთმოთ.

სოფლელებმა კედლის კომენდანტის გული მაინც ვერ მოიგეს. გამუდმებით ესმოდათ მუქარა — თაღ-ლითობას შეეშვით, ჩვენს წილს „გაურჩებულებს“ ნუ უგზავნით, თორემ საკუთარი აივნის ბოძებზე ჩამოგ-კიდებთო.

საისრელები იფიცებოდნენ, ეს როგორ გაიფიქრეთ, ასეთი რამ რა სახსენებელიაო. ცდილობდნენ, მისი ეჭვები გაეფანტათ. ყოველ დილით კვლავ უთენია დგებოდნენ, ზღვისკენ მიეშურებოდნენ, შინ გვიან ღამით ბრუნდებოდნენ და ძალისხმევას არ აკლებდ-ნენ, მაგრამ რაც დრო გადიოდა, ხელი უფრო მეტად ეცარებოდათ და საქმე ბოლოს ისე ნავსად წარიმარ-თა, მთელი კვირის თევზაობის მანძილზე ბადეს რამ-დენიმე ჭიჭყინალა მოჰყვა.

სოფლელების ნაძალადევი მხიარულება თანდათან მიინავლა. კედლის კომენდანტს ვერაფრით არწმუნ-ებდნენ, რომ თევზი მართლაც გაქრა. ტყუიხართო, გაიძახოდა და წარამარა მათი დასჯით იმუქრებოდა.

ამას ისიც დაერთო, ერთ ღამეს „გაურჩებულები“ მთე-ბიდან დაეშენენ და კედელს ზვაფივით დაატყდნენ.

საგუშაგოზე მდგომი მცველები თავიდან თვალს არ უჯერებდნენ. მოგვიანებით გონს მოეგნენ და სროლა ატეხეს. საისრელებმაც სროლითვე უპასუხეს. რამ-დენიმე ტყვია მიზანს მოხვდა. ქუჯის რაზმიდან ოთხი კაცი დაიჭრა, ერთიც მოკვდა. მცველებიდან სამი აღ-მოჩნდა დაჭრილი. კომენდანტი სამარქაფო ათეულ-თან ერთად საგუშაგოდან საგუშაგოზე დაქროდა, მაგრამ, მისდა სამწუხაროდ, „გაურჩებულები“ ვერ მოიხელთა და საკუთარი სიმამაცის სრული დემონ-სტრირების შესაძლებლობა არ მიეცა.

წირწამხდარი უფროსი ხელქვეითებთან ჩიოდა, დანგრეული კედლის განახლების შესაძლებლობა რომ

არ ჰქონდა. ხერგილების გამო წამდაუნუმ უხდებოდა კედლიდან ჩამოქვეითება, მერე ისევ მალლა აბობლება და დაუსრულებელი წონილისგან სიქა ეცლებოდა, ხოლო იმ ამბავმა, რომ „გაურჩებულებმა“ ცეცხლ-სასროლი იარაღი აღმოაჩნდათ მცველთა სროლებს საპასუხო სროლით უპასუხეს, ხომ საერთოდ წონას-წორობა დააკარგინა...

საისრელებმა ფელუკები უპატრონოდ მიყარეს და ზღვაზე სიარული ყმანვილებსაც აუკრძალეს, მაგრამ ისინი მუქარას არ ეპუებოდნენ, სახლიდან იპარებოდნენ და ანკესზე ჭიჭყინას წამოგებას დიდი მოთმინებით ელოდნენ.

მალე გული მათაც აუცრუვდათ.

ზღვა უკვე თითქოს აღარავის იზიდავდა. მთელი გულისყური კედლისკენ ჰქონდათ მიპყრობილი. ჩვენნი უბედურების თავი და ბოლო ქუჯი არისო, წამოსცდა ერთხელ ვილაცას და ეს ხელზე დაიხვიეს. ქალები წყევლიდნენ კიმოთეს ჯიმ-ჯილაგს, წყევლიდნენ ლუკას, ონოფრეს, უჩას და ყველას, ვინც კედლის დანგრევის მომხრე იყო. ისინი რომ არა, არც მებადურობას მივუბრუნდებოდით და, საერთოდ, ჩვენს სიმშვიდეს ვერავინ დაარღვევდაო, ირწმუნებოდნენ.

საისრელები ერთთავად რალაც უბედურების მოლოდინით იყვნენ გათანგული. ეშინოდათ „გაურჩებულთა“ გამო კედლის მცველებს ჯავრი მათზე არ ეყარათ და ელაქუცებოდნენ, ღვინითა და შავი დღისთვის გადანახული სანოვაგით უმასპინძლდებოდნენ.

კედლის მცველებს სოფლელები თავიდან საგონებელში აგდებდათ, მაგრამ თანდათან მათთვის მისაღები სიმართლე გაარკვიეს: საისრელები კედელს ისე შესთვისებოდნენ, სულაც არ აწყობდათ მისი დანგრევა. გუშაგები ახლა უკვე მეტი თანაგრძნობითა და ნდობით ეკიდებოდნენ სოფლელებს, მათი მისამართით მუქარას და ლანძღვა-გინებასაც კი უკლეს.

ლუკა საისრეში ისევ დაბრუნდა და კედლის მნგრეველთა მხარეზე სოფლელების გადაბირებას ცდილობდა. შინ დარჩენილი საისრელები ახლოს აღარ იკარებდნენ. ერთ დღეს ვილაცა კედლის კომენდანტთან გაიქცა და ლუკას გამოჩინა აუნყა. კომენდანტმა ბრძანა, მოხუცი შეეპყროთ და მიეგვარათ კედელთან. საისრელებმაც არ დააყოვნეს, მიესივნენ მოძღვარს, ხელ-ფეხი გვარლით გაუკოჭეს და არხთან დატოვეს, მერე კი შორიდან უთვალთვალეზდნენ. აინტერესებდათ, როდის გამოჩნდებოდა კომენდანტი, მაგრამ იგი ბერიკაცს ორი დღე და ღამე არხის პირას საგანგებოდ აყოვნებდა.

მცველები თოფმომარჯვებულნი იდგნენ კედელზე და დასჩერებოდნენ უცნაურად გარინდულ ლუკას.

მესამე დილით საისრელთა შორის ხმა დაირხა, ქუჯი მოხუცის დასახსნელად მოემართებაო. კედლის კომენდანტმა კეთილი ინება და მცველთა თანხლებით არხთან ჩავიდა.

მისი მიზანი იყო, ძალ-ღონისაგან დაეცალა და დაეთრგუნა ლუკა. კომენდანტი ამგვარად უსწორდებოდა ბედის ირონიით მასთან დაპირისპირებულთ და უდიდეს სიამოვნებას განიცდიდა, როცა მსხვერპლი მუხლზე ჩოქვით ეახლებოდა. ამ გზით იგი ყოველგვარი თავნებობის ალაგმვასა და ხელქვეითთათვის მორჩილების ჩანერგვასაც ცდილობდა.

კომენდანტი ბოლმანარევი სიხარულით იყო ატაცებული, როცა არხის პირას უპოვარივით მიტოვებულ ლუკას თავზე დაადგა.

მოხუცი მისი ფეხის ჩქამზე არცკი გატოკებულა. კომენდანტმა წამოდგომა რომ უბრძანა, სახეზე ნაკვთიც არ შერხვეია.

კედლის კომენდანტმა მცველებს მისი წამოყენება მოსთხოვა.

ორი მცველი მიუახლოვდა ლუკას, მხრებში ჩაავლო ხელი და წამოწევა სცადა, მაგრამ ძვრაც ვერ უყო.

მოხუცს სიცოცხლის ნიშანწყალი კვლავ არ ეტყობოდა. კომენდანტმა ორ მცველს კიდეც ორი მიაშველა, მაგრამ ბერიკაცს მათაც ვერაფერი მოუხერხეს. თითქოს იმ ორი დღე-ღამის განმავლობაში მოხუცს უხილავი ფესვები ღრმად გაედგა მიწაში.

— რა ხდება?!. — უკიდურესი გაოცებით წამოიძახა კომენდანტმა.

უეცრად ლუკა შეირხა, თავი მალლა ასნია და წინ მდგომით თვალი მოავლო. მის მშვიდ გამომეტყველებაში გასაოცარი ნებისყოფა და ქედუხრელობა იგრძნობოდა, რამაც მცველები ერთიანად შეაწირიალა.

მოხუცმა მზერა კედლის კომენდანტზე შეაჩერა. იგი გაჩხიბულივით იდგა და სიტყვებს ამაოდ ეძებდა. რამდენჯერმე სცადა მისი მომნუსხველი მზერისთვის თავი დაეღწია. ბოლოს, როგორც იქნა, ძალა მოიკრიბა და ფეხზე წამოაყენეთო, წამოიკნავლა.

მცველები ისევ მიახლნენ მოხუცს. მკლავებზე, მხრებზე, ზოგამაც კანჭებზე წაავლო ხელი.

ვერც ახლა უყვეს ძვრა.

დამფრთხალმა მცველებმა კედლისკენ დაიხიეს. კომენდანტმა ხელები გააფარჩხა, დაბრუნდით, თორემ დაგხოცავთო, შეჰყვირა.

მცველები არ დაემორჩილნენ.

ლუკა ნელ-ნელა წამოიმართა, გასწორდა, ცას ახედა, წუთით გაირინდა, მერე ერთი ღრმად ამოიქშინა, მკლავები მძლავრად გასწია, გვარლი დამპალი ბანარით შემოიფლითა, დაიხარა, ფეხები გაითავისუფლა, ნაფლეთებად ქცეული გვარლი კედლის მცველების მიმართულებით მოისროლა, მიტრიალდა და დაიძრა.

კომენდანტს მეტყველების უნარი წაერთვა. გაოგნებული სახით მიაჩერდა აუჩქარებლად მიმავალ, თმაანენილ მოხუცს. ხოლო, როცა იგი საკმაო მანძილით დაწინაურდა, გამოერკვა, კედლის ძირას მიყუყულ, ნანახითა და განცდილით შეძრწუნებულ მცვე-

ლებს დაერია, ესროლეთო.

მცველებს იარაღი ხელიდან უცვიოდათ, „ღმერთო, გვიშველეს!“ თუ „ღმერთო, დაგვიფარეს!“ ლულულულებდნენ და უფროსის მიერ შემოსარტყმელად მოქნეულ დამბაჩას ირიდებდნენ. როცა კომენდანტი დარწმუნდა, რომ მცველები საბოლოოდ დაიბნენ, დამბაჩა თვითონ შემართა და ლუკას დამიზნებით ესროლა.

დამბაჩის ხმამ ქუხილით გადაუარა საისრეს.

სოფლელები თავინთი სახლების აივნებზე გამოიშალნენ, მერე ბილიკებზე დაეშვნენ და არხის გასწვრივ უვნებლად მიმავალ ლუკას თვალი მიაპყრეს.

კომენდანტი დამბაჩის სროლით გამოეკიდა მოხუცს. ბერიკაცი იმგვარად მიაბიჯებდა, თითქოს სროლის ხმა საერთოდ არ ესმოდა, უკან ერთხელაც არ მოუხედავს.

კომენდანტი ამაოდ ცდილობდა, მიახლოებოდა ზომიერი ნაბიჯით მიმავალ ლუკას. მისი ნასროლი მიზანს სცდებოდა და ამით გაგულისებული ცახცახმა აიტანა. თანდათან ჩამორჩა, შედგა და დამბაჩა მიწაზე დაახეთქა.

საისრელებმა ისიც დაინახეს, როგორ გასცდა ლუკა კედლის სამანს და როგორ მიეფარა ჰორიზონტს მისი მხცით მოსილი თავი, როგორი მოქანცული ნაბიჯით მილასლასდა კომენდანტი არხამდე, პირქვე დაემხო და მიწას მუშტები რანაირი გამეტებით დაუშინა...

მიუხედავად იმისა, რომ ბადეს თევზი არ მოჰყვებოდა, საისრედან ზოგიერთი მაინც გადიოდა გრძელსა და მომქანცველ გზას და ბედს ცდიდა.

ერთხელ, ზღვაზე დილაბინდისას ნასული მეზადური სულმოოუთქმელად ამოვარდა ფერდობებზე და

არაადამიანური ხმით უხმო სოფლელებს.

საისრელები მისმა სასონარკვეთილმა ყვირილმა შეაძრწუნა და დიდინ-პატარიანად სახლებიდან გამოიშალნენ.

— კედელს რომ გავცდი, — ყვებოდა გულამოვარდნილი მეზადური, — ზღვის უცნაურმა დუმილმა გამოგნა. ხომ არ დავყრუვდი-მეთქი, გავიფიქრე, მაგრამ ზღვას რომ მივუახლოვდი, გასაოცარი რამ დავინახე: ზღვა ნაპირს შეჰყინვოდა და ადგილიდან არ იძვროდა!..

საისრელებს არასოდეს სმენოდათ „თავიანთი“ ზღვის გაყინვა, მით უმეტეს, დაუჯერებელი ჩანდა ეს ამბავი შუაგულ თიბათვეში, როცა გაუსაძლისი ხვატისგან სულის მოთქმა ჭირდა.

— ფელუკა რომ გადავაბრუნე და წყალთან მივაჩოჩე, შიგ ვერ შევაცურე. მერე ბადე ვისროლე. ზღვის ხორკლიან ზედაპირზე გაიბლანდა და როცა მის გამოსატანად შესვლა ვცადე, ნებოვანი, ბლანტი მასა ჯერ ფეხებზე შემომეტმასნა, მერე დაიხია, მთელი ძალით მომანვა და ნაპირზე გამომავდო... ყველაფერი ჯერ სიზმარი მეგონა, მაგრამ ზღვას რომ დავაკვირდი, ფეხმძიმე დედაკაცის მუცელივით ისე იყო ამოზურცული, თავზარი დამეცა!..

საისრელებმა მეზადურს მაინც არ დაუჯერეს, მაგრამ მან სოფლელთა უთავბოლო ყაყანზე საჩვენებელი თითი ზღვის მხარეს გაიშვირა და ნიშნის-მოგებით წამოიძახა:

— აბა, ყური მიუგდეთ!

სოფლელებმა ხმა გაკმინდეს და კედელს იქით განფენილ ზღვას შეშფოთებით მიაჩერდნენ.

საისრედან ზღვა უძრავი ჩანდა. როგორც ახსოვდათ, შორიდან იგი ყოველთვის ასე გამოიყურებოდა და ვერავითარი ცვლილება ვერ შეატყვეს.

მათი ყურადღება უფრო ირგვლივ დასადგურებულმა სიჩუმემ მიიპყრო.

ეს არ აგონებდათ არც ღამის მშვიდ მდუმარებას, როცა, მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანები, ცხოველები და ფრინველები ძილს ეძლევიან, სოფელი სხვადასხვა იდუმალი ხმებით ივსება, მინის ყოველი გოჯი თითქოს შეთანხმებული რიტმით სუნთქავს. არც მოსალოდნელი ავდრის წინ მიდამოს წამიერ გარინდებას ჰგავდა. თითქოს ყოველი სულიერისაგან დაცლილიყო დედამინა ან რალაც დიდი უბედურების წინათგრძნობით შეძრულს სუნთქვა ჩაეხშო.

ერთ ქალს გაკვირვების შეძახილი აღმოხდა. ეს ხმა მეხის გავარდნასავით გაისმა ამ უჩვეულო მდუმარებაში და საისრელებს შიშის ზარი დასცა.

გვერდით მდგომებმა ქალს პირზე ხელი ააფარეს და თითქოს სულიერი ყოფილიყო, ყური ხომ არ მოჰკრაო, ზღვისკენ შიშით გაიხედეს, მაგრამ იქიდან ჩქამიც არ ისმოდა.

გაოგნებული ხალხი ავის მაცნე მეზადურის კვალზე დაიძრა.

ისინი ერთი აზრით იყვნენ შეპყრობილი: ზღვის ახლოდან დანახვა სურდათ და იმედს ჯერ კიდევ არ კარგავდნენ, მეზადურს მისი გაყინვა თუ შედედება მოეჩვენებოდა ან სულაც ჩვენი გაცუცურაკება სურსო, მაგრამ სიჩუმეს რომ აყურადებდნენ, საცნაური ხდებოდა, ირგვლივ რალაც შეცვლილიყო, რალაც ახალი დანყებულები და გარემოს ეს უცნაური გარინდებაც სწორედ ამის მიმანიშნებლად მიიჩნიეს...

სუსტი ნიავიც კი არ იძვროდა. ირგვლივ ყველაფერი სიჩუმეს დამორჩილებოდა. ხეები ტოტებჩამონურულნი იდგნენ და თითქოს გაცუცუებით დასჩერებოდნენ ზღვისკენ გულისფანცქალით მიმავალთ.

ყოვლისმომცველ სიჩუმეს ჭიჭყინა თუ ონავარი ბავშვებიც მოენუსხა. ისინი უფროსების სახის გამომეტყველებას აკვირდებოდნენ და მოუთმენლად სწადდათ შეეტყოთ, თუ რად აღმოხდა მეზობელ ქალს

ასეთი შემზარავი კვილი, ვიღაცებმა რად ააფარეს პირზე ხელი, მერე სირბილისგან დაოსებულ მებადურს კვალზე რად გაჰყვნენ...

საისრელები კედლის დასასრულს რომ მიუახლოვდნენ, გახევდნენ.

მათ წინ მომაკვდავივით სულთმობრძავი ზღვა განოლილიყო, რომელსაც მებადურის თქმისა არ იყოს, ადამიანის მუცლის ფორმა მიეღო.

თავზარდაცემულებს ერთდროულად ხმამალალი ოხვრა აღმოხდათ.

ოდნავ დახანებით, სოფლებმა მათთვის სრულიად უცხო, მონოტონურ ბგერას მოჰკრეს ყური. თავიდან ეს ბგერა ადამიანის გულის ძგერას მიახლოავს და შვებით ამოისუნთქეს, მაგრამ როცა მიხვდნენ, რომ ამ ხმას ზღვა გამოსცემდა, შიში და სასონარკვეთილება ერთდროულად დაეუფლათ. უჩვეულო ბგერა თავიდან ძლივს ისმოდა, თუმცა თანდათან დაინმინდა და მკაფიოდ ახმიანდა.

ვიღაცამ თქვა, დახეთ, ჩვენი ზღვა დაორსულებულაო.

ეს სიტყვები ხუმრობას ჰგავდა, მაგრამ არავის გასცინებია, რადგან ზღვა მართლაც მუცელქმნილს ჰგავდა, და ეს მუცელი ნაპირიდან შორს, შემალღებულ ადგილზე მრგვალი, ჭიპისმაგვარი გამჭვირვალე სხეულით ბოლოვდებოდა.

საისრელები თვალსვერწყვეტდნენამონოტონურად მფეთქავ სხეულს და იქიდან დაძრულ ზვირთებს, რომლებიც ნაპირისკენ სხმარტალით ცდილობდნენ გამოჭრას, მაგრამ წინააღმდეგობას აწყდებოდნენ და ზღვის ზემოდან გადაჭიმულ მქრქალი შეფერილობის ხორკლიან გარსქვეშ უჩინარდებოდნენ.

საისრელთა წინაშე განოლილი ფენა, მიუხედავად იმისა, რომ შინაგანი ბიძგებისგან ირწეოდა, გაყინულს ჰგავდა და თითქოს ძალას იკრებდა, გაერღვია ეს გახევებული ზედაპირი, გამოელნია იქიდან, მირიად

თავანყვეტილ ზვირთად, ტალღად და ჭავლად მოსდებოდა გაყურსულ სანაპიროს და ზათქითა და მღელვარებით გაეცოცხლებინა...

სოფლებს ბინდმა ისე მოუსწრო, ადგილიდან ფეხის მოცვლა და ნანახის გააზრებაც კი ვერ მოახერხეს, ხოლო როცა დაღამდა, ვიღაცამ დაღლა ახსენა და უამური შთაბეჭდილებისგან დაქანცულნი საისრეს გზას ლასლასით დაადგნენ.

კედელზე მცველები არ ჩანდნენ. ხომ არ გაიქცნენო, გაიფიქრეს საისრელებმა, მაგრამ სოფელს რომ გაუსწორდნენ, კედლის ძირას თავშეყრილებს მოჰკრეს თვალი. მათ დანახვაზე კომენდანტმა მცველებთან ჯაფლანს თავი ანება.

— გამაგებინეთ, რას გვიპირებს, ა?! — გველნაკბენივით შესძახა, თითოთ ზღვისკენ მიანიშნა და მათ შესახვედრად გამოეშურა. — ამათ არაფერი ესმით, შეაყარე კედელს ცერცვი... იქნება თქვენ მაინც ამიხსნათ, რას მოასწავებს ყოველივე ეს!

საისრელები დუმდნენ. ან რა უნდა ეპასუხათ, როცა ასეთი უცნაური რამ მანამდე არც ენახათ და არც გაეგონათ. თვით „ჩამოხეტებულები“, რომელთაც ბებეისერში ჩამოსვლამდე ვინ იცის, სად არ ებორიალათ, მსგავს მოვლენას ვერ იხსენებდნენ და მხრებს იჩეჩავდნენ.

— ახლა ვხვდები, ვისი ნამოქმედარიცაა ეს. ვიცი, იმ ჯადოქარმა მოხუცმა ჩვენს გასამწარებლად მოიფიქრა ყველაფერი! — დაასკვნა კედლის კომენდანტმა..

ამ ცნობით გაოგნებული საისრელები ისევ დუმდნენ.

— რას ჩაგვარდნიათ ენა! — იჭექა კომენდანტმა. მერე ნიშნის მოგებით მოავლო ხალხს თვალი და დაამატა: — ნამდვილად მისი გაჩხიბულია ზღვა. ისაა ამ უბედურების ავან-ჩავანი. ლუკასნაირი ჯოჯოხეთის მოციქულები ჯადოქრობით მთებს სძრავენ თურმე. აგერ, მის ნამოქმედარს თვითონაც ხედავთ!

საისრელებმა უნებურად ზღვას მიუგდეს ყური. რაც დრო გადიოდა, მისი ძგერის ხმა სულ უფრო მკაფიო

და აუტანელი ხდებოდა.

სოფლები ფიქრით ლუკას გადასწვდნენ. გაახსენდათ, ყოველ მის გამოჩენას და ქადაგებას როგორი ქილიკით ხვდებოდნენ. კედლის გამგებლის თქმისა არ იყოს, ჩანს, იგი მართლაც ყოვლისშემძლე ყოფილა და დასანანია, ჩვენივე უვიცობით ხელი რომ ვკარითო, გაიფიქრეს და იმის მაგივრად, რომ საკუთარ თავზე გაბრაზებულიყვნენ, მოხუცზე დაიბოდმნენ.

მცველებს კედელთან დარჩენის ემინოდათ და ფერდობებისკენ მიმავალ სოფლებს გაეკიდნენ.

იმ ღამეს საისრელებსა და კედლის მცველებს თვალი არ მოუხუჭავთ. კაშკაშა მთვარის შუქზე საისრედან უკვე გარკვევით მოჩანდა უძრავი, მაღლა აზიდული ზღვის კონტურები. რაც დრო გადიოდა, მისი ძგერის ხმაც თანდათან ძლიერდებოდა.

კედლის მცველები და საისრელები შიშნეულად გასცქეროდნენ ზღვის ვერცხლისფრად მოციანვე ზედაპირს. თავს იიმედებდნენ, იქნებ ყოველივე ეს მოჩვენებაა და ხვალ დილისთვის გაქრეს კიდეცო, მაგრამ მეორე დილას სანაპიროს რომ გახედეს, თმა ყალყზე დაუდგათ.

კედელი და მის მიღმა აღმართული შენობები ვეება მუცელივით ამოზნექილ ზღვასთან შედარებით ბავშვის სათამაშოებივით მოჩანდა. ჭიპის მსგავსი სხეული კი ძალუმად ფეთქავდა და კედლისკენ ისე იხრებოდა, თითქოს მისი უკეთ დანახვა სურვებოდა.

გუშაგებმა, როგორც იქნა, შიშს სძლიეს, საისრეს ბილიკებს ნელ-ნელა ჩაუყვნენ და კედელზე ავიდნენ.

თვალს არ დაუჯერეს, როცა დაინახეს, რომ სიმაღლის მიუხედავად ზღვას ნაპირი გოჯითაც არ გადმოელახა, ხოლო მისი გარსი უფრო გამქრქალეულიყო.

კედლის კომენდანტი სოფლებს ჩააცივდა, ზღვისთვის პირვანდელი სახის დაბრუნება მხოლოდ ლუკას

შეუძლია და ნებით თუ არა, ძალით მაინც მომგვარეთო.

საისრელები ლუკას ხელში ჩაგდების სურვილით აღენთნენ. კომენდანტს აღუთქვეს, უეჭველად მოგიყვანთო და მთებისკენ დაიძრნენ. მათთან ერთად წასვლას მცველებიც აპირებდნენ, მაგრამ უფროსმა მათ თავი კედელთან მოუყარა, აქაოდა, ზღვამ სახე და ნირი როგორაც არ უნდა იცვალოს, ჩვენ ჩვენი მოვალეობა გვაკისრია, კედლის წუთით მიტოვების უფლება არა გვაქვსო.

კომენდანტისთვის წინააღმდეგობის განწევას აზრი არ ჰქონდა.

კედელზე ჩამწკრივებულ მცველებს თოფი ჰქონდათ მომარჯვებული. უფროსი მათ თვალს არ აცილებდა და რიხიანი შეძახილებითა და უაზრო შეგონებებით გულს უწყალებდა.

მცველები იმედოვნებდნენ, ღამით მაინც გვალისებს დასვენებასო, მაგრამ მას არაფრის გაგონება არ სურდა. კედლის შიგნით სადგომი მოიწყო და ხელქვეითებს იქიდან ადევნებდა თვალს.

სოფლის მდუმარებას ზღვის ამობურცული, ჭიპის-მაგვარი სხეულის ძგერალა არღვევდა. საისრელებს შინ ბავშვები და უძლური მოხუცები დაეტოვებინათ, რომლებიც ღამ-ღამობით არამცთუ კარში გამოსვლას, ქრაქის ანთებასაც ვერ ბედავდნენ, ხოლო დღისით უმთავრესად თავიანთი გამოყრუებული სახლების სარკმლებთან იყვნენ ატუზული ან ლანდებივით დაბორიალობდნენ ეზოებში და მთებისკენ წასულთა დაბრუნებას მოუთმენლად ელოდნენ...

ზღვა კი, იმის შემდეგ, რაც გარკვეულ სიმაღლეს მიაღწია, გარეგნულად უწყინრად გამოიყურებოდა,

მაგრამ უხსოვარი დროიდან მის ზვირთთა ზათქს შერვეულ საისრეში დარჩენილთათვის ჭიპისმაგვარი სხეულის მონოტონური ძგერა უცხოდ და შიშის-მომგვრელად რჩებოდა და ეს უფრო აფრთხობდათ, ვიდრე მალლა აზიდული, გახვევებული ზღვის ცქერა.

საისრელები ორ კვირაზე მეტს ეძებდნენ ლუკას და „გაურჩებულთ“, მაგრამ ვერსად მიაკვლიეს და საგონებელში ჩავარდნილებმა სოფელში დაბრუნება გადაწყვიტეს.

სოფელს მოახლოებულებს შემდეგი სურათი წარმოუდგათ: ზღვის გარსს მუქი ჟანგისფერი გადაჰკვროდა, თავად ზღვა უსაშველოდ მალლა აზიდულიყო, ჭიპისმაგვარი სხეული წრიულად გაშლილიყო და ძალუმად ფეთქავდა. მისი მონოტონური ძგერა მთელ სანაპიროს და საისრეს აყრუებდა. თოფმომარჯვებული მცველები არხთან ჩამწკრივებულიყვნენ და კედელზე მდგომ, ზღვისკენ პირმიქცეულ კაცს თვალს არ აცილებდნენ.

სოფლელები არხს რომ მიუახლოვდნენ, გაოცება ვერ დაფარეს.

კედელზე ქუჯი იდგა.

ზღვას მიჩერებულმა ხელები მალლა შემართა და რალაც წამოიძახა.

ჭიპისმაგვარი სხეული გაიტრუნა. ძგერა თანდათან ნაზი და მელოდიური გახდა. „დინ, დონ... დინ, დონ...“ — საათის მექანიზმივით მარცვლავდა და სადაცაა მიყუჩდებაო რომ იფიქრებდით, ხმას ისე აუნევდა, მუქარასავით გაისმოდა. საისრელები გულმოდგინედ უგდებდნენ ყურს, მაგრამ იგი ვერც ერთ ნაცნობ ხმას ვერ მიახმავსეს.

ქუჯი საისრესკენ შემოტრიალდა.

ზღვა მკვეთრად აძგერდა.

— ორი დღის წინ თვითონ გამოგვეცხადა. რამე თუ არ იღონა, ცოცხალი ვერ წამივა! — აუნყა სოფლებს კედლის კომენდანტმა.

— კი მაგრამ, მაგას რა შეუძლია, ლუკა რომ იყოს, კიდევ გვესმის! — აღმოხდათ ნანახითა და მოსმენილით დათრგუნულ საისრელებს.

— ეს ჯადოქრობაში ლუკას არაფრით ჩამოუვარდება. თუ კეთილს ინებებს და ამ გაქვავებულ მასას ისევ წყლად აქცევს, სიცოცხლეს შევუნარჩუნებ, არადა, ყველაფერი თავს დააბრალოს! — იყო კომენდანტის პასუხი.

საისრელები ამ ცნობას დუმილით შეხვდნენ. ნამალევად შეჰყურებდნენ კედელზე მდგომ ქუჯის, შემდეგ სინდისის ქენჯნა იგრძნეს და უნებურად თავი ჩაქინდრეს, მაგრამ რამდენიმე ხანში მათი უმეტესობა თვალს ვერ წყვეტდა ჭაბუკს და თუმცა გარეგნულად არ ავლენდა, სიხარულს ვერ უმკლავდებოდა. ზოგი ვერ მიმხვდარიყო, რა ახარებდა: ის, რომ ქუჯი სხვის მაგიერ იდგა კედელზე და პასუხისმგებლობა ეკისრებოდა კედლის ნგრევის, მცველთა არაფრად ჩაგდების, კომენდანტის თქმით, ზღვის გადაგვარების გამო, თუ ის, რომ ისევ მხნედ და შეუპოვრად გამოიყურებოდა.

ქუჯი კვლავ თანამზრახველებს ეძებდა მათ შორის, მაგრამ როცა მხოლოდ არაფრის მთქმელ, გაქვავებულ სახეებს წააწყდა, თავისთვის გაიფიქრა:

„უფალო, თვალი აუხილე და შეენიე ამ დაბეჩავებულ ადამის შვილებს, აღადგინე და ძალა მიეც, რომ ოდენ საბალახოდ მიშვებულ პირუტყვთ აღარ ემსგავსონ!“

ამასობაში, საისრელებს ერთი ჩია ტანის ბერიკაცი გამოეყო. უკბილო, ჩაშავებული ხახა დააბრინა და რალაცის თქმა დააპირა, მაგრამ ჯერ გაუბედავად გახედა ხალხს და იქიდან რომ წააქეზეს, აძრახდა:

— შე კაი დედ-მამის შვილო, სანამ სულ არ დაგვაქცევ, არ შეგვეშვები? ის ამოსაგდები ლუკა და შენ ძაან კი

უკირკიტებით ამ კედელს, მაგრამ აგერ ევა და აგერ შენც. სოფელს ველარსად წაუხვალ, საქმეს ისე გაგიხდიან, იქნება ჯოჯოხეთი სამოთხედ მოგეჩვენოს...

მის სიტყვებზე საისრელები ერთხმად აყაყანდნენ. მხარდაჭერით გათამამებული ბერიკაცი უფრო გაცხარდა:

— ახლა ეს ზღვაც რომ გადარიეთ?! ეს რა ჭირი და დოზანა დაგვატეხეთ, კაცო, ვერ გაიგებ წყალია, თხლეა თუ რა ვიცი. აგვიხსენი, რად გახდა ასეთი, უწინდებურად რად არ ბრდღვინავს და სანაპიროს რად არ აცოცხლებს, ჰა?!.

ქუჯი საისრელთა გნიასს მოთმინებით უსმენდა. თანასოფლელები კი შეძახილებითა და ყვირილით ცეცხლს უკიდებდნენ ერთმანეთს და მისკენ მიინევდნენ...

ონოზრა

თევზის გაქრობა და ზღვის გახევება სოფლელებზე ადრე შევნიშნეთ. ზღვისპირიდან ყოველი ამოსვლისას, სასონარკვეთილი ქუჯი, რა ხდება, ვერ გამიგია, სოფლელები ჯერ-ჯერობით ვერაფერს მიმხვდარან და სიმართლეს რაც უფრო გვიან შეიტყობენ, იქნება მათთვის უმჯობესი იყოს, რადგან ისედაც გზა-კვალ არეულებს ეს ამბავი მთლად ბოლოს მოულებსო, გაიძახოდა.

მართლაც, სანამ ზღვამ გარსი არ გადაიკრა, სოფლელებმა მისი გამკვრივება ვერ შენიშნეს, ხოლო როცა ნახეს, იფიქრეს, ყველაფერი ერთბაშად, ერთ ღამეში მოხდაო, მაგრამ ჩვენ ხომ ვიცოდით, ზღვა თვეების მანძილზე ბლანტდებოდა და ეს გასაოცარი მოვლენა იმის შემდეგ დაიწყო, რაც კედელზე მცველები ჩამოაყენეს.

საისრელთა მუქარის მიუხედავად, ქუჯი ყოველ ღამე ჩადიოდა კედელთან და წყალს სინჯავდა.

ზღვის აგრერიგად გარდასახვამ კედლის ნგრევა გადაგვაზინცა. ყურს ჭრიდა ფენმძიმე ქალის მუცელივით მალლა აზიდული ფენის ძვერა. იგი თითქოს რალაცაზე მიგვანიშნებდა. ქუჯი ამბობდა, ზღვა შურისძიებას აპირებს, სოფლელებმა ადამიანური ღირსება რომ დაივიწყეს, ამ გულფუტურო კედლის წინაშე ქედი მოიდრიკეს, უარი თქვეს თავიანთ წარსულზე და უმსგავს ცხოვრებას დაადგნენ, იმის გამოო.

გაუგებარი იყო, შური რანაირად უნდა ეძია ზღვას. თუ ჩვენი დაქცევა ჰქონდა განზრახული, რალას მაგრდებოდა?.. არადა, ქუჯის ამოჩემებული ჰქონდა, სათითაოდ ყოველ ჩვენთაგანზე იძიებს შურს, რასაც ვიმსახურებთ კიდევცო.

გუშაგებს ქუჯი კომენდანტისთვის რომ მიუგვრიათ, ზღვა შენი გამკვრივებულიაო, დაუდანაშაულებია. ქუჯის სიმწრისაგან გასცინებია. რომ შემძლებოდა, რალა გავამკვრივებდი, კედელს დავატაკებდი და მიწასთან გავასწორებინებდიო, მიუგია.

კომენდანტს საისრელები დაურწმუნებია, ზღვის აგრერიგად გახვევა ლუკასი თუ არა, ქუჯის ბრალიაო და უგუნურებს მის ჩასაქოლად გაუნევიათ. ჯერ ზღვას პირვანდელი იერი დაუბრუნოს, მის ჩაქოლვას ყოველთვის მოესწრებითო, უცდია კომენდანტს მათი დაშოშმინება, მაგრამ გაგიგიათ? კიდევ კარგი, გუშაგებს უმარჯვიათ და საისრელები ფერდობებზე აურეკიათ.

ამ დღიდან მოყოლებული, კომენდანტის მითითებისამებრ, სოფლელები სათითაოდ ჩადიოდნენ კედელთან და ეკითხებოდნენ ქუჯის, რას იქმოდა ზღვის მოსარჯულებლად. ძალას არ ვაკლებო, პასუხობდა იგი, მაგრამ იჭვნეულად უსმენდნენ. მერე ჭკუას არიგებდნენ, ემუქრებოდნენ და თითქოს მძიმე მოვალეობა მოეხადოთ, მეზობლებთან მიიჩქაროდნენ, რომ სიტყვა-სიტყვით გადაეცათ, რას ითხოვდნენ თვითონ, რა უპასუხათ ქუჯიმ, რანაირად დაემუქრნენ, მათმა

მუქარამ როგორ გაჭრა...

ყოველ საისრელს მტკიცედ სწამდა, რომ თუ ქუჯის თვითონ დაარიგებდა, ასე და ასე ეხვეწე ზღვასო ან დაემუქრებოდა, სოფელს რაღაც სამსახურს გაუნევდა და ამის შეგნებით შთაგონებულნი დაულღელად მიმოდიოდნენ კედელსა და სოფელს შორის.

ზღვა კი, იმის შემდეგ, რაც გარკვეულ სიმაღლეს მიაღწია, უძრავი გახდა და უძლურად ფეთქავდა. ქუჯი ერთთავად ზღვას იყო მიჩერებული. სოფლელები მოსვენებას არ აძლევდნენ. ემუდაროს, უბრძანოს, დაემუქროს და როგორც უნდა, ისე დაგვიბრუნოს უწინდებული ზღვაო. როგორც კი ჭაბუკს გაჩუმებულს შენიშნავდნენ, რას დადუმდი, ხმა ამოიღო, უყვიროდნენ.

ზღვა ზოგჯერ ისე იყო გაყურსული, თითქოს სოფლის მაჯისცემას უგდებდა ყურს. მერე ხანგრძლივი დუმილით თავგაბეზრებულივით იქუხებდა და კედლის მცველებსა და საისრელებს შიშის ზარს სცემდა.

საისრელები ცდილობდნენ, გამაყრუებელი ხმაური რომ მიხელდებოდა, დაესვენათ, წაეთვლიმათ ან ადრე წამოწყებული საქმე გაეგრძელებინათ, მაგრამ სწორედ მაშინ, როცა თავს დაიარხებინებდნენ, ქუხილი მეტად არ განმეორდებო, ზღვა დადარაჯებულივით იხუვლებდა და ყველას, დიდიან-პატარიანად ფეხზე წამოყრიდა. შინ მყოფნი აივნებზე გამორბოდნენ, მთებში მყოფნი გადასახედისკენ მიიჩქაროდნენ და გასცქეროდნენ ზღვას, რომელსაც გარეგნული ცვლილება არ ეტყობოდა და უწყინრად იყო გატრუნული. მერე ბუზლუნ-ბუზლუნით უბრუნდებოდნენ საქმეს თუ ძილს, მაგრამ ვერც საქმეს უდებდნენ გულს, ძილი ხომ არა და არ ეკარებოდათ.

დროთა განმავლობაში გუშაგებმა შენიშნეს, საკმარისი იყო თოფი შეემართათ, რომ მაშინვე ცას და მიწას ქუხილით გააყრუებდა ზღვა. კარგა ხანს ვერ ამხელდნენ ამას. კედლის კომენდანტი კი მათგან

მუდმივ მზადყოფნას ითხოვდა და სანამ ყველაფერს თვითონ არ შეესწრო, შავ ღღეს აყრიდა.

შეშფოთებულმა გუშაგებს უბრძანა, თოფები დახრილი სჭეროდათ, ხოლო მათი შემართვისთვის მკაცრი სასჯელი დაანესა.

კედლის კომენდანტს მეორე თავსატეხიც დაატყდა: ზღვის უჩვეულო გაყინვის გამო (თუ როგორ ეწოდებინა, თვითონაც არ იცოდა), ქალაქში საჩივარი ჰქონდა გაგზავნილი, რის მიმართაც, მისდა მოულოდნელად, მმართველობამ შესაშური დაინტერესება გამოიჩინა.

მაღე სანაპიროს ქალაქიდან მოვლინებული უცნაურად ჩაცმულ-დახურული ხალხი მოედო. როგორც საისრელებმა შეიტყვეს, მათი უმეტესობა საქვეყნოდ სახელგანთქმული სწავლულები და მისნები იყვნენ.

მეცნიერები დიდხანს უტრიალებდნენ ზღვას. რა არ მოიგონეს, ფერდობელთათვის გაუგებარ, უცხო სიტყვებს გაიძახოდნენ, ნამდვილად ამა და ამ მიზეზით არის გამკვრივებულიო. მისი შემადგენლობის დასადგენად ლითონის პრიალა ხელსაწყობში ყრიდნენ სილას და სანაპიროს შემოგარენში დახვავებულ ღორღს. ვეება ჭურჭლეულობაც მოზიდეს, რომ ზღვის სიბლანტის მიზეზი გამოეკვლიათ, მაგრამ როგორაც არ ეცადნენ, ამ უზარმაზარ სხეულს მისხალიც ვერ მოაკლეს.

რით არ მოინდომეს მისი მოჭრა. გუშაგები ერთმანეთს ენაცვლებოდნენ, სწავლულებს თავიანთ მოსაზრებებს სთავაზობდნენ, მაგრამ როცა ვერაფერს გახდნენ, ზღვის გამკვრივებული ზედაპირით ჭიპის მსგავსი გამჭვირვალე წრისკენ ცოცვა-ცოცვით დაიძრნენ, თუმცა საკმარისი იყო მის ამოზნექილ ადგილს ოდნავ მიახლოებოდნენ, რომ ზღვა მძლავრად შექანებულიყო და მცველები პრიალა ჭურჭლეულობითა და ხელსაწყობით ნაპირზე გადმოეხვეტა.

სწავლულები შედრკნენ. თავიანთი უმწეობა ერთხმად აღიარეს და ბარგის ჩალაგებას შეუდგნენ.

ასპარეზი მისნებს დაეთმო. მათ შორის უპირველესი, როგორც კი ზღვას მიუახლოვდა და გამკვრივებული მასის ახლოდან დაკვირვებას შეუდგა, მოუსვენრად აწრიალდა. შემდეგ უეცრად, თავზე ჩამოფხატული ნონოლა ჩაჩი მოიშვლია, სილაზე დააბერტყა და გუშაგებს ფეთიანივით დაუსხლტდა.

— ზღვა თავის ჟამს ელოდება, ეს ჟამიც მოახლოებულია! — წამოიძახა და თავქუდმოგლეჯით მოკურცხლა.

გუშაგები გამოეკიდნენ, ძლივს შეაჩერეს, დაუყვავეს, საჩუქრები აღუთქვეს. როცა ვერაფერმა გაჭრა, გამოტყდი, ეს ყველაფერი რისი მომასწავებელია, თორემ ცოცხალს არ გაგიშვებთო, დაემუქრნენ.

მისანი თავიდან დუმდა. მოგვიანებით, კედელზე მდგომს ჰკითხეთ, დარწმუნებული ვარ, იმან ყველაფერი იცის და ათქმევინეთო, თავი დაიძვრინა.

გუშაგები ქუჯის მისცვივდნენ, მაგრამ პასუხს ვერც მისგან ელირსნენ.

კედლის კომენდანტის ბრძანებით მცველებმა ქუჯი კედლიდან ჩაიყვანეს და სანაპიროზე დააყენეს, ზღვამ რომ ნაპირი გადმოლახოს, ალბათ, იმისი ძალაც ექნება, შეაჩეროსო.

საისრელებს კედლიდან ქუჯის ჩაყვანა სადარდებელი გაუხდათ, რადგან ამიერიდან მასთან გამოლაპარაკებას, რჩევას ან დამუქრებას ვეღარ შეძლებდნენ. ისინი ბოლმას არც მალავდნენ, თუ სოფელს განსაცდელისგან არ იხსნის, უკანასკნელ ნაძირალასავით გავუსწორდებითო და დაჟინებით მოითხოვდნენ, დაებრუნებინათ ჭაბუკი კედელზე.

კომენდანტი უარზე დადგა.

ვინ იცის, რამდენჯერ ჩამოზვავდნენ საისრელები თანასოფლელის დასასჯელად, მაგრამ მცველები იგერიებდნენ. ისინი კედელს რომ მოადგებოდნენ, ქუჯი ყურთასმენას იხშობდა, მაგრამ ერთხელ მაინც გაიგონა, ცოცხალი იქნება თუ მკვდარი, ჩვენ გვეკუთვნის და ჩვენვე დაგვითმეთო, რომ უკიჟინებდნენ კომენდანტს. ქუჯი, როგორაც არ ეცადა დაერწმუნებინა თავისი თავი, ეს სიტყვები ჩემი მისამართით არ ყოფილა ნათქვამიო, ბოლოს მაინც იძულებული გახდა ელიარებინა, რომ სოფლელთაგან განწირული იყო და ამისმა შეგნებამ მის სიმტკიცეს ბზარი გაუჩინა.

მთელი დღეები გარინდული იდგა ზღვის პირას. ფიქრებს თავს ვერ უყრიდა. თითქოს სიზმარში იყო და ეს ზმანება მანამდე გრძელდებოდა, სანამ ერთ საღამოს სიცილის ხმამ არ გამოარკვია.

თვითონ იცინოდა თურმე. საკუთარ თავს ხმამაღლა კიცხავდა: ნუთუ ამათი გულისთვის გინდოდა თავის განირვა, ღირდა კი მათ გამო ამდენი ტანჯვის ატანა, უმჯობესი იყო, ჩარჩენილიყავი შორეულ ქალაქში და შენი თავისთვის მიგეხედა, სეინერიდან არ ჩამოსულიყავი, გეხეტიალა დედამინის გარშემო და აღსასრულის ჟამი, ახლა ყოველდღიურად კარზე რომ გიკაკუნებს, გაგეხანგრძლივებინაო.

ხან ებრალებოდა თანასოფლელები. თავს იმტვრევდა იმაზე ფიქრით, როგორ ენუგეშებინა ისინი, თუმცა ზოგჯერ დასანახადაც ვერ იტანდა. ძაბუნებს, უნდილებსა და ქვემძრომებს უწოდებდა და ლამის თავიც შესძულებოდა, რომ მათ გამო აყუდებულიყო სანაპიროზე და გონებაჩლუნგივით ემუდარებოდა ზღვას, პირვანდელი სახე დაიბრუნე, ამ გაჯიქებას აზრი არა აქვს, რადგან საისრელები კედელს ისე შეჭგუებიან, სანაპიროს არსებობა მის გარეშე ვერც წარმოუდგენიათო... ეცინებოდა, რომ თანასოფლელებმა მხარდაჭერის ნაცვლად, უკანასკნელ ნაძირალასავით

გაიმეტეს. მწარედ ქირქილებდა, საკუთარი ადგილი რომ არ იცოდი, ასეც მოგიხდებო და სასონარკვეთილი, სანაპიროზე უთავბოლო ბორილს იწყებდა.

მიჩენილ ადგილზე დაეტიეო, აფრთხილებდნენ მცველები. მათი ჯიბრით სირბილს მოჰყვებოდა. ირბენდა, იბობოქრებდა, იხარხარებდა, ძალ-ლონისგან დაიცლებოდა და როცა სულის მოსათქმელად ჩაიმუხლებდა, მცველები კედლიდან დაეშვებოდნენ, მიეჭრებოდნენ, მიჩენილ ადგილზე დააბრუნებდნენ და უბრძანებდნენ, ემუდარე ზღვას, გათხელდესო.

ქუჯი დუმდა.

ისევ უბრძანებდნენ. ჯიუტობას რომ არ მოიშლიდა, გულ-გვამში ნიხლს უთავაზებდნენ. ძირს დაცემულს ბურანიდან გამოსვლა უჭირდა. წამოაგებდნენ, უმონწყალოდ ურტყამდნენ. ისევ ეცემოდა. ამჯერად ბურანი უფრო ხანგრძლივი და მძაფრი დგებოდა.

როცა გამოერკვეოდა, აღმოაჩენდა, რომ ის და ზღვა მარტონი იყვნენ: თვითონ ნაცემ-ნაგვემი და ძალაგამოცლილი, ზღვა კი — მშობიარობის მომლოდინე ქალივით თვინიერი და როცა მას უცქეროდა, გული უსაზღვრო სინაზით ევსებოდა.

ზღვა თითქოს საშველად უხმობდა ვილაცას. მერე უდანამაულო შვილს გამოსარჩლებული დედასავით ქუჯის შეენმიანებოდა, ჭიპისმაგვარი სხეული მძლავრად შექანდებოდა და გამაყრუებლად იქუხებდა.

ილაჯგანყვეტილი, ნაცემ-ნაბეგვი ქუჯი ძალას მოიკრებდა, წამოიმართებოდა და ზღვას მიუახლოვდებოდა. გლუვად გადაკრული გარსის შიგნით ჯიუტად სხმარტალებდნენ ზვირთები და ნაპირისკენ გამოჭრას ლამობდნენ, მაგრამ სქელ საფარს ჯერ კიდევ ვერას აკლებდნენ და მის წიაღშივე უჩინარდებოდნენ.

შუალამე გადასული იქნებოდა, როცა ადამიანთა მცირე ჯგუფი კედელზე გადავიდა და სანაპიროსკენ დაიძრა.

ქუჯიმ მთვარის შუქზე მისკენ ფეხაკრეფით მომავალ ლანდებს მოჰკრა თვალი. ისინი შორიახლოს შედგნენ და თავები შეატყუპეს. ჩანდა, ბჭობდნენ, შემდეგ ერთი მათგანი სხვებს გამოეყო და სწრაფი ნაბიჯით მიუახლოვდა.

ქალი აღმოჩნდა. რალაცა წამოიძახა და კედლისკენ მიუთითა. ქუჯიმ ვერაფერი გაიგო. შეჰყურებდა და მისი ვინაობის გახსენებას ცდილობდა. უნებურად ზღვის უჩინარმა ბიძგებმა წარსტაცეს ყურადღება და ქალის იქ ყოფნაც მიავიწყდა.

ქალი ხელებს იქნევდა და ისევ კედლისკენ უთითებდა. ქუჯი სახეზე მისჩერებოდა. ქალს ეგონა, მისმენსო, მაგრამ ზღვის მკვეთრი ბგერები ქუჯისკენ დაძრულ სხვა ხმებს ახშობდნენ. ქუჯი მის თითოეულ ჩქამს უსმენდა, გრძნობდა ზღვის ყოველი ძარღვის თრთოლას და როცა მისი სიღრმიდან უმცირესი ტალღა დაიძვრებოდა, მზად იყო ამ მოძრაობას აჰყოლოდა.

ქალი მიუახლოვდა. ქუჯიმ სახეზე ცხელი სუნთქვა იგრძნო. უკან დაიხია, ახედ-დახედა და გაირინდა.

ახალმოსული რალაცას იხვეწებოდა. ქუჯიმ ვერაფრით გაიხსენა, ვინ იყო. ვერ მიხვდა, რას მოითხოვდა მისგან ან რა სურდა. თვითონ ერთობ საშური საქმით იყო დაკავებული და არ შეეძლო მოსწყვეტოდა. ქალი კი შორეული წარსულიდან ცდილობდა მის გამოხმობას და წარმოდგენა არ ჰქონდა, ახლა მათ შორის უკიდევანოდ აზიდული ზღვა რომ იყო გართხმული.

ქუჯი მიტრიალდა, რათა ქალს და მასთან ერთად მოსულთ, რომლებიც შორიახლოდან მდუმარედ თვალს ადევნებდნენ, გასცლოდა.

რამდენიმე ნაბიჯი რომ გადადგა, ზღვის ყრუ ბგერები თითქოს თანდათან მიინავლა, ისინი უცხო ხმებმა გადაფარეს. ვაჟი აღშფოთდა, რომ სიმყუდროვე დაურღვიეს, ზღვასთან დამაკავშირებელი ძაფი გაუნწყვიტეს და მთვარით გაშკაშებულ სანაპიროს დაუბრუნეს.

მგონი, ჩემს კვალზე მოაბიჯებენო, გაიფიქრა ქუჯიმ და ფეხს აუჩქარა, მაგრამ მალევე მიხვდა, რომ არ შეეშვებოდნენ.

ვაჟი შედგა, მიტრიალდა და მათ შესახვედრად ჩქარი ნაბიჯით გაემართა.

მოსულები უნინდელ ადგილზე გახევებულიყვნენ. ქალს მკლავები უღონოდ ჩამოეყარა, ვედრებად ქცეული შესცქეროდა და ეს ჩუმი მუდარა ქუჯის არსებაში გულისშემძვრელ კივილად გახმიანდა.

ქალის უმწეობით შეძრული ქუჯის მეხსიერების სიღრმიდან ბუნდოვანი მოგონება დაიძრა: ეს იყო ჟოლოებით მოხატული ჩითისკაბიანი, კნაჭა გოგონას სახე და მისი სევდიანი სიმღერა. მოაგონდა, კლდის შვერილზე შემომდგარი გოგონა თავისკენ როგორ უხმობდა...

ქუჯი მიუახლოვდა, დააცქერდა, გაკვირვების შეძახახილი აღმოხდა და ქალისკენ ხელი გაიწოდა.

მზიულა

რაც თავი მახსოვს, ფიქრებში მუდამ შენთან მოვდიოდი. ეს გზა საისრედან შორეული ქალაქისკენ მიემართებოდა. ყოველ დილით, ინათებდა თუ არა, ამ გზას დავადგებოდი. სანამ შენამდე მოვალწევდი, ათასი ფათერაკის გამოვლა მიხდებოდა. მერე ზღვისპირა ქალაქში მიმოფანტულ ქუჩებში დაგეძებდი, გიპოვიდი, შენი ცქერით გულს ვიჯერებდი, საისრელთა ამბებს მოგიყვებოდი და რომ არ შემომდამებოდა, შინისკენ მოვეშურებოდი. შენ კი მომდევდი და ხელს მიქნევდი...

მამამ ქალაქში რომ წამიყვანა, იმ დღესვე ნავს-აყუდელი შემოვირბინე, თუმცა ვერსად გიპოვე, მაგრამ ყველაფერი, რასაც კი ხელს ვახლებდი, მხოლოდ შენთან იყო დაკავშირებული, შენთან და საისრესთან.

გელოდი. აურაცხელ ცთუნებას თავს ვარიდებდი.

მამაჩემი ყოველ ჩამოსვლაზე მაფრთხილებდა, საისრეში დაბრუნება არ გაბედოო. როგორ, ჩემი სახლი მოვიძულე და იმ უცხო ქალაქს შევეკედლო-მეთქი? სხვანაირად არც იფიქრო, ეცადე, ცხოვრება მანდ მოიწყოო.

მაინც დავბრუნდი.

შინ მტრულად დამხვდნენ.

დობილებმა შენს შესახებ ყველაფერი მიაჩვენეს. მაშინ მთებში გახიზნულებთან გავიპარე, მაგრამ ვერც მათ შორის გიპოვნე.

აგერისინიც... შენს გადასარჩენად წამოვიყვანე. დააკვირდი, მათ შორის უჩაცაა. ყველას უნდოდა წამოსვლა, მაგრამ ონოფრემ, — თქვენც საკმარისი ხართო.

წამოდი! თუ დარჩენა გაქვს გადანყვეტილი, დამტოვე. შენს გვერდით მინდა ყოფნა. ნაცემ-ნაგვემს იარები უნდა მოგიშუშო და ყველა უბედურება შენთან ერთად მოვიგერიო. გემუდარები, წამოდი, არადა, შენთან დამტოვე!

ქუჯი

ამ შეხვედრას ბავშვობიდან ველოდი და ხედავ, ძლივს გიცანი...

თითქოს ჩემს თავს აღარ ვეკუთვნი, რაღაც უხილავი ძალა მმართავს და თავის ნებაზე დამატარებს.

საისრელები მამტყუნებენ — გვერჩია, ისევ ძველებურად ვყოფილიყავით, შენი ბრალია, ზღვა დაქცევას რომ გვიპირებსო. გესმის?.. მსაყვედურობენ. როგორ ვი-

ფიქრები, რომ კედლის დანგრევას ასე შეეწინააღმდეგებოდნენ. ის კი არა, რომ შეეძლოთ, ხელახლა ააშენებენ.

გინახავს ხალხის აგრერიგად დაცემა?... არა?... არც — მე. ერთმანეთს აბეზღებდნენ, კინკლაობდნენ, ენატანობდნენ. მათი ლაჩრობის გამო სოფელი ახალგაზრდობისგან დაიცალა, ამის გულისთვის გადაგვკარგეს მშობლებმა. აქედან წასულთაგან არც ერთს შინ დაბრუნება აღარ უნდა. გესმის? შინ დაბრუნების ეშინიათ, რადგან ამათ ერთმანეთს ჯოჯოხეთად უქციეს ცხოვრება...

მშობლები დღემდე მითვლიან, აქაურობას მოშორდი, ქალაქში წადი ან მთებში გამოიხიზნეო. მთებში ვერ დავბრუნდები. ვერც ქალაქს შევაფარებ თავს. რატომ? საისრელები და კედლის გუშაგები მთებში გახიზნულთ ჩემს გამო დევნას დაუწყებენ, ისედაც მათი ამოხოცვით იმუქრებიან. დარწმუნებული იყავი, ხელი რამემ თუ არ შეუშალა, მუქარას შეასრულებენ.

ჩვენ გვეგონა, თუ კედლის ნგრევას შევუდგებოდით, მთელი სოფელი მხარში ამოგვიდგებოდა და ბებეისერის სანაპიროს დავიბრუნებდით. ღრმად გვწამდა, რომ სოფლისთვის სიკეთეს ვაკეთებდით.

დედაჩემი, ეს წლებისაგან და გამუდმებული ჯაფისაგან დაუძღურებული ქალი, კედელზე პირველად გადმოსვლისა და აქაურობის ნახვის შემდეგ სოფელში დადიოდა და მეზობლებს სანაპიროს შესახებ უყვებოდა. ვისაც ბებეისერზე გული ოდნავ მაინც შესტკიოდა, გაფაციცებით უსმენდა. ქალები ქმრებს ერთ ამბავს აწევდნენ, მაგრამ, სამწუხაროდ, ასეთები საისრეში ცოტანილა იყვნენ. მერე ერთ ღამეს დედა და მამა საისრელებმა შიშველ-ტიტვლები წამოყარეს და სოფლიდან განდევნეს. ასე გააძევეს ყველა, ვინც კი არასაიმედოდ მიიჩნიეს...

ვერც იმ ქალაქში წავალ, საიდანაც უბედურება დაგვატყდა. სხვაგან — მით უფრო. უზრუნველად ცხოვრებას ვერაფრით შევგეუები, ჩვენი გოგო-ბიჭებივით საის-

რელი აღარ ვარ-მეთქი, ვერ ვიტყვი, რადგან მე აქაური ვარ, ბებეისრელთა შთამომავალი, დევნილი საისრელი. ამაში თითქოს საამაყო არაფერია, მაგრამ რაც არ უნდა იყოს, მაინც ბებეისრელთა შთამომავლად ვრჩები და, ბოლოს, ქალაქელებთან და საისრელებთან ყოფნას აქ დგომა მირჩევნია. ასე მგონია, ეს ზღვა უფრო დამიფარავს და მომესალბუნება, ვიდრე — ისინი...

ნუ ღელავ, შენთან ერთად მოსულები წაიყვენე და წადი! ნუ ტირი. ცრემლი შეიშრე. ჩემებს რა უთხრა?.. ზღვას დაიმორჩილებს და დაბრუნდება-თქო, დაამშვიდე. ჩემთან ყოფნა გინდა?.. ამაზე ხომ მთელი ეს წლები ვოცნებობდი, მაგრამ ახლა — არა. გწამდეს, ჩვენი დრო უეჭველად მოვა... თავისუფლებისა და სიყვარულის დრო უსათუოდ დადგება... იცოდე, შენტვის ვიცოცხლებ, ბებეისერის და ჩვენი ბედნიერების დასაბრუნებლად არაფერს შევეპუები...

ახლა წადით, თორემ კედელზე რაღაც მოძრაობაა. მცველებმა თუ შეგნიშნეს, აქედან ველარ გააღწევთ. შენტვის სულ ერთია?.. გონს მოდი, ძალა მოიკრიბე და შენთან ერთად მოსულებს გაჰყევი...

კედლის კომენდანტს ქუჯის „უმოქმედობა“ აღიზიანებდა. ყოველდღიურად ახალ-ახალ სასჯელს უმზადებდა. საისრელებს ნება დართო, სანაპიროზე გადასულიყვნენ და ჭაბუკზე როგორმე ზემოქმედება მოეხდინათ. ისინიც უყვიროდნენ, დაიმორჩილე ზღვა, მუხლი მოუყარე, ეხვეწე, ემუდარე, თუ მუდარა არ ჭრის, უბრძანეო. მერე შეტევაზე გადადიოდნენ და უშვერი სიტყვებით ლანძლავდნენ.

ქუჯი არც ავს ამბობდა და არც კარგს. თანასოფლელთა მისამართით საყვედურის ერთი სიტყვაც

არ დასცდენია და არც დასცდებოდა, რადგან როცა მთელი არსებით ზღვას არ იყო მიყურადებული, „უფალო, მიუტევე და გონება გაუნათე ამ მალემრწმენ და განჯგონებულ ადამიანებს. უფალო, შეენიე და შთააგონე გზა ხსნისა... და შენს მიერ საკუთარ ხატად ქმნილთ ნუ გასწირავ საუკუნო წარწყმენდისთვისო...“ — მათთვის ლოცულობდა.

ერთხელ, ლოცვის ჩამთავრების შემდეგ, ზღვის გარსს მიჩერებულს მოეჩვენა, რომ მისი წიაღიდან საოცრად ჰაეროვანმა არსებამ სათნო ღიმილით შემოანათა, თითქოს გაამხნევა და უმალ თვალს მიეფარა. მომდევნო საღამოს ლოცვის ჩამთავრების შემდეგ ამ ხილვის გამეორების მოლოდინში იყო და რაოდენ გაოცდა, როცა ხილვის მაგიერ უნაზესი ხმა ჩაესმა: „იყავ მტკიცედ, ჩვენ შენთან ვართ!..“ ქუჯიმ ეს გამხნევება ზეციურ ძალთა მხარდაჭერად აღიქვა და უდიდესი რწმენით აღივსო... მაშინ მიხვდა, რომ ზღვის გარსის გასარღვევად საჭირო იყო საკუთარ სურვილთა, მისწრაფებათა და გრძნობათა გაერთიანება და ერთი მთავარი მიზნისკენ მიმართვა. თავისუფლების მოპოვება და გარდასულ დროში დაკარგულ ფესვებთან დაბრუნება იოლი საქმე არ გახლდათ. მიზანი დიდი იყო და ასეთსავე მსხვერპლს ითხოვდა, იქნებ მის სიცოცხლესაც კი. ითხოვდა და ღირდა კიდევ, ნამდვილად ღირდა!.. და ამიერიდან ცდილობდა, ზღვის წიაღში წარმოქმნილი უმცირესი ცვლილებაც კი არ გამოჰპარვოდა, მისი სიხარული თუ წუხილი აეხსნა, გაეგო, რა სურდა...

საისრულებს უკვირდათ, რომ ქუჯი ჯიუტად დუმდა. რა მოსდის, ჩვენს სიტყვებს არაფრად რომ არ აგდებს, ხომ არ დაყრუებულაო, კითხულობდნენ. მცველები არწმუნებდნენ, ყველაფერი მშვენივრად ესმისო. ალბათ, ჩვენი გაცურება სურსო, გაიძახოდნენ სოფლები და აღშფოთებას ვერ მალავდნენ.

მცველები ქუჯის ყოველდღიურად პურსა და წყალს აწვდიდნენ, რაც პირველ ხანებში ხელუხლებლად ხვდებოდათ, მაგრამ მოგვიანებით შეატყვეს, ამ ულუფიდან იმდენს იღებდა, არსებობის გასახანგრძლივებლად რომ ყოფნოდა. შემდგომ კი თანდათანობით იმ მცირედი ნაწილის მიღებაც აღიკვეთა და კედლის კომენდანტი საგონებელში ჩააგდო. თუ საკვების მიღებაზე საბოლოოდ ხელს აიღებს, დიდი დიდი, სამიოდე კვირა გაძლოს, ხოლო ამ ვადაში ზღვისთვის პირვანდელი სახის დაბრუნება რომ ვერ შეძლოს და რამე მოიწიოს, ხომ დავილუპეთო, გაიძახოდა და მცველებს ავალეზდა, გაჯიუტებული ვაჟისთვის ძალით ულუფის ნახევარი მაინც ეჭმიათ და შიმშილით სიკვდილის საშუალება არ მიეცათ.

ქუჯი ლანძღვა-გინებასა და მუჯღუგუნებს იმდენად არ შეუწუხებია, როგორაც მცველთა ხელიდან იძულებით საზრდოს მიღებას. მათი ხორხოცისა და ოხუნჯობების ქვეშ ლოწინდა გამხმარი პურის ყუას, ზედ რალაც მცირე სალაფავსა და დამყაყებულ, თბილ წყალს აყოლებინებდნენ.

ამ გაუსაძლისი ტრაპეზის შემდეგ, გულშემოყრილი ძირს ენარცხებოდა. გონს რომ მოეგებოდა და ცოტათი მოსულიერდებოდა, ძივძლივობით ადგებოდა, მხრებში გაიმართებოდა და მიაჩერდებოდა უსაშველოდ მაღლა აზიდულ ზღვას, რომელიც დღითი დღე იცვლიდა ფერსა და ნირს.

მის გარსგადაკრულ ფენას სიღრმიდან ძალუმაღ აწვებოდნენ ზვირთები. როგორც ჩანდა, გარსის გასარღვევ ძალას იკრებდნენ.

ბოლო ხანებში ქუჯიმ შენიშნა, როგორც კი საისრელები შეგონებებს დაუწყებდნენ, ხოლო მცველები მის მასხარად აგდებასა და შეურაცხყოფას მოჰყვებოდნენ, ზღვის სიღრმეში მოძრაობა ძლიერდებოდა და თანდათან ყრუბიძგებში გადადიოდა. ჭიპისმაგვარი

სხეული მძლავრად შექანდებოდა, მუქარის მსგავს, განუწყვეტელ გრიალს მოჰყვებოდა და მანამდე არ დაცხრებოდა, სანამ ყველანი არ მოსცილდებოდნენ და მარტოს არ დატოვებდნენ.

ქუჯი ამას რომ ხედავდა, აღარ იცოდა, რა მოემოქმედა, მიაღერებოდა და დაეყვავებინა ზღვისთვის, თუ გამოჰკიდებოდა, შეეჩერებინა და დაემშვიდებინა საისრელები, რადგან მათთან ურთიერთობაც სჭირდებოდა. თანასოფლელთა განწყობილებით იგებდა, მთებში ისევ იმყოფებოდნენ თუ არა მისი მხარდამჭერები, მოხუცი მშობლები, მათ შორის იყო თუ არა წარსულიდან მოვლენილი ქალიშვილი. სწორედ იმ ქალიშვილზე, მოხუცებზე და უერთგულეს მეგობრებზე ფიქრობდა, როცა ზღვა გრგვინვას ჩაამთავრებდა. იგი თითქოს ამხნევებდა ვაჟს. რამდენჯერმე შენიშნა კიდეც, ზღვამ ნაპირი გადმოლახა და ისე მოინევედა, თითქოს მისი გულში ჩაკვრა ნდომოდა, მაგრამ როგორც კი მისკენ ნაბიჯს გადადგამდა, დამორცხვებულვით თავის პირვანდელ ადგილს უბრუნდებოდა და გაიტრუნებოდა.

მცველები უთენია გამოჩნდნენ და ღრიანცელით გაეშურნენ ქუჯისკენ.

- ახლავე უბრძანე, წყლად იქცეს, თორემ, გესვრი!
- დაექადნა დანინაურებული.
- დაიჩოქე!
- ხმა ამოიღე!
- შეეხვეწე! — უყვიროდნენ სხვები და მის გარშემო წრეს ჰკრავდნენ.

ქუჯი უძრავად იდგა. კეფაზე ცივი საგნის შეხება იგრძნო. სადღაც, გულის კოვზთან გამჭოლმა ტკივილმა დაუარა. მარჯვენა ხელი მკერდისკენ ნელ-ნელა წაიღო, მაგრამ ვიღაცა უკნიდან სწვდა, დაქაჩა და დააჩოქა.

— შეეხვეწე, თორემ გესვრი! — უბრძანა უკან მდგომ-
მა და თოფის ლულა კეფაზე მთელი ძალით მიაჭირა.

ქუჯი გაყურსულ ზღვას რალაცის მოლოდინით
გასცქეროდა და დუმდა.

— ხედავ, როგორ კერპობს, ამას ტყვიის გარდა
ჭკუაზე ვერაფერი მოიყვანს! — წამოიძახა იარაღ-
მომარჯვებულმა მცველმა და წამისუმალ თოფის
კონდახი ჩასცხო.

ქუჯი სილაში პირქვე ჩაემხო.

თითქოს ამ ნიშანს ელოდნენ, სხვებიც მისცვივდნენ
და ფეხით დაუნყეს თელვა.

უეცრად, ჭიპის მაგვარი სხეული შეირხა და გაბმით
აქმინდა.

ეს ხმა გაფრთხილებასავით გაისმა.

ზღვის ხმაურზე მცველები წუთით შეეყოვნდნენ, მის
ამაღლებულ ზედაპირს თვალი შეავლეს და შიშნეუ-
ლად გადახედეს ერთმანეთს. ჭიპისმაგვარი სხეული
მძლავრად ფეთქავდა, თვით ზღვა კი სიცოცხლის არ-
ავითარ ნიშანწყალს არ ამჟღავნებდა, უწინდებურად
გარინდულიყო.

ქუჯი ოდნავ შეირხა და დაიკვნესა. მცველებს ისევ
მოუარა ცემა-ტყეპის ჟინმა. ის იყო, მის გასათელად
ფეხი შემართეს, რომ ზღვამ მედგრად დაიქუხა, ყა-
ლყზე შედგა და მათკენ მუქარით გადმოქანდა, მერე
მძლავრად უკუმიიქცა, გამაყრუებელი ხმით დაიგრუხ-
უნა, ცა და მიწა ერთიანად შეაზანზარა და ადგილიდან
დაიძრა.

თავზარდაცემულმა მცველებმა ფეხი ძლივს
დაიმორჩილეს, კედლისკენ მოკურცხლეს, სულ-
მოუთქმელად გადაევლნენ და ფერდობებზე ამაველი
ბილიკებისკენ გაქანდნენ, მაგრამ შორდანვე დაინ-
ახეს, რომ თვით საისრელებსაც დაეგდოთ თავიანთი
სახლები და მთებისკენ გარბოდნენ.

მათ ფეხთა ქვეშ მინას ზრიალი გაუდიოდა. ყველა თავისებურად იკაფავდა გზას, ყოველი მათგანი ცდილობდა დანინაურებულისყო, რათა ზღვის რისხვა აერიდებინა. მოხუცები ერთმანეთს ებლაუჭებოდნენ, ბავშვები მიჰკიოდნენ დედებს და ჩამორჩენის შიშით კალთებზე ეჭიდებოდნენ, ქალები თავზარდაცემულნი ითხოვდნენ შველას, ხაოდნენ, უხმობდნენ ცოცხლებსა და მკვდრებს. მათი ხსნა ის იქნებოდა, ერთი ნუთით მაინც შემდგარიყვნენ და სული მოეთქვათ, გული საგულეში ჩაებრუნებინათ, მაგრამ ზღვის თავზარდამცემი ქუხილი თითქოს ფეხდაფეხ მისდევდათ და ამოსუნთქვის საშველს არ აძლევდათ...

ქუჯიმ თვალი რომ გაახილა, თავს ზემოთ მოტორტმანე, უზარმაზარი მასა დაინახა. იგი ჭირისუფალივით დასჩერებოდა და გულისშემალონებელ, უცნაურ ხმებს გამოსცემდა. ქუჯიმ ლოდივით დამძიმებული სხეული ადგილიდან ძლივს დაძრა, რწევა-რწევით, გაჭირვებით წამოდგა და ხელის განვდენაზე მოახლოებულ ზღვას მიაჩერდა. მან თითქოს მისალმების ნიშნად გამაყრუებლად იქუხა და ძლერად შეტორტმანდა.

ქუჯი დიდხანს იდგა ამ ხმაურში და თვალს ვერ აცილებდა ზღვას, რომელიც თავბრუდამხვევად ირწეოდა და ყოველ ახალ ბიძგზე თანდათან უახლოვდებოდა. ზღვის სრბოლამ უსაზღვრო სიხარული მოჰგვარა ვაჟს. ხელები გაშალა და უერთგულესი მეგობარვით მიესალმა.

ზღვა ძალუმად შექანდა, მისწვდა და მხარზე შეეხო. ეს შეხება ქუჯიმ ახლობლის მოფერებას მიაგმვანა და იგრძნო, რომ სულისა და სხეულის სალმობანი თანდათან უამდებოდა.

ზღვა ყოველ მოქცევაზე ძალას იკრებდა, მაგრამ ქუჯიმ შეატყო, რომ იგი ერთგვაროვან მოძრაობას სჯერდებოდა, რაც გარსის გასარღვევად საკმარისი არ იყო.

ვაჟი ნაპირზე იდგა და აგულიანებდა ზღვას, რომელიც თითქოს ცდიდა, — იტორტმანებდა, ყალყზე შედგებოდა, გრიალით ნაპირისკენ გადმოქანდებოდა, მისწვდებოდა, შეეხებოდა და ამ მგრძნობიარობის გამომჟღავნების გამო დარცხვენილივით მიიქცეოდა.

ზღვის ერთფეროვანი ტორტმანით გაგულისებულ ქუჯის თანდათან ინტერესი უნელდებოდა და თუ მანამდე მის ზედაპირს თვალს ვერ სწყვეტდა, ამჯერად მთელი ყურადღება ნელ-ნელა გარემომ მიიპყრო.

ირგვლივ ყველაფერი შეცვლილი ეჩვენა. მის ფეხქვეშ სილაც კი სუნთქავდა. არემარე აურაცხელ ხმებს აევსო.

უნებურად კედლისკენ გაემართა. ოციოდე ნაბიჯი არ ექნებოდა გავლილი, რომ ზურგსუკან შრიალი მოესმა. შედგა და ზღვისკენ მიბრუნდა. თვალს არ დაუჯერა. ზღვას ნაპირი გადმოელახა და ხელის განვდენაზე შეჩერებულიყო. ქუჯიმ მისკენ ნაბიჯი ნადგა. ზღვამ დაიხია. ქუჯი შეტრიალდა და კედლისკენ გაიქცა. ზღვა მსუბუქი შრიალით დაედევნა. ქუჯი შედგა. ზღვაც ადგილზე გაირინდა. ქუჯი მის შესახვედრად გაიქცა. ზღვამ გასაოცარი სიმსუბუქით დაიხია უკან. ქუჯი გამოეკიდა, ზღვისთვის ხელის შეხება სცადა. ის ანცი ბალღივით უსხლტებოდა. მაშინ ქუჯიმ პირი იბრუნა, კედლისკენ გაიქცა, ხის კიბე არბინა, კედელზე ავიდა და უკან მიიხედა. ზღვის აყალყულ მასას სანაპიროზე აღმართული ოთხკუთხა შენობები დაეფარა, კედელს მოსდგომოდა და ჩანდა, ქუჯის ყოველ მოძრაობას თვალს ადევნებდა. ქუჯიმ ფერდობებს ახედა. სახლებსა და ეზოებში სულიერის ჭაჭანება არ იყო. სოფელში ახლობელთაგან არავინ ეგულებოდა, მაგრამ გულმა მაინც იქით გაუნია. ფერ-

დობებისკენ ამავალ ბილიკს რომ აუყვავ, წამდაუნუმ უკან იცქირებოდა. ზღვა კედელს არ სცილდებოდა, ერთ ადგილზე ბორგავდა. ქუჯიმ მის გამოსაცდელად ფერდობებზე უფრო აიმაღლა.

ზღვა ადგილიდან მაინც არ იძვროდა.

ვაჟი მერე ისევ უკან, კედლისკენ დაეშვა, გადალახა არხი, კედელიც, კიბე ჩაირბინა და წყალს შევეხებო, რომ გაიფიქრა, ზღვა დაიძრა.

ქუჯი ფეხდაფეხ გამოეკიდა.

ზღვა გამაყრუებელი ხმაურით გაქანდა, თავის კალაპოტს დაუბრუნდა და უწყინრად გაიტრუნა. ქუჯი უმაღლვევე შემოტრიალდა, ისევ კედლისკენ დააპირა გაქცევა, მაგრამ ნანახით გაოგნებული ადგილზე გახევდა.

ზღვას ოთხკუთხა, უზარმაზარი შენობები უკვალ-ოდ გაექრო!

„ეჰეჰეიი!“ — ომახიანად მიესალმა ქუჯი ზღვას, მადლიერების ნიშნად მიეახლა და ხორკლიან გარსზე ეამბორა.

პასუხად ზღვა შექანდა და მსუბუქად, თითქმის ნაზად შეეხო.

მისი მოქმედებით ფრთაშესხმული ქუჯი კედლისკენ გაიქცა, გადალახა, გადაევლო არხს, ფერდობებისკენ ამავალ ბილიკს აუყვავ, შეჩერდა და შემოტრიალდა.

ზღვა ისევ კედლის მიჯნასთან იდგა და წინ წაწევას არ აპირებდა.

...ქუჯი ფერდობებსა და სანაპიროს შორის სულ-მოუთქმელად დარბოდა. ცდილობდა ზღვა კედელს იქით გაეტყუებინა, მაგრამ იგი თითქოს ვაჟის ზრახვას ხვდებოდა, მიჯნას მიაღწევდა თუ არა, შეჩერდებოდა და გაირინდებოდა.

ქუჯი კედლიდან რომ დაეშვებოდა, ზღვაც დაიძვრებოდა. ყოველთვის ეგონა, აი, ახლა მივწვდები მას და თუ შევეხები, კედლის გადალახვაზეც დავიყოლიებო,

თუმცა მიახლოებისთანავე ზღვა უკუიქცევოდა. ქუჯი მისდევდა, ეცემოდა, მაგრამ იმის მაგიერ, რომ დაესვენა, წამოხტებოდა და ისევ კედლისკენ გარბოდა...

დღეების სათვალავი აერია.

ვერც იმას ხვდებოდა, დღე იყო თუ ღამე.

ზღვის ნაპირი ბინდში ჩაინთქა.

ქუჯის ეგონა, რომ დედამინის ზურგზე მხოლოდ ორნი იყვნენ: ის და ზღვა... მერე იმასაც მიხვდა, დედასავით რატომ ეალერსებოდა, რისთვის ეფერებოდა წყლის ეს ვეებერთელა მასა — ზღვას იგი სურდა. უნდოდა შვილივით გულში ჩაეკრა, თავის წიაღში სამუდამოდ ჩაეხვია და საკუთარ უბეში დაეტოვებინა.

ქუჯი მზად იყო... მზად იყო და ელოდა... არც დიადი მიზნისთვის აბორგებულმა წყალმა დააყოვნა.

ზღვის ქეროზე თავდაპირველად თეთრი, პანანინა ზვირთები აიქოჩრნენ. შემდეგ თანდათან ვეება ტალღებად გადაიქცნენ, აგორდნენ, მაგრამ ჯერ ისევ უძლურად აწყდებოდნენ გარსს.

საიდანლაც სუსტმა სიომ დაჰბერა, სიოს ქარი შეენაცვლა, ქარს — ქარაშოტი, ქარაშოტს — გრიგალი, რომელიც პირველ რიგში სანაპიროს მიაწყდა, ფერდობებზე მიყუჟულ სახლებს დაერია, ბუმბულივით აიტაცა და ირგვლივ მიმოფანტა.

ზღვა აიყალყა, ვეება სვეტად აღიმართა, მერე ნუთით გაიღურსა, შემზარავი ხმით დაიქუხა და მუცელგამოფატრული ურჩხულივით კედლისკენ გადაიზნიქა.

ზღვის ნუთიერმა დუმილმა, შემდეგ მისმა ქუხილმა, კედლისკენ ზვავივით დაშვებული უზარმაზარი მასის ხილვამ შვება მოჰგვარა ქუჯის. ცისკენ გასაფრენად მზად მყოფის მაღლა ამართული ხელებით შეეგება ამ ყოვლისწამლეკ დელგმას, რომ მის ზვირთებქვეშ სამარადისოდ ჩანთქმულიყო....

ზღვა გრგვინავდა. წყლის ვეება სვეტები ზათქითა და გრუხუნით ეხეთქებოდნენ ერთმანეთს და ფერდობებისკენ მიექანებოდნენ...

ტყის პირას ბარგი-ბარხანით დატვირთულ ადამიანთა დიდი ჯგუფი გამოჩნდა. მგზავრები ერთბაშად შედგნენ და გაპარტახებული ნასახლარებით მოფენილ ფერდობებსა და ზღვის მიუსაფარ სანაპიროს დამწუხრებული მზერა მოავლეს.

შორს, ჰორიზონტზე, ცისკენ ყელაღერებული ნაგებობა იკვეთებოდა, უცხოოდ ქათქათებდა და ამ გაუდაბურებულ სივრცეში ერთადერთ იმედად ჩანდა.

ხალხმა ერთმანეთს რაღაც გადაუჩურჩულა.

კედელი, ის შემზარავი, მათი მონობისა და სულიერი დაცემულობის აშკარა მონმე, აღარსად იყო!

დაქანცულ სახეებზე გაუბედავმა ღიმილმა იელვა.

— შეხედეთ, ისევ უწინდებურად დგას ჩვენი ტაძარი! — შესძახა წინ მიმავალმა, ახოვანმა, ღიანაბლისფერთმიანმა ქაბუკმა.

მგზავრებს სიხარულის ჩოჩქოლმა გადაუარა.

ცოტაც და, დაიძრნენ...

თეთრი ტაძარიც მათ შესაგებებლად მოილტვოდა.

გამომცემლობა „მერიდიანი“
ა.ყაზბეგის გამზ. №45
ტელ: 2 39-15-22
E-mail
info@meridianpub.com